ISSN 1814–4357

Дачникам садівникам городникам

Щомісячний виробничо-практичний журнал

ДІМ • САД • ГОРОД

Передплатний індекс 74142

№ 11 (287) Листопад 2012



Стебловий салат – екзот на городі



Чорноплідна малина



Зизифус



Дім•сад•город

ISSN 1814–4357

№11 (287) 2012 р.

Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник і видавець —
КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України,
серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.

Видається з січня 1989 р.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3690 від 30.01.2010 р.

Зберігання насіння



Збереження посівних якостей насіння досягається шляхом правильного його зберігання. Зниження схожості насіння при неправильному зберіганні не тільки збільшує потребу в ньому, але й помітно знижує врожайність майбутніх рослин. Закладене на зберігання насіння підвищеної вологості не дає високої схожості

Обов'язковим прийомом у насінництві є просушування насіння. Воно необхідне, якщо свіжозібране насіння має більшу вологість, ніж потрібно за стандартом. Просушування проводять у приміщенні з гарною вентиляцією; у погану погоду сушать біля грубки або газової плити. Його розстеляють тонким шаром і періодично перелопачують (перемішують), а температуру повітря поступово підвищують: для насіння буряка столового до +50°С; баклажана, моркви, петрушки, перцю, огірка, салату, кропу – до +45°С; рослин родини капустових – до +40°С; томату, гарбуза, кавуна, пастернаку – до +35…+40°С; цибулі ріпчастої (чорнушка) – до +30…+35°С; рослин родини бобових – до +30°С. При цьому вологість має бути знижена на 2 % нижче кондиції. Однак підсушування часто погіршує якість насіння, якщо його сушили при температурах, вище від зазначених, і товстим шаром.



Очищене й просушене насіння насипають у спеціальну тару, в ній мають мати бирки всередині й зовні. На бирках вказують вид рослини, сорт і рік виробництва насіння. Якщо проводилася апробація, то вказують сортову чистоту і категорію насіння.

Однією з головних передумов для одержання високих і сталих врожаїв овочів є сівба високоякісним насінням. Якість його залежить не тільки від технологічних прийомів вирощування, способу збирання й обробки, але й від умов зберігання. Насіння в період зберігання дихає, у ньому, хоча й повільно, але відбувається обмін речовин, що підтримує життя зародкових клітин. Найважливішим показником зберігання насіння є вологість і температурний режим, при підвищенні яких у насіннєвий масі підсилюються фізіолого-біохімічні процеси, створюються сприятливі умови для проникнення й розвитку шкідливої ентомофауни.



Насіння, яке закладають на зберігання, повинне відповідати вимогам діючих галузевих стандартів, по чистоті й вологості бути не нижче норм першого класу. Для відсортованого насіння, призначеного до зберігання в поліетиленовій тарі, з метою збереження високих посівних і врожайних якостей вологість має становити не вище: рослин родини капустових: крес-салат – 7 %, бруква, капуста білоголова, кольрабі, редис, ріпа, турнепс – 6 %, редька – 5 %; родини гарбузових: кабачок, патисон – 7 %, огірок, диня– 6 %, кавун, гарбуз – 5 %; родини айстрових – салат, цикорій салатний – 6 %; родини пасльонових: баклажани – 6,5 %, перець, томат – 6 %; родини селерових: морква, кріп – 7 %, петрушка – 6,5 %, селера, пастернак – 6 %; родини цибулевих – цибуля ріпчаста – 6 %; родини гречкових: ревінь – 10 %, щавель – 9 %; родини лободових: мангольд – 9 %, буряк столовий – 8,5 %, шпинат – 8 %; родина бобових: горох овочевий, квасоля – 9 %, боби овочеві – 7 %.

Насіння, яке зберігали закритим способом з вологістю: моркви – 5,8 %, цибулі 6,5 %, кропу 6,1 %, огірка 4,8 %, редису 5,5 %, кавуна 5,1 %, зберігає схожість протягом 10 років на рівні першого класу; томату з вологістю 5,1 %, перцю 4,6 %, капусти білоголової 5,5 % протягом 7–8 років на рівні другого класу. Тому огірок, кавун, диню, кабачок, патисон, гарбуз краще вирощувати зі старого насіння, яке пролежало 2–3 роки; горох овочевий, квасолю, боби овочеві, кукурудзу цукрову можна зберігати для сівби 5–6 років; брукву,

всі види капуст, редис, редьку, ріпу, буряк столовий, спаржу 4–5 років; цибулю ріпчасту, моркву, салат, шпинат 3–4 роки; коріандр, перець солодкий, петрушку, ревінь, кріп, щавель 2–3; пастернак, селеру, чабер 1–2 роки.

Насіння овочевих видів рослин зберігають короткостроково (один рік) у паперових пакетах, мішечках з тканини (переважно лляних); довгостроково (багато років) – у скляних банках, пляшках, спеціальних ящиках з оцинкованої жерсті, бляшаних банках з-під риби й у поліетиленовій тарі. Один рік краще зберігати насіння в паперових, а не в поліетиленових пакетах, тому що в останньому випадку, якщо насіння не було добре просушене, воно заплісняві.

Для збереження схожості насінневий матеріал тримають у сухому провітрюваному опалюваному приміщенні за температури +7…+10°С, а насіння кавуна, дині, огірка й інших гарбузових +14…+16°С, не допускаючи перезволоження та різких коливань температури. У цьому випадку насіння відпотіває і втрачається його схожість. Оптимальна відносна вологість повітря, при якій насіння добре зберігається, 50–60 %. Під час зберігання не допускають підвищення її більше 75 %.

Всі види овочевих рослин, за винятком родини гарбузових, розмножуються доброякісним насінням врожаю минулого року. Тому високу врожайність кавуна, дині й огірка можна одержати не від свіжого насіння, а від дво–чотирирічного.

Гарне насіння має бути заокругленим, повним, зберігати свій запах і колір. Щупле й дрібне насіння вибраковують. Насіння салату, яке вимокло під дощем і потім було висушене, має тріщини внаслідок проростання, що почалося, непридатне для сівби. Придатність насіння для висіву визначають шляхом перевірки його схожості. Тому перед сівбою насіння бажано перевірити. Якщо воно поганої якості і схожість нижча необхідної, кількість посівного матеріалу збільшують.

О.С.Болотських

Ліана з родини гарбузових



Хочу розповісти про рід представника родини гарбузових – лагенарію, або горлянку, або посудний гарбуз. У мене росте лагенарія колбоподібна. З одного боку плоду вирізаю отвір, витрушую насіння й отримую чудовий черпак для води. Для кращого вигляду і щоб черпак довше слугував, зафарбовую його олійною фарбою. Цей посуд надзвичайно легкий, при довжині 0,5 м важить стільки, як металевий кухоль і навіть менше.

Лагенарія звичайна – одна із найбільш стародавніх культурних гарбузових рослин, невідомих у дикому вигляді. Ця рослина дуже поширена по всіх континентах. Лагенарія – однорічна витка ліана з гранчастим опушеним борозенчастим стеблом до 15 м довжини і п'ятикутними гофрованим листям, у пазухах якого сидять поодинокі білі трубчасті квітки з колосовидним віночком.

Молоді зав'язі з пухким м'якушем, які мають злегка гіркуватий приємний смак, використовують для їжі. У стиглих плодів м'якуш висихає, а оболонка, що складається із здерев'янілих елементів, які містять кам'янисті клітини, набуває великої міцності і стає непроникною для води. Для мешканців Індії, Китаю, Південної Америки й Африки та островів Океанії лагенарія і в наш час не втратила свого господарського значення і широко використовується як посуд для зберігання рідини, виготовлення кухонного приладдя, музичних інструментів, іграшок. З її насіння одержують їстівну жирну олію, а з довгих гнучких стебел плетуть капелюхи і кошики.

Стиглі плоди лагенарії дуже легкі, вони не тонуть у солоній воді і здатні довго плавати в океані без пошкоджень та без втрати насінням схожості. З давніх часів, випадково потрапивши в Атлантичний океан, океанні течії переносили плоди лагенарії, від берегів Західної Африки до Бразилії, або через Тихий океан потрапляли з Південно-Східної Азії до Перу, а звідти мешканцями Південної і Північної Америки поширювалися по всьому континенту.

Агротехніка вирощування лагенарії не складна. Щоб одержати насіння, треба вирощувати її через розсаду. Тому насіння лагенарії я висіваю у великі горщечки на початку квітня. Ця рослина полюбляє пересаджування, тому на постійне місце я висаджую її разом із землею, не пошкоджуючи коріння. Ніяких шпалер не роблю, а саджаю під деревом (у мене це абрикос). Біля лагенарії ставлю невеликий кілочок, до якого прив'язую дріт і протягую його до першої гілки. Лагенарія по дроту дістається до дерева, а там росте, як їй сподобається. Вона утворює багато плодів і, чим частіше їх зрізуєте, тим більше утворюється. Зрізую плоди за допомогою верхового секатора, а то як інакше їх дістати?

На насіння залишаю перші два плоди, вони висять до осені. Восени знімаю й кладу під ліжко, де плоди достигають. Поступово змінюється колір, вони стають легкі й порожні всередині. Якщо їх потрясти, то насіння видає такий звук, як брязкальце. Догляд за лагенарією такий самий, як і за гарбузами..

З-поміж інших родичів гарбузових вирощую люфу. Це стародавня культура Індії, Африки і Китаю. Вирощую для того, щоб мати свою мочалку. М'якуш недозрілих плодів крохмалистий і його можна споживати. Зелені циліндричні плоди люфи нагадують великий огірок. Після дозрівання плід стає сухим, жовто-бурого, аж до коричневого кольору, довжиною 30–35 см (до 1 м) і 7–20 см у діаметрі. На верхівці у стиглого плоду відкривається круглий отвір і через нього висипається насіння.

В.В. Беспалов,
м. Миколаїв



Стебловий салат – екзот на городі

Ботанічна та біологічна характеристика

Салат стебловий, або спаржевий, або уйсун (*Lactuca sativa L. var. angustana jrish.*; синонім *L. sativa var. integrifolia Bisch*) – однорічна рослина з родини Айстрових (Складноцвітих) (Asteraceae, Compositae). Цей салат здавна вирощують у Китаї під назвою Во-чу. Він також популярний на Тайвані і в Монголії, а останнім часом набув поширення в Японії, особливо в зимовий час. На території колишнього СРСР стебловий салат був і залишається малопоширеним різновидом, переважно на присадибних ділянках у приватному секторі, ареал його вирощування – від південних регіонів до Мурманської області Російської Федерації.

Рослина вирізняється товстим (діаметром 5–8 см), соковитим стеблом висотою до 80 см. Листки сидячі. Залежно від форми й цільності листкової пластинки стебловий салат поділяють на декілька типів: рослини з овально-подовженими листками і короткими потовщеними стеблами – вирізняється більш пізнім строком цвітіння і дозрівання насіння; вузько-видовженолистковий з довгим тонким стеблом – вирізняється більш раннім строком цвітіння і дозрівання насіння; розсіченолистковий, який є найбільш рідкісним, у культурі трапляється мало. Забарвлення листків – від світло-зеленого до червоного, поверхня листкової пластинки – від гладенької до пухирчастої і зморшкуватої. Корінь стрижневий, з численними боковими розгалуженнями.

Квітконос прямостоячий, різного ступеня гіллястості у верхній частині, заввишки до 1,5 м. Бокові пагони виходять із пазух листків у верхній третині стебла. Квітки білі, жовті або злегка жовтувато-зелені, двостатеві, дрібні, зібрані в блюдцеподібне ложе й облямовані розеткою із зелених листочків.

Суцвіття – кошик, у якому міститься 10–25 квіток (в середньому 16), кожна з них складається з нижньої одногніздної зав'язі і віночка. Квітки, як правило, розкриваються рано вранці і через 1,5–3 години закриваються. Плід – сім'янка, що має носик і летючку, яка відокремлюється під час очищення насіння. Насіння дрібне, залежно від сортових особливостей буває округлої, плоскої, продовгуватої форми з 5–7 повздовжніми реберцями, а забарвлення насіння – біле, сріблясто-біле, жовте, коричневе або чорне. Довжина насінини – 3–4 мм, ширина 0,8–1,0 мм, товщина 0,3–0,5 мм.

Оскільки цвітіння салату розтягнуте, насіння дозріває також не одночасно. На його урожайність і якість впливає будова насіннєвого куща. Якість насіння неоднорідна як у межах одного насінника, так, інколи, і в межах суцвіття. Спочатку воно достигає на центральному пагоні і пагонах I порядку, вирізняється високими якісними показниками. У межах пагонів різних порядків якість насіння змінюється: чим вище порядок пагона (незалежно від ярусу насінника), тим нижча якість насіння, що на них сформувалося. Таким чином, основою для формування насіння є верхні й середні пагони I–IV порядків.

Насінники стеблового салату мають дві форми: компактну і розлогу. Насіння, сформоване на насінниках компактної форми, зазвичай, більш вирівняне за посівними і фізичними властивостями (масою 1000 насінин та однорідністю).

Салат – однорічна самозапильна рослина, однак можливе перехресне запилення комахами, яке частіше спостерігається в південних регіонах, а також за стійкої посушливої спекотної погоди – у північних. У деяких випадках залежно від сортових особливостей воно може сягати 10–15 %.

У межах виду виділяють п'ять різновидів салату: листковий з цільними листками; листковий з слабко надрізаними або дуже розсіченими листками, з хвилястим краєм (в овочівництві часто називають "кучерявolистий"); головчастий, що утворює головки переважно округлої форми з маслянистою або хрусткою консистенцією; ромен, який має головки переважно видовженої форми; і, власне, стебловий, або спаржевий, у якого в їжу використовують потовщене стебло. Всі різновиди салату схрещуються між собою, тому необхідна просторова ізоляція між посівами на відкритій місцевості 200 м, а на захищеній – 100 м. Можливе перезапилення культурних сортів із дикорослим салатом, що росте за межами полів і на найближчих ділянках. Тому посіви дикорослого салату слід знищувати до цвітіння.

Салат – рослина холодостійка. Молоді рослини витримують зниження температури до 1...2°С і короткочасні приморозки до –6...8°С. Оптимальна температура для росту і розвитку салату становить 15...20°С. За умов високої температури (вище 20°С) у ранніх сортів прискорюється процес стеблоутворення, що може негативно вплинути на оцінку рослин за морфологічними ознаками, які в таких умовах виражені не повною мірою.



У фазу цвітіння рослинам салату необхідна підвищена температура повітря (оптимальна 20...22°С).

Це – рослина довгого дня. За короткого дня (9–10 годин) збільшується ріст листків і потовщеного стебла, затримується утворення насіння. Салат світлолюбний. Якщо інтенсивність світла висока, прискорюється процес утворення листків, зменшується співвідношення між їхньою довжиною та шириною. За умов недостатнього освітлення листки видовжуються, стебло витягується. У затінку й у загущених посівах ріст салату загальмовується, знижується урожайність. В процесі вирощування салату слід також враховувати взаємовплив температури і освітленості: в умовах недостатнього освітлення рослини краще розвиваються, якщо нічна температура повітря нижча за денну на 4–8°С. В умовах достатнього освітлення цього не відбувається.

Оптимальними для вирощування салату є ґрунти з реакцією pH, близькою до нейтральної – 6–6,8. На кислих ґрунтах він росте і розвивається погано. Найбільш чутливий салат до надмірного вмісту калію і хлору: при цьому затримується ріст, листки дрібнішають, набувають нетипового забарвлення, буріють, спостерігається відмирання краю листків.



Стебловий салат відноситься до вологолюбних рослин, оскільки має велику поверхню листків та інтенсивно випаровує вологу . Нестача вологи в ґрунті на початкових стадіях росту негативно впливає на якість і розмір розетки, стебла, а його пересихання стимулює передчасне стрілкування, рослини набувають гіркуватого присмаку. Водночас надмірне зволоження (поливи) призводить до захворювання несправжньою борошнистою росою, сірою і білою гниллю. Оптимальна вологість ґрунту має становити 60–70 % ПВ.

Вибагливий салат також і до вологості повітря. У період до початку товарної стиглості вологе повітря сприяє інтенсивнішому росту рослин. Проте у більш пізніх фазах – формування квітконосних пагонів, цвітіння й дозрівання насіння – воно призводить до хвороб, зокрема, сірої гнилі. Відносна вологість повітря в сонячні дні має бути близько 70 %, а в хмарні – 60–65 %.

Салат добре росте на структурних родючих, супіщаних, заплавних ґрунтах. Найкращі для нього – родючі суглинки з високим вмістом гумусу. Як і всі скоростиглі рослини, стебловий салат вибагливий до родючості ґрунту, при цьому в перший період вегетації споживає тільки 10 %, а за 3 тижні до технічної стиглості (часу збирання) – 70 % загальної кількості поживних речовин. З-поміж мінеральних добрив для підвищення урожайності найбільше значення має азот. В той же час в разі надлишку азоту рослини пригнічуються через високу концентрацію ґрунтового розчину, в них знижується вміст вітаміну С. Фосфорні добрива мають велике значення у перший період росту салату, оскільки саме на первинних етапах росту й розвитку рослини засвоюють до 50 % загального споживання фосфору. Потреба в калії у салату невисока, але при його нестачі у рослин відмирають краї листків, що частіше спостерігається на легких і сильно вимитих дощами та надмірними поливами ґрунтах. Внесення калійних добрив особливо ефективне на піщаних ґрунтах в умовах слабкого освітлення.

Використання стеблового салату

В овочівництві салат стебловий поширений головним чином у приватному секторі, його використовують як зеленну овочеву культуру. Салату стебловому притаманні всі господарсько-цінні ознаки інших різновидів салату-латуку: скоростиглість, відносна холодостійкість, висока урожайність. Особлива цінність полягає в тому, що його можна споживати у свіжому вигляді, отже, повною мірою використовувати вітаміни, ферменти, органічні кислоти та мінеральні речовини, які містяться в ньому. Салат добре засвоюється організмом людини і сприяє кращому перетравлюванню м'яса, риби та інших продуктів харчування.

На відміну від інших різновидів, у стеблового салату в їжу використовують не тільки листки, але й ніжне, соковите потовщене стебло. Крім того, його можна довше зберігати, зокрема, в пізньоосінній та зимовий періоди. Стебла стеблового салату накопичують значно менше нітратів, ніж інші зеленні (листкові) овочеві культури. У продуктивних органах стеблового салату (як у листках, так і в потовщених стеблах) містяться каротин, вітаміни С, B_1, B_2, B_6, Е, К, РР, фолієва кислота та інші. Наявний у рослині вітамін Р (цитрин) запобігає крихкості кровоносних судин. Стебловий салат багатий мінеральними речовинами, в ньому міститься більш як 50 хімічних елементів (від 7 до 19 % сухої маси). Це один з найвищих показників з-поміж овочевих рослин.

Салат благотворно діє на водний баланс людського організму і буферні властивості крові. Це пов'язане з особливим співвідношенням солей калію і натрію. Головна цінність салату полягає в тому, що він містить необхідні для людського організму вуглеводи й органічні кислоти. В молочному соку салату є глікозид лактуцин, який заспокійливо діє на нервову систему, покращує



сон, знижує кров'яний тиск, поліпшує травлення. Споживання салату сприяє утворенню антисклеротичної речовини – холіну, стимулює виведення з організму холестерину, що запобігає розвитку атеросклерозу.

Вирощування товарної продукції

Основний обробіток ґрунту під салат – традиційний для зони вирощування. Кращими попередниками є просапні (овочеві культури, картопля), під які вносили органічні добрива, а також ранні зернові. Після збирання попередника проводять лущення ділянки. Через два тижні здійснюють оранку на глибину орного шару, і, в разі потреби, культивацію з метою знищення бур'янів. На бідних ґрунтах, якщо необхідне внесення органічних добрив, вносять перегній або торфокомпост (30–40 т/га). Одночасно вносять мінеральні добрива – суперфосфат і калійну сіль у дозі відповідно 200–300 та 150–200 кг/га.

Рано навесні поле боронують з метою збереження ґрунтової вологи. Першу суцільну культивацію проводять якомога раніше з одночасним боронуванням. Під культивацію вносять 150–200 кг/га аміачної селітри. Безпосередньо перед висівом, не допускаючи розриву в часі, рекомендується провести передпосівний обробіток ґрунту комплексними агрегатами, наприклад, РВК-3, які дають змогу за один прохід розпушувати, вирівнювати й ущільнювати ґрунт, цим самим забезпечуючи оптимальні умови для рівномірного розподілу висіяного насіння.

Висівають салат у ранні строки, одночасно з сівбою ранніх зернових культур, ділянку прикотковують. Використовують овочеві сівалки точного висіву, за необхідності насіння змішують з баластом. В домашніх умовах сіють вручну у заздалегідь нарізані маркером борозенки. Ширина міжрядь – 70 см, норма висіву насіння – 2–3 кг/га, глибина загортання – 1,5–2,0 см.

Догляд за посівами полягає в розпушуванні міжрядь, знищенні бур'янів, формуванні густоти стояння рослин. За період вегетації проводять 3–4 розпушування міжрядь просапними культиваторами – від появи сходів і до змикання рослин у рядку, в тому числі після поливів, сильних опадів, масового з'явлення бур'янів.

Протягом сезону роблять 2–3 прополювання, перше – одночасно з формуванням густоти стояння рослин. Перше проріджування на великих ділянках можна провести механізовано при означенні рядків шляхом боронування легкими боронами впоперек рядків. Повторно проріджують вручну через 15–20 днів після першого, відстань між рослинами в рядку має становити 20–25 см. Пізньостиглі сорти можна вирощувати розсадним способом.

По можливості й при необхідності проводять 2–3 поливи, строки яких залежать від вологості ґрунту в кореневмісному шарі. Від сходів до утворення у рослин 5–6 листків полив здійснюють способом дощування по борознах з витратою води 150–200 м³/га, наступні – з метою запобігання зараження рослин збудниками хвороб – тільки по борознах. Приблизні строки їхнього проведення – формування розетки листків або потовщення стебла, а також у фазу зав'язування насіння на насіннику. Необхідність проведення поливу в будь-якому разі визначається конкретними погодними умовами і, відповідно, станом ґрунту та розвитком рослин. Норма поливу в цей період має становити 250–300 м³/га.

Салат можуть пошкоджувати такі шкідники, як гусінь окличної й капустяної совок, совки-гамма, слимаки, салатна попелиця, салатна муха, салатна листокрутка тощо. На насінницьких ділянках, на відміну від товарних посівів, необхідно проводити боротьбу проти шкідників з допомогою хімічних препаратів, дозволених до використання в Україні.

Збирання врожаю листків стеблового салату розпочинають, коли на рослині утвориться 15–20 листків, і продовжують до фази бутонізації. Інтервали між збираннями становлять 5–7 днів залежно від інтенсивності утворення й росту листків, що, в свою чергу, залежить від умов вирощування рослин та сортових особливостей. Можна зібрати листки за один прийом, зрізуючи розетку повністю, але це економічно невигідно: при багаторазовому збиранні отримуємо значно більшу врожайність листків високої якості. Крім того, доведено, що багаторазове збирання листків сприяє утворенню більш потовщеного й високого стебла.

Спосіб збирання листків залежить від строків висіву і способів вирощування стеблового салату. За більш пізніх строків сівби (травень) у південних регіонах в умовах спекотної погоди рекомендується зривати листки із східного й західного боків стебла. У помірній зоні (Полісся, Лісостеп) і за більш ранніх строків сівби в південних регіонах, навпаки, листки збирають з південного і північного боків стебла. За першого способу збирання листків рослини меншою мірою потерпають від сонця опівдні, а за другого – отримують більше світлової енергії.

Для збільшення маси стебла за 2–3 тижні до збирання з рослини рекомендується зрізати всі бокові листки.

О.В. Позняк,
молодший науковий співробітник,
ДС "Маяк" ІОБ НААН України,
Н.В. Лещук,
кандидат сільськогосподарських наук,
Український інститут експертизи сортів рослин

*Фото **О. Позняка**.*

Свербига східна (горлюна)

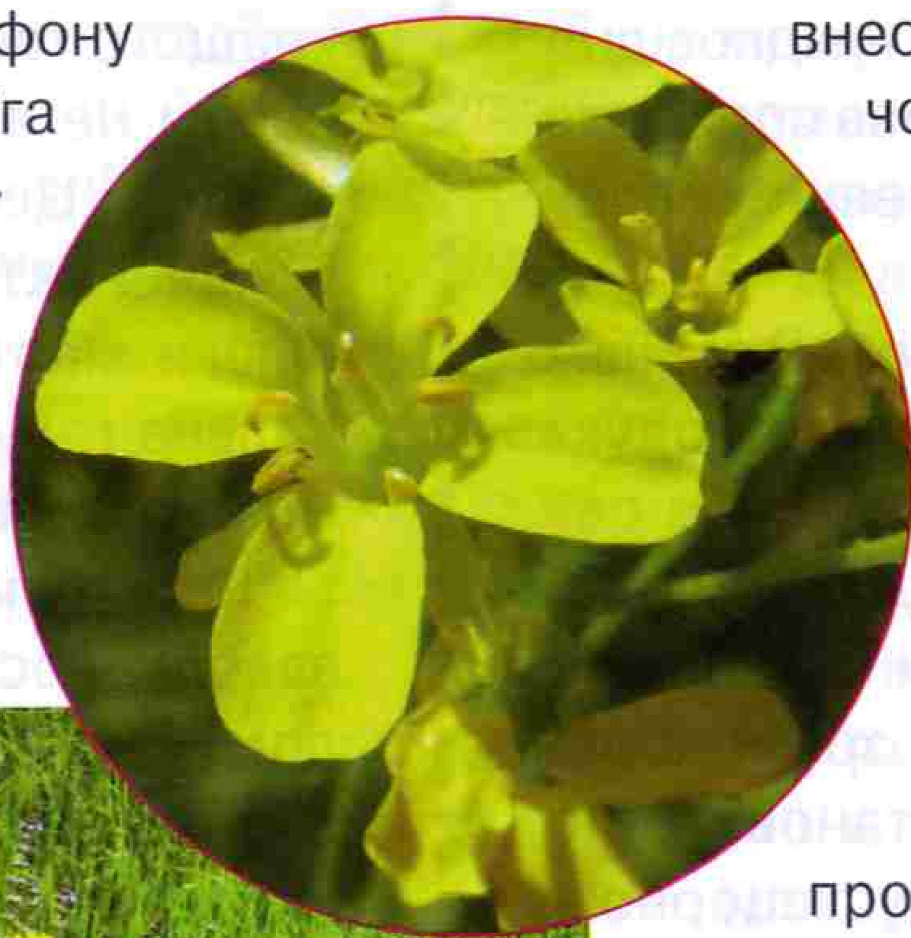
Свербига східна (Biinias orientalis L.) – перша багаторічна кормова рослина родини капустових у культурі. Характеризується раннім відростанням, отавністю, зимостійкістю, наростанням продуктивності з роками використання. Її можна скошувати на зелений корм чи випасати худобу до використання озимих. Ця культура дає зелену масу високої поживності: у сухій речовині міститься 18–20%, а інколи і більше сирого протеїну; високий вміст цукрів гарантує отримання якісного силосу.

У свіжому вигляді її зелену масу за умов збирання в період бутонізації-цвітіння, а при подрібненні – навіть при дозріванні насіння добре поїдає велика рогата худоба, свині та птиця. До того ж вона – чудовий медонос.

Свербига східна відноситься до групи рослин – кишкових еубіотиків, які відновлюють кишкову мікрофлору та функції шлунково-кишкового тракту.

Це одна з найтехнологічніших нетрадиційних культур. Її плоди достигають одночасно, що дає змогу збирати їх прямим комбайнуванням без попередньої десикації. Насіннєва продуктивність висока. У господарстві "Ненадиха" Тетіївського району Київської області на середньозмитому чорноземі по фону без добрив було одержано 2,1 т/га насіння. Його можна висівати навесні, влітку чи пізно восени. Норма висіву 10–12 кг/га, глибина загортання – 1,5–2 см.

Загальна тривалість життя свербиги становить 8–10 років, а висока продуктивність зберігається протягом 5–7 років. Її травостій не забур'янюється: міжряддя вкриваються розеткою прикореневих листків. Рослини практично не пошкоджуються шкідниками й хворобами. В Україні районовано сорти Павлівська та Золотинка.





Свербига східна невибаглива до ґрунтів, але реагує збільшенням врожаїв на внесення мінеральних добрив. Вона дає високі врожаї на ґрунтах з pH 4,8–5, тоді як у люцерни в цих умовах істотно знижується продуктивність і тривалість продуктивного довголіття. У Ніжинському районі Чернігівської області на дерново-підзолистому супіщаному ґрунті внесення навесні N_{60} забезпечило у першому укосі 42,1–44,5 т/га зеленої маси, а за два укоси – 59,1–63,5 т/га. Третій укіс (до 20,0 т/га) формується з розеточного листя й може використовуватися лише на випасання. Розподіл урожаю зеленої маси одновидового травостою свербиги східної по укосах такий: 1-й укіс – 65–70%, 2-й – 15–25%, 3-й – 10–15%; сумішки зі смуговим розміщенням компонентів – 60–62, 20–21 та 17–20%.

Свербига забезпечує високі прирости урожаю від внесення азотних добрив. Окупність 1 кг діючої речовини азотних добрив становить 16–18 кг сухої речовини. По фону $PK+N_{(45+45+45)}$ сумішки свербиги із стоколосом були значно продуктивніші, ніж одновидовий травостій свербиги: 9,1 т/га сухої речовини, це більше на 2,3 т/га, або на 35%. При підживленнях по N_{60} урожай становив 9,9–10,1 т/га – більше від одновидового посіву на 2,0–2,2 т/га. Окупність 1 кг діючої речовини азотних добрив становить 23–25 кг.

Виявлено стійку тенденцію до наростання продуктивності свербиги від першого року використання до наступних: відповідно 3,9, 5,6, 10,8 т/га сухої речовини, тоді як для стоколосу, навпаки, зниження продуктивності: 13,9, 9,1, 7,6 т/га. Навіть в умовах посушливого літа вона забезпечувала найвищий урожай зеленої маси (45,5–95,2 т/га) і сухої речовини (6,6–12,7 т/га) на всіх фонах добрив.

Вміст сирого протеїну і клітковини у свербизі одновидового посіву був на всіх фонах добрив на рівні люцерни: відповідно 17,4–17,5% та 26,5–27,0%. У сумішці із смуговим розміщенням свербиги та стоколосу вміст сирого протеїну становив 15,4–15,6%, тоді як у стоколосі одновидового посіву 13,7–14,0%, Отже, в цій сумішці свербига підвищує вміст протеїну на 1,6–1,7%.

Вміст сирого протешу в листках свербиги по фону P_{60} K_{90} становив 20,32 % на абсолютно суху речовину, при внесенні під укоси по N_{45-60} – 21,39–21,79 %. У стеблах, визначальному елементі структури (60%), протеїну було вдвічі менше – 10,43%; по фону з азотними підживленнями – 11,98–14,49%. Вміст клітковини дещо знижувався по фону із внесенням азотних добрив: у листках з 22,29 до 20,36% на абсолютно суху речовину, а в стеблах – з 33,37 до 31,78%.

Кормових одиниць в 1 кг сухої речовини по всіх фонах добрив було найбільше у одновидової свербиги 0,91–0,93, а в сумішці із стоколосом – 0,85–0,87. Щодо забезпечення кормової одиниці перетравним протеїном (140–151 г) свербигу можна прирівняти до конюшини лучної.

Смугове розміщення стоколосу та свербиги забезпечує по фону $P_{60}K_{90}$ вихід 5,0 т/га кормових одиниць за вмісту в 1 корм. од. 141 г перетравного протеїну; при поєднанні РК із внесенням під укоси по N_{45} – відповідно 7,55 т та 139 г, по N_{60} – 8,49 т/га та 140 г.

Для отримання в продуктах тваринного походження оптимального для людини співвідношення мікроелементів необхідно згодовувати корми з оптимальною їх кількістю. Це має важливе значення і для підвищення імунітету тварин, наростання їхньої продуктивності. Оптимальне та близьке до нього співвідношення K:(Ca+Mg) дає одновидовий травостій свербиги та смуговий посів її із стоколосом. Оптимальне співвідношення марганцю і заліза в кормі необхідне для регулювання процесів окислення та відновлення заліза, а, отже, перенесення кисню в організмі. У стоколосі воно становить 1:0,8, у свербизі – 1:5. Оптимальне співвідношення (1:2–3) забезпечується за смугового розміщення цих компонентів.

Залізо та мідь відіграють важливу роль в утворенні гемоглобіну. Крім того, вони входять до складу ферментів. Мідь – каталізатор обмінних процесів і в кормі її має бути 5–8 мг/кг сухої речовини. Вміст цих мікроелементів у свербизі становив: міді 6–9 мг/кг, заліза 362–373 мг/кг.

З урожаєм сухої речовини свербига виносить: по фону РК азоту 130 кг, P_2O_5 32, K_2O – 91, по фону РК+N_{45} – відповідно 189, 48, 118; РК+N_{60} – 229, 54 і 139. Азотні добрива сприяють значному збільшенню виносу NPK. Співвідношення виносу NPK у свербиги характеризується як 4:1:3.

Дослідження, проведені в Інституті кормів ім. В.Р.Вільямса, свідчать, що для забезпечення середньої продуктивності у скотарстві та вівчарстві необхідні корми із середнім вмістом протеїну 13–16% та 9,2–10 МДж обмінної енергії в 1 кг сухої речовини. Цим вимогам відповідає свербига. Вихід обмінної енергії у неї значно зростає від першого до третього років використання і становить по фону $P_{60}K_{90}$70 ГДж/га, переважаючи традиційну люцерно – стоколосову сумішку по цьому фону на 24%.

Таким чином, на кормових угіддях, зокрема на схилових землях, що виводяться з активного обробітку, поряд із традиційними багаторічними культурами необхідно вирощувати свербигу східну – нетрадиційну багаторічну, високобілкову культуру родини капустових.

Введення зеленої маси свербиги східної в раціони дасть змогу збалансувати корми за важливими мікроелементами і забезпечити ними організм тварини, а, отже, й людини в необхідній кількості.

Ф.М. Архипенко,
В.І. Ларіна

Консультує спеціаліст

ЧИ ШЛАК – ДОБРИВО?

Сусід по дачі привіз для господарських потреб тонну шлаку і вивантажив під яблунею та вишнею. Через два роки дерева всохли.

У мене щороку гибіла давно посаджена яблуня. Коли викорчували її, виявилося, що посадкова яма прийшлася на засипану смітну яму, в якій переважала жужелиця кам'яного вугілля. Можливо, вона виділяє якісь речовини, що негативно впливають на ріст дерева.

Запитань більше, ніж відповідей, але, мабуть, шлак – не добриво.

Г.А. Скоряк,
м. Вінниця

Повертаючись до цього питання ще раз, з'ясуємо, що таке шлак. Назва походить від німецького "schlacke", яким позначають як розплав у металургійних плавильних процесах, з продуктів реакцій, що спливли, так і попіл кам'яного вугілля, який злипся у топці. Зрозуміло, що в першому випадку застигла маса різних домішок, попелу та флюсів утворює відоме добриво Томасшлак (за ім'ям винахідника С.Дж.Томаса), як побічний продукт переробки багатих на фосфор чавунів у сталь (так званий Томасівський процес, сутність якого – у видаленні фосфору з чавуну конверторним способом). Це добриво являє собою темний порошок, нерозчинний у воді, який утворюється при взаємодії фосфору з вапном.

Зауважимо, що за інших варіантів технології деякі шлаки залежно від сировини для кращого твердіння й збагачення подрібнюють разом не лише з вапном, а й з портландцементом. Цементна промисловість застосовує й менш активні, низьколужні, а також і кислі шлаки мартенівського чавуну, оскільки будівельна галузь потребує й цементу зі значною міцністю на початку твердіння.

Тому шлаки, залежно від металургійного заводу, досить різноманітні за хімічним складом. Відтак цінними є лише шлаки, отримані від Томасівського процесу, інакше кажучи – "томасшлаки". Значний вміст у них кальцію та фосфору ще в 60-і роки підказав можливість використання їх у сільському господарстві як добрива (їх викидали як сміття, ними засипали дороги замість гудрону). Цікаво, що для переробки в суперфосфат їх використовувати неможливо через високий вміст заліза. Єдина переробка томасшлаків – подрібнення, аби краще змішувати й вносити у ґрунт. Їх спочатку подрібнюють, а потім розмелюють на шарових млинах. І ще вважається, що краще брати шлак, який вже пролежав півроку–рік.

Щодо попелу (шлаку) від кам'яного вугілля. Він, як добриво, не має цінності, адже містить

лише 1–2% калію та фосфору. До того ж у ньому багато сульфатів, які хоч і містять мікроелемент – сірку, але за високих концентрацій шкідливі. Нині у всіх добривах сульфати замінено хелатами, які більш розчинні, стабільні в широкому діапазоні кислотності, тобто не випадають в осад за кислої чи лужної реакції. На відміну від сульфатів, легше засвоюються рослинами і практично не токсичні.

І хоча є й інші думки, як добриво попіл кам'яного вугілля не має цінності. Однак дехто успішно застосовував попіл з вугілля, просіяний шлак і навіть вугільний пил – штиб, якість якого найнижча, на важких запливаючих ґрунтах. Дійсно, водопроникність їх поліпшувалася, навіть знижувалася кислотність. А дехто вважає: вугілля утворилося від дерев, тож чому попіл – цінне добриво, а шлак – ні?

І ще. За інформацією окремих читачів, внесення попелу з кам'яного вугілля в ґрунт восени допомогло позбутися дротяника.

Проте не рекомендуємо ставити експерименти на власному городі. Проти дротяників є більш ефективні препарати, а добрива – значно ефективніші від попелу кам'яного вугілля та шлаків невідомого походження (до речі, слід виміряти їхню радіоактивність дозиметром). Водопроникність і кислотність також легше корегувати не шлаками, а відповідно перегноєм і крейдою з органікою. Нарешті, без уточнення хімічного аналізу навіть агроном буде змушений звертатися до агрохімічної лабораторії.

ЧИМ УРАЖЕНА КАРТОПЛЯ?

Вже кілька років у мене картопля чимось заражена, а, може, ґрунт. Маю можливість міняти місце садіння, але це не допомагає. Спочатку уражувалася рання картопля, а згодом і всі інші сорти. Бульби ростуть великі, гарні, але на них – ніби прищі. А коли їх чистиш, під шкіркою видно коричневі плями. Доводиться багато обрізати.

Г.І. Вінтонюк,
с. Більче-Золоте, Борівський р-н,
Тернопільська обл.

Хоча інформації замало, та й фото немає, скоріш за все це – прояв альтернаріозу картоплі. Альтернарія полюбляє як суху, спекотну погоду, так і вологість вище 75% з частими зливами, нестачу вологи та азоту в ґрунті (менш як 100 кг/га), нестачу калію та надлишок фосфору. Сприяє зараженню також використання садивного матеріалу картоплі, зараженого вірусами, ризоктоніозом та іншими хворобами.

На жаль, нині стійких до альтернаріозу сортів немає. Особливо сильно розвивається він на фоні фітофторозу. За перших ознак хвороби візьміть системний препарат Скор, або контактний Браво, або фунгіциди, що містять діючу речовину – Манкоцеб (Ридоміл Голд ефективний і проти фітофтори). Зауважимо, що ця рекомендація буде ефективною тоді, якщо ви правильно визначите діагноз.

За браком інформації у вашому листі ми не можемо з певністю цього зробити.

ЧОМУ ГНИЄ КОРМОВИЙ БУРЯК?

На присадибній ділянці постійно вирощую кормовий буряк. У минулі роки він гнив, але вже ближче до весни. А торік вже повним ходом гнив на початку листопада. Думаю, може, в погребі вогко, але ж картопля суха. Докупив буряк у сусіда, так його коренеплоди – один в один, а мій гнив. Це така чорна гниль, зовні буряк, ніби цілий, та коли розріжеш, всередині він чорний. Можливо, причина в наступному.

1. *Я сію дуже рано, то, може, щороку сходи потрапляють під приморозки.*

2. *При підготовці ґрунту застосовую нітроамофоску, а після проріджування і розпушування міжрядь підживлюю селітрою.*

3. *Коренеплоди викопую в другій половині вересня, просушую зрізи.*

С.С. Четвержук,
с. Квасів, Горохівський р-н,
Волинська обл.

Скоріш за все – це гниль серцевини, що спричинюється нестачею такого мікроелементу, як бор. Ви не вказали: чи було відмирання точки росту, коричневі плями і тріщини упоперек черешків листка?

Ваша помилка і в тому, що внесли нітроамофоску. Краще під час сівби разом з насінням внести суперфосфат. Фосфорно-калійні добрива підвищують лежкість та стійкість проти хвороб. Гарний результат можуть дати й підживлення, тільки не селітрою, а комплексними добривами з усім набором елементів живлення (запитайте такі в місцях продажу).

Недостатньо просто поливати рослини мікродобривами або вносити їх позакоренево шляхом об-прискувань. Дефіцит бору є наслідком високої кислотності (рН) ґрунту, тому, якщо він і є, рослина не може його засвоїти. Друга можлива причина – сухий, легкий за механічним складом ґрунт, де бору не вистачає.

Якщо добрива з мікроелементами, збалансованими саме під буряк, не дадуть результату, рекомендуємо показати коренеплід агроному із захисту рослин (або вишліть фото коренеплодів у розрізі і фото рослини в липні–серпні). Зробіть аналіз ґрунту на вміст бору та кислотність.

Ю.В. Слєпцов

КОМБАЙН У МАЛИННИКУ

Мабуть, уже недоцільно розповідати читачам про комбайни зерно-, буряко- і картоплезбиральні, натомість цікаво, що малину, ожину, смородину, порічки, аґрус, лохину та аронію давно на Заході збирають механізовано. Наша країна, хоч і найбільша в Європі аграрна, але ми мало знайомі з механізованим збиранням ягід. Щороку в Україні стрімко росте споживання ягід, породжуючи високі ціни на них.

Найлегший спосіб – збирати комбайном осінній врожай ремонтантної малини. Саме осінній, бо тоді малина росте перпендикулярно до землі, стебла стоять без опори, не потребуючи підв'язування, що дає змогу легко обтрушувати ягоди. Трактор помалу рухається і тягне за собою причіп, захоплюючи половину широкого рядка чи вузенький цілий висотою 1 м. Верхня частина стебла потрапляє під обтрушувач, який делікатно обтрушує стиглі ягоди. Стебло обтрушується під нахилом і ягоди падають на підйомник, який піднімає їх догори й висипає на конвейєр на другий бік комбайна. Далі з другого боку ягоди й листя рухаються конвейєром спереду назад, де по дорозі всмоктувач з лінії висмоктує листя, як пилосос, а чисті ягоди падають у ящик. Ззаду комбайна є місце для одного–двох людей, які сидячи одразу перебирають ягоди на конвейєрі та сортують їх. Місця вистачає для ящиків і, приміром, півтонни ягід. За день можна механізовано збирати кілька тонн малини. На одній ділянці можна збирати врожай раз на 6–8 днів, тобто 7–9 разів за сезон. Перші ж ягоди наприкінці липня рекомендовано збирати вручну.



Оптимальна кількість площі насаджень для комбайна "Наталка" виробництва Польщі становить 10 гектарів з розрахунку 2 га/день (5 днів на тиждень). Два дні на тиждень треба відрахувати на дощі та інші погодні й людські фактори. Малина найкраще збирається за сухої погоди. Мушу зазначити, що цьогорічна посуха змусила замислитися над впровадженням крапельного поливу практично кожне господарство.



Залежно від реалізації застосовувати треба й відповідні сорти малини. Сорт Поляна врожайний (12 т/га), але має невеликі ягоди, кислуваті на смак, що ставить їх у розряд технічних – на переробку, соки. Полка дає менший урожай (8 т/га), але має крупніші солодкі смачні ягоди для роздрібного продажу свіжими та десертного використання. Ціна на них відповідно вища. Польський сорт Полка отримав всесвітнє визнання та застосування за свої класичні властивості. Також до комбайнового збирання придатний новий сорт Полісся, хоча стебла у нього вищі, до1,5 м. Сорт Спокуса – через свої величезні ягоди рекомендований до збирання вручну.

Теоретично таким невеличким комбайном можна збирати щотижня по 10 т малини, що забезпечить швидку його окупність. Натомість комбайн для збирання літнього врожаю малини складніший і в 1,5 раза дорожчий. Складність конструкції в тому, що літня малина вся вирощується на шпалері (підв'язується на стовпах висотою 2 м), зате ефективність збирання теж вища. При правильному формуванні росту і підв'язуванні стебел однорічного пагона на другий рік він дасть 5 кг ягід з куща. До таких сортів належать ранні Ляшка та Октавія, які достигають у червні. Сорти основного сезону Глен Емпл, Каскад Делайт, Хімейнус та Молінг Мінерва, а також новіші, більш врожайні Глен Файн, Глен Ліон та Бенефіс. У вдалий рік новий сорт може дати врожай 15–18 т/га за належного догляду.

Новий ремонтантний сорт Хімбо Топ має гарні великі ягоди, але осіннім комбайном його не збереш: його треба підв'язувати, як літній. Такі ж високорослі Зюгана та Джоан Джі, Марцела, зате дуже великоплідні.

Комбайном літнього збирання можна також збирати ожину, а подібно до осіннього комбайну сформовані смородиновий та інші.

Збирання ягід комбайнами спонукає до побудови приміщень та створення певних умов для зберігання врожаю. Наприклад, малину за температури +2°С і вентиляції ми можемо зберігати кількa днів, а то й тижнів, а із застосуванням озону – місяці. Але це вже розповідь не про відсталу країну, а про передову державу на світовій арені.

Андрій Гончар,
тел. 067 3325242

При слові "малина" у нашій уяві постає червона, соковита, м'ясиста, з дитинства всім знайома ягода. Ягода, без якої не уявляється жоден сад. І, напевно, немає в Україні бабусі, яка б не пригощала своїх онучат смачним малиновим варенням. Але зараз я хочу розповісти про іншу малину, чорноплідну – Кумберленд. Тема не нова, та й сорту цьому понад 100 років, але ця малина заслуговує на декілька квадратних метрів у кожному саду.



ЧОРНОПЛІДНА МАЛИНА

Кумберленд з'явився в садах аматорів-колекціонерів на території СССР наприкінці сімдесятих. Доволі швидко він набув популярності: через гарні врожаї, невибагливість до умов вирощування, добру морозостійкість. Один недолік – колючки, але в ті часи на це ніхто не звертав уваги. Майже десятиліття чорна малина на ринку була в фаворитах. Далі почала з'являтися ожина: Агавам, Флінт, Торнфрі – з більшою ягодою, а Кумберленд відходив на задній план. Більшість садівників замінили його на новіше захоплення, не знаючи, що ягоди чорної малини є світовим лідером за вмістом антиоксидантів. А сорт Кумберленд за біохімічним складом теж у числі перших. І через 100 років після його появи, на даний час, сотні гектарів у Північній Америці зайняті під насадженнями цього сорту.

Декілька університетів США десятки років вивчають цю дивовижну культуру, її лікувальні властивості. Не кожна ягода може похвалитися такою кількістю антиоксидантів, антоціанів, а також протимікробною, протигрибковою, і навіть противірусною властивістю. Тож у наш час з екологією, яка бажає кращого, чорній малині немає альтернативи.



Чорна малина дуже схожа на ожину, зовні зовсім не відрізняється від неї.



Але є у неї відмінність, за якою кожен зрозуміє: перед ним саме ця рослина. Ягідки цього сорту знімаються з гілочок без білого плодоложа. А ось ожина знімається разом з плодоложем. Цікава вона тим, що не розмножується від кореня, як це відбувається у червоної малини. Щоб розмножити кущ такого сорту, потрібно зробити верхівковий відсадок від куща. Робити це потрібно наприкінці літа. Для цього верхівку молодого пагона нагинають і закопують у належно удобрений та розпушений ґрунт. Місце потрібно полити і вже через чотири тижні гілочка дає масу коренів.

Чорна малина невибаглива, дає хороший урожай на кожній з гілок – до п'ятнадцяти ягід. Вони і за смаком теж нагадують ожину. Цвіте цей сорт дуже красиво. Безліч квітів рясно покривають кущ. Трохи пізніше на цих місцях достигнуть чорні, з синюватим відливом ягоди. Чорна малина дуже стійка до шкідників і хвороб. Вона полюбляє сонячні місця, але добре почувається і в напівзатінку. Рослина посухостійка, проте полив у період наливання ягід збільшує врожай і покращує якість плодів.

Після збирання врожаю пагони, які відплодоносили, вирізаються при землі. Це забезпечує більший приплив поживних речовин для молодого приросту, підвищує врожай наступного року. Для зимівлі чорну малину не потрібно готувати спеціально. Саджанці садять в ряду на відстані одного метра. Висота шпалери – два метри. Ягоди розміщені по периметру куща і колючки під час збирання не дошкуляють.

Кумберленд – сорт середнього строку достигання. Висота кущів – від двох до чотирьох метрів, залежно від догляду. Пагони вкриті численними гострими шипами і густим восковим покриттям. Ягода округла, до 2 г, чорно-фіолетова з білуватим восковим покриттям між кістянками. Смак солодкий, з ожиновим присмаком.

Black Jevel – сорт нового покоління, з покращеним біохімічним складом. Теж середнього строку достигання. Відрізняється від попереднього більшим розміром ягід. Колір ягоди чорний, блискучий.

В'ячеслав Францішко, *м. Хмельницький*



Зизифус, він же унабі, ююба, жожоба, анап, китайський фінік – з описів у різній літературі являє собою великий колючий чагарник. Треба визнати, дуже колючий. Але щеплені культурні сорти ростуть деревом середніх розмірів і колючок практично не мають. Як плодову культуру у Китаї зизифус вирощують більше п'яти тисяч років; звідти він почав поширюватися до Японії, Індії, Пакистану та інших країн. Сьогодні промислові насадження є у США, в Іспанії, Італії, Єгипті, Ізраїлі та інших країнах. Рекомендований для вирощування в Україні.

Зизифус

Всі частини рослини використовуються людиною. Плоди дуже солодкі й смачні (за смаком і забарвленням нагадують яблучну сушню), їх вживають у свіжому вигляді, коптять, сушать, консервують, готують із них напої та кондитерські вироби. Коріння застосовують для фарбування вовни й шовку в різні відтінки жовтого кольору та для дублення шкіри, з кори й листків виготовляють штучний шовк; з дуже щільної, міцної (залізне дерево!) і гарної деревини роблять меблі, паркет, дерев'яну скульптуру та прикраси.

Лікарською сировиною є також вся рослина, від листків до коренів. Плоди збирають стиглими, кору – навесні під час сокоруху, листки – в першій половині літа, до цвітіння, корені – восени. У корінні багато дубильних речовин і тритерпеноїдів, кора містить алкалоїди і дубильні речовини, листки – цукри, органічні кислоти, сапоніни, алкалоїди, вітаміни С, B_1, Р, фолієву кислоту, каротин, кумарини й спирти. У плодах також є цукри, фруктові кислоти, стероїди, сапоніни, вітаміни С,B_1, К, фолієва кислота, каротин, у насінні – сапоніни, алкалоїди, флавоноїди й олія.

Препарати зизифусу мають протизапальну, антимікробну, анестезуючу, відхаркувальну, противокашлеву, сечогінну, антисклеротичну дію, регулюють обмін речовин в організмі. Всі частини рослини мають високі фітонцидні властивості. Плоди унабі на сьогодні визнані кращим натуральним біологічно активним засобом від гіпертонії, до того ж, що цікаво, вони рівною мірою виліковують і від зниженого тиску, приводячи кровоносну систему до норми.

Японці і китайці вважають, що саме постійна присутність зизифусу в раціоні продовжує їм життя як мінімум на двадцять років. За регулярного вживання плодів у їжу сапоніни, що міститься в них, розчиняють холестеринові бляшки, розріджують кров, зміцнюють судини, роблячи їх чистими й еластичними. Кров проходить вільно, зменшується ризик тромбоутворення, нормалізується тиск, поліпшується загальне самопочуття і збільшується тривалість здорового й продуктивного життя людини. Цікаву властивість мають листки: якщо їх пожувати або потримати в роті відвар, на десять хвилин втрачається відчуття солодкого, гіркого, кислого й солоного смаку.

Зизифус – прекрасний медонос, він майже два місяці забезпечує взяток у той час, коли корми для бджіл, особливо в наших посушливих умовах, практично відсутні. Цвіте в липні–серпні, коли на інших культурах немає не тільки квіток, а й плоди давно зібрані. Незліченна кількість дрібних зеленувато-жовтих квіток покриває гілки рослини, виділяючи багато нектару, і бджіл злітається стільки, що здається, дерево не витримає й надломиться. Незвичайний абрис пагонів і крони робить його вишуканою прикрасою будь-якого парку й саду, потужна коренева система дозволяє використовувати зизифус для зміцнення схилів у захисних лісосмугах.

Рід зизифус (Ziziphus) належить до родини жостерових і налічує близько 50 видів, з яких у культурі поки що використовують тільки один – Ziziphus jujube L., саме той, котрий ми називаємо ююба або унабі. Надземна частина рослини – листопадне, вірніше, гілкопадне дерево-кущ висотою 3–12 м. Кора стовбура темно-сіра з неправильними глибокими борозенками. Однорічні гілки гладенькі, червоно-коричневі, колінчасті, часто з колючками на вигинах. Листки яйцеподібно-ланцетні, шкірясті, блискучі, довжиною 3–7 см й шириною 1–3 см, із зубчастими краями. Квітки двостатеві, діаметром 0,3–0,5 см, зеленувато-жовті, ароматні, зібрані по 4–6 штук на голих коротких плодоніжках, розташованих біля основи листків. Плід – кістянка овальної, круглої, кулеабо яйцеподібної форми, розміром 1,5х5,0 см, від жовто-червоного до темно-коричневого забарвлення.

Рослина має три види пагонів:

*1. **Верхні, або ростові***, є продовженням основних гілок. Ростуть у сезон до 100 днів і досягають 30–150 см у довжину.

*2. **Бічні, колінчасто-вигнуті***, розташовані перпендикулярно ростовим пагонам почергово по всій довжині гілок, ростуть близько 90 днів і досягають 20–40 см.

*3. **Плодоносні***, ростуть 80–90 днів, досягають довжини 10–20 см і утворюються на кільчатках, приріст яких за п'ять–сім років не перевищує 5–10 мм.

Протягом вегетації на одному ростовому пагоні утворюється 10–12 бічних колінчастих і від 40 до 100 плодоносних пагонів сумарною довжиною до 15 м. До моменту достигання плодів ростові й бічні пагони припиняють ріст, їхня деревина повністю визріває. Плодоносні пагони після достигання плодів обпадають, тому зизифус і називають гілкопадним деревом.

У наших умовах зизифус починає вегетацію в середині травня. Спочатку інтенсивно розвиваються верхні ростові пагони, потім колінчасто-загнуті бічні, одночасно з якими від кільчаток відростають плодоносні. Цвітіння за часом збігається з цвітінням софори, тобто починається в липні й найчастіше триває до кінця серпня, поки триває спека. На ранніх сортах плоди достигають у другій половині вересня, на пізніх – наприкінці жовтня. Плоди достигають неодночасно, тому збирати їх доводиться у 2–4 прийоми. З гілок вони знімаються легко і, якщо врахувати, що ми вирощуємо безколючкові сорти, проблем зі збиранням не виникає. Оптовики на місці забирають товар по 15–20 грн. за кілограм, а вже на оптовому ринку продають по 30–40 грн.

Унабі є надінтенсивною культурою. Саджанці, щеплені у травні, зацвітають у серпні й уже в жовтні на них достигають плоди. Потрібно враховувати цей фактор і не давати молодому деревцю перевантажуватися врожаєм. Уже на третій рік після садіння врожай досягає більше десяти кілограмів з дерева, тому регулювати навантаження потрібно за допомогою обрізування. Формування в нас виходить як щось середнє між веретеном та розріджено-ярусною кроною. Видаляємо конкуренти й гілки, що труться, наполовину вкорочуємо верхні ростові пагони і розташовані на них бічні – колінчасті. Це дає змогу одержувати великі й красиві плоди, гарний приріст, прекрасне визрівання деревини і забезпечує благополучну перезимівлю дерев.


Плоди Та-ян-цзао.

Садіння в сад виконуємо восени, у листопаді–грудні, або навесні, у березні–квітні. Місце вибираємо сонячне, захищене від панівних зимових вітрів, ями, залежно від ґрунту, копаємо розміром 60–80 см. На малородючих ґрунтах ями робимо побільші й засипаємо родючим ґрунтом. Під час садіння видаляємо секатором тільки ушкоджені корені, місце щеплення розташовуємо вище рівня землі. Ґрунт ретельно ущільнюємо й рясно поливаємо. За осіннього садіння в другій половині листопада штамб високо підгортаємо, насипаючи горбик висотою 50–60 см, для цього лопатою беремо землю з міжрядь і зсипаємо під деревце. На початку квітня горбик розгрібаємо, мульчуємо і разом з іншими плодовими насадженнями проводимо хімобробку ("блакитне" обприскування). За весняного садіння підгортання не потрібне: ґрунт під саджанцями відразу мульчуємо і, як сказано вище, проводимо обприскування. Зизифус стійкий до шкідників і хвороб, але, ослаблений пересаджуванням, може постраждати від моніліозу.

Для садіння цієї унікальної культури в сад є безліч аргументів:

- ***по-перше,*** це найстійкіша до хвороб, шкідників і морозів з доступних нам субтропічних культур, вона дає змогу одержувати дуже смачні й корисні, екологічно чисті плоди, тому що із всіх хімобробок до нього застосовується тільки ранньовесняне "блакитне" обприскування;
- ***по-друге,*** саме зизифус є найдужчим біологічним засобом, що може упорядкувати й підтримувати серцево-судинну систему людини в ідеальному стані, заодно регулюючи рівень цукру в крові, внаслідок чого це дає змогу продовжити наше життя більш ніж на двадцять років;
- ***по-третє,*** це суперінтенсивна культура, що дає врожай навіть не в рік садіння, а в рік щеплення, так що перед викопуванням саджанця доводиться спочатку збирати плоди. Зовсім не потерпає від дії пізньовесняного повернення холодів, тому що починає вегетацію в середині травня, тоді як у нас в Україні сади страждають від заморозків практично через рік;
- ***по-четверте,*** зизифус не має періодичності плодоношення: тому, що плодових бруньок дуже багато, не буває навіть коливань у врожайності, урожай рясний і регулярний;
- ***по-п'яте,*** плоди дуже смачні й технологічні, незрівнянні у свіжому вигляді, прекрасно транспортуються та зберігаються. Зовсім не втрачають властивостей у продуктах переробки, отож варення, джеми, цукати, маринади, начинки для пирогів, сухофрукти урізноманітнять ваш стіл цілющими делікатесами.

А якщо ви хочете одержувати врожай, не забувайте, що зизифус у наших садах поки що рідкість, тому садити потрібно не менше двох дерев, бажано різних сортів, або сіянець-запилювач, плоди якого не менш смачні й корисні, хоча й меншого розміру. Зате, посадивши унабі, ви подаруєте собі й своїм рідним задоволення, красу та здоров'я. Адже це чудово, коли субтропічна культура ростиме у вашому саду і приноситиме щастя та довголіття.

Володимир і Ніна Волкови,
с. Донське, Сімферопольський р-н, АР Крим,
тел. (050) 551-98-34



Абрикос – культура особлива

(Закінчення. Поч. у №№ 7, 8, 9, 2012 р.)

Захист від хвороб і шкідників

Хвороби абрикоса

1. Дерева абрикоса уражуються грибковими хворобами, такими, як дірчаста плямистість, борошниста роса, монілія, а також пошкоджуються шкідниками – попелицею, плодожерками й міллю.

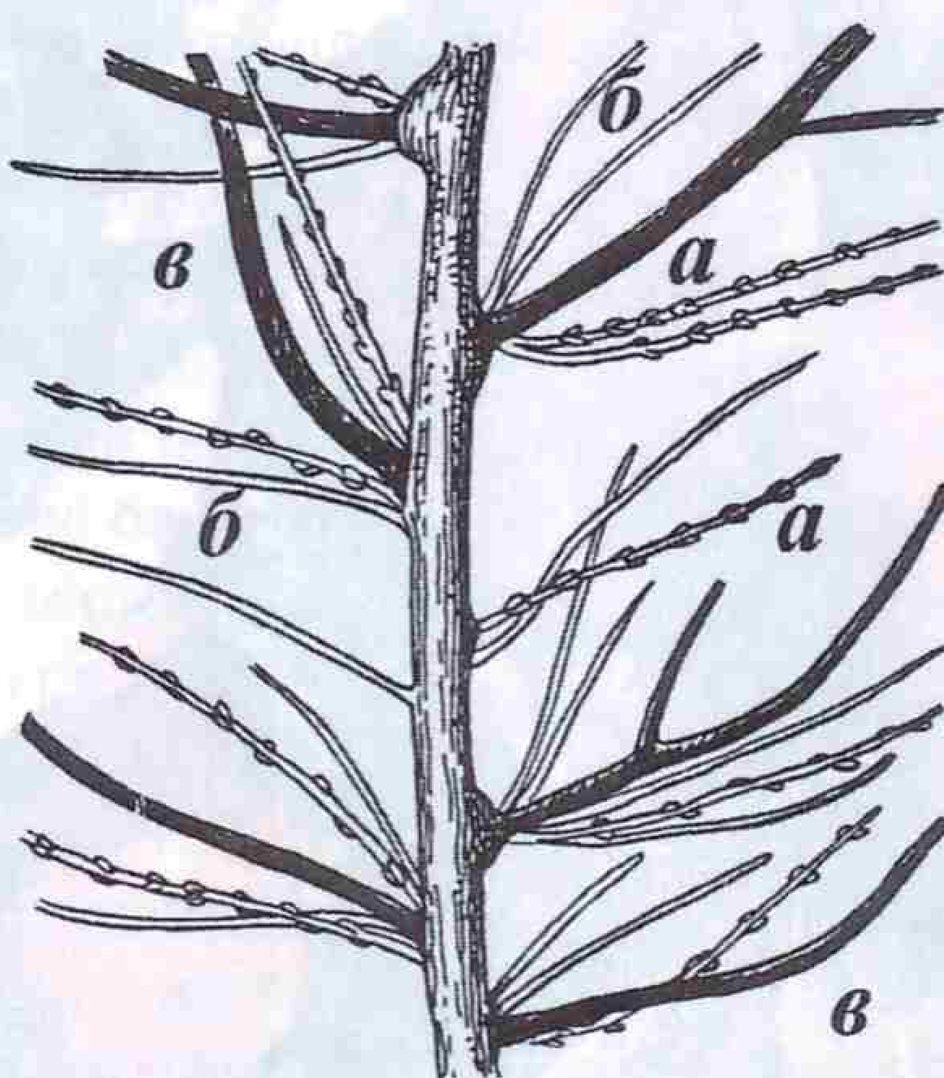
Монілія – одне з найпоширеніших захворювань абрикоса. Збудник – грибок monilia cinerea bon. Захворювання уражує всі кісточкові культури, особливо сильно абрикос, вишню, персик. За характером прояву розрізняють дві форми хвороби: моніліальний опік і плодова гниль.

2. Моніліальний опік – весняна форма монілії, що найчастіше й залишає абрикос без урожаю. Масове зараження відбувається під час цвітіння. Інфекція проникає через рильце маточки, звідки міцелій грибка проростає у зав'язь і квітконіжку, а з квітконіжки – у плодову гілочку.

Після цвітіння пелюстки квіток буріють і засихають, але не обпадають, як пелюстки здорових рослин. Затим протягом кількох днів в'януть і засихають, начебто згоряють листки, молоді плодові гілочки й однорічні пагони.

Як тільки міцелій охоплює гілку кільцем, вона відмирає. Згодом може загинути і дерево. На корі товстих гілок з'являються тріщини, які поступово перетворюються в ранки, з яких рясно виділяється камедь. Дерево набуває вигляду обпаленого вогнем, звідси й назва – "моніліальний опік".

Влітку, від основи відмерлих цього року пагонів ***а*** (див. рис.) або в попередньому році пагонів ***в*** відростає 2–5 нових пагонів ***б***, які також після цвітіння гинуть наступної весни.



3. Моніліоз (сіра плодова гниль) – літня форма хвороби, проявляється в пору достигання плодів

На уражених частинах дерева знову може спостерігатися спороношення грибка у вигляді дрібних сіруватих "подушечок", які слугують вторинним джерелом інфекції й уражують плоди. Зараження відбувається через ранки шкірочки, нанесені комахами або при тісному зіткненні здорових плодів із хворими.

Спочатку на них з'являються невеликі бурі плями, які поступово охоплюють увесь плід, утворюючи безліч попелясто-сірих подушечок спороношення грибка, що зливаються. Згодом плоди зморщуються, засихають, обпадають повністю або частково, залишаючись на дереві джерелом інфекції на наступний рік.

4. Як заражаються дерева? Зимує грибниця в тканинах уражених пагонів і гілок, а також у муміфікованих плодах, які залишаються зимувати на деревах. Під час цвітіння на уражених частинах дерева розвивається спороношення грибка у вигляді сірих подушечок.

Саме спори є джерелом поширення інфекції. За допомогою вітру, дощу, комах вони потрапляють на маточку й тичинки квіток, де за сприятливих умов проростають, утворюючи грибницю. Вона, поширюючись через квітконіжку, досягає гілки й поширюється далі по корі, спричиняючи розтріскування та камедетечу. За сприятливих умов міцелій може проникати й далі, аж до скелетних гілок, призводячи до їхньої загибелі.

5. Монілія зазвичай сильно розвивається за холодної сирої погоди. При високій вологості повітря й температурі 10–11°С і нижче утворюється маса спор, які й розлітаються по саду. І якщо в період цвітіння кісточкових випадають дощі і стоять тумани, хвороба може знищити урожай. Саме це ми й спостерігали в останні роки.

У період цвітіння плодових дерев міцелій утворює велику кількість спор. Спори грибка потрапляють у зав'язь і квітконіжку, а з неї – у луб'яні тканини пагонів, що призводить до їхнього засихання. Зараження можливе й через бруньки.

6. Захворювання паразитує на старих недоглянутих деревах, особливо в занедбаних садах. Зимує грибок міцелієм в уражених гілочках і однорічних пагонах, у муміфікованих плодах, що висять на дереві або обпали на землю. Характерно, що молоді дерева, які ще не вступили в пору плодоношення, монілією не уражуються.

Хвороба небезпечна після м'яких, вологих зим. Якщо в зимовий період мороз хоча б протягом доби буде нижче –21°С, то за таких термічних умов паразит повністю гине.

Шкідливість. В останні роки через активний розвиток хвороби втрачається значна частина врожаю абрикосів, вишень, персиків. За хронічного й значного розвитку моніліоз є причиною загибелі не тільки окремих гілок, але й цілих дерев, особливо абрикосових.

Монілія не обмежується різким зниженням урожаю та значним ослабленням дерев. Потерпілі від неї рослини легше уражуються іншими хворобами, наприклад, цитоспорозом, що спричиняє повне всихання дерев.

Алгоритм захисту від монілії

1. Осінь, кінець жовтня. За умов сильного зараження захист саду необхідно починати ще з осені, наприкінці жовтня, використовуючи такі препарати, як 3%-на бордоська рідина, 3–4%-ний залізний купорос, 5%-ний карбамід, купроксат к.с. (50 мл на 10 л води).

2. Пізня осінь – початок весни. Профілактичні заходи:

- омолоджуюче обрізування старих дерев, сильно уражених хворобою. Ступінь обрізування тим сильніший, чим занедбаніші дерева. При омолоджуючому обрізуванні видаляють всі зайві, неправильно розташовані, хворі й ушкоджені гілки. Омолоджування молодих дерев проводять на 2–3-річну деревину. Під час омолоджування старих, занедбаних дерев допускається обрізування гілок 4–5-річного віку. Зрізи необхідно замазувати садовим варом або олійною фарбою. У рік омолоджуючого обрізування дерева, зазвичай, не плодоносять. У результаті омолоджування влітку з'являються сильні прирости, з яких відновлюється форма крони. Вегетуючі пагони монілією не уражуються;
- побілка вапном з мідним купоросом штамбів і скелетних гілок;
- викорінююче обприскування препаратами 1% ДНОК або 2% нітрафен;
- обприскування контактними фунгіцидами: 3%-на бордоська (або бургундська) рідина, 1%-ний розчин мідного купоросу, 3–4%-ний залізний купорос.

3. Рання весна (до розпускання бруньок). Основна обробка проти моніліозу є профілактичним заходом проти зараження квіток, її рекомендується провести до початку розпускання бруньок (у фенофазу "рожевого бутона") за температури не нижче +5°С і не вище +20°С.Донедавна основним у цей період були контактні препарати, що містять мідь: 3%-на бордоська (або бургундська) рідина (рідше 1%-на), 1%-ний мідний купорос або хлорокис міді (0,3%), купроксат (50 мл на 10 л води), а також 3–4%-ний залізний купорос (якщо не використовувався восени), 0,5%-ний каптан (50 г на 10 л води).

Сьогодні арсенал препаратів істотно розширився. Вчені рекомендують системні фунгіциди з розрахунку на 10 л води: скор-250, к. е. – 1,5–2 мл, сапроль, к. е. – 10–20 мл, вектра к.е. – 3 мл, стробі, 50% в.г. – 3 г, 0,1%-ний топсин М.

З 2002 року для боротьби з моніліозом на абрикосі, а також з кучерявістю персика в аматорських садах дозволений препарат хорус 75 WY, в.г., 2–3 г на 10 л води. На ньому хочу загострити увагу читачів. Хорус – єдиний препарат, який проявляє дуже високу активність за холодної і вологої весняної погоди, за низьких температур (від +3 до +10°С). Саме в цей період відбувається ураження абрикоса моніліозом та іншими небезпечними хворобами. Препарат також проявляє лікувальну дію на вже уражених рослинах.

За температури повітря понад +22°С обробку хорусом здійснювати не рекомендується. Період захисної дії короткий (7–10 днів). Також інтервал між обробками має бути 7–10 днів.

Зазвичай перше обприскуванння виконують до цвітіння або на початку цвітіння, друге – в період вегетації. Завершувати обробку рослин хорусом слід не пізніше, ніж за 14 днів до збирання врожаю (а найкраще – тижнів через два після цвітіння).

4. Перед цвітінням. За 3–4 дні до цвітіння, у період розпушення бутонів, дерева обробляють одним із фунгіцидів: скор, топаз, топсин, хорус, байлетон – згідно доданої інструкції. Друге обприскування проводять відразу після цвітіння, а третє – через 2–3 тижні після другого.

5. У період цвітіння абрикоса дерева обприскують 0,1%-ним розчином фундазолу (10 г на 10 л води). Якщо ділянка з абрикосами в попередні роки постраждала від моніліозу, не зашкодить провести дворазове обприскування фундазолом – на початку й посеред цвітіння. Дворазове обприскування проводять також, якщо весна волога, дощова.

Фундазол – системний фунгіцид угорського виробництва, малотоксичний для теплокровних тварин і комах-запилювачів, що дає змогу використовувати його для обприскувань квітучих дерев. Препарат проникає в листки й розноситься соками рослини в необроблені частини та забезпечує надійний захист протягом 10–12 діб. Через 3 години після обробки дощ не може вплинути на дію препарату. Ефективне також обприскування в період цвітіння хорусом.

Щоб виключити ураження абрикоса моніліозом, буває достатньо правильно виконати обрізування й зробити дворазове обприскування фундазолом або хорусом.

6. Кінець цвітіння. Відразу після цвітіння застосовують препарати: 0,1% топсин М, 1%-на бордоська (або бургундська) рідина, хорус – 2–3 г на 10 л води, топаз.

7. Період зав'язування плодів. За сухої погоди обприскування варто провести під час зав'язування плодів (за перших ушкоджень зав'язі плодопошкоджуючими шкідниками – казаркою і плодожеркою). При цьому треба використовувати суміш одного з фунгіцидів, що застосовуються при основній обробці, з інсектицидом арріво, 25% к.е. – 1,5 мл на 10 л води, актофіт або актара, 25 WG, в.г. – 1,4 г на 10 л води.

Новинкою серед системних фунгіцидів є тельдор 50ВГ (фенгексамід). Тельдор – кращий фунгіцид для боротьби із сірою й моніліальною гнилями, борошнистою росою. Використовується проти збудників сірої та моніліальної гнилей на винограді, суниці, кісточкових культурах протягом вегетації й у період достигання плодів. Короткий строк очікування – 1–4 дні.

Тельдор утворює на поверхні плодів захисну плівку. Покриваючи шкірочку плоду, він повністю знімає проблему із гнилями. Безпечний для навколишнього середовища. Обробку слід проводити в період вегетації: від фази цвітіння до фази достигання плодів. Періодичність обробок – 10–14 днів. Максимальна кратність обробок – 3.

Увага! Якщо випадають опади, з обприскуванням затягувати не варто.

8. Літнє обрізування (чеканка) за методом проф. П. Г. Шитта. Цей спосіб заснований на різнотерміновому закладанні квіткових бруньок абрикоса на пагонах 2-ої і 3-ьої хвилі росту.

Біологічною особливістю абрикоса є здатність мати 2 і навіть 3 хвилі росту. Причому квіткові бруньки на пагонах 2-ої і 3-ьої хвилі закладаються на 25–30 днів пізніше, ніж на першій, і рослина зацвітає на 5–7 днів пізніше, коли зменшується ймовірність заморозків. На цих двох біологічних особливостях заснована літня чеканка абрикоса.

Кращий строк проведення чеканки – із середини травня до середини червня. При цьому укорочують на одну третину добре ростучі пагони першого приросту (довжиною більше 30 см). За сильної чеканки при основі пагона залишають 2–3 бруньки.

Чеканка викликає появу нової хвилі росту зі значною кількістю коротких плодових пагонів, на яких формуються квіткові бруньки. За високого рівня агротехніки на одному вкороченому пагоні з'являється від 2 до 12 передчасних пагонів довжиною до 30–40 см. Вегетуючі пагони монілією не уражуються!

У наступному році при весняному обрізуванні необхідно провести проріджування. При цьому видаляють на кільце найбільш слабкі й такі, що загущують крону, пагони. Пагони, які залишилися, за необхідності укорочують, дотримуючись принципу підпорядкування.

Пасинкові пагони зацвітають пізніше, коли настають більш теплі й сухі дні, коли поширення грибкових захворювань припиняється.

9. Період достигання плодів. У червні–липні моніліоз проходить фазу розвитку безпосередньо на плодах. Якщо вони почнуть гнити прямо на гілках – це ознака моніліозу. Такі плоди треба знімати й знищувати. У період достигання плодів боротися з моніліозом хімією не рекомендується.

Увага! Застосовуючи засоби захисту в літній період, необхідно пам'ятати про строки від останньої обробки до збирання врожаю.

10. Видалення уражених гілок. Борючись із монілією, потрібно обов'язково вирізувати й спалювати уражені гілки незабаром після цвітіння, коли в кроні чітко помітні "обпалені" гілки. Зрізують засохлу гілку, захоплюючи при цьому 5–10 см здорової деревини нижче зони ураження. Зрізи більше 2 см обов'язково замазують садовим варом або олійною фарбою. Щоб не допустити вторинного зараження, обрізування ушкоджених дерев не слід залишати на більш пізні строки.

Видаляючи ушкоджені пагони після цвітіння, варто пам'ятати, що міцелій грибка в гілках просувається донизу від місця зараження, тому обрізування варто проводити нижче місця ушкодження, захоплюючи кілька здорових бруньок.

11. Кінець літа – початок осені. Для запобігання хворобам восени, після збирання врожаю, вирізують і спалюють заражені пагони й гілки, очищають штамби від старої кори, збирають і спалюють муміфіковані плоди, обпале листя, знищують бур'яни. Необхідно проводити зачищення ран на стовбурах, обрізують уражену тканину із захопленням здорової (до 4–5 мм), після чого дезінфікувати рани 1%-ним розчином мідного купоросу.

12. Спалювання, компостування або загортання у ґрунт листя. Внесення органічних і мінеральних добрив під час перекопування ґрунту.

І.А. Єщенко,
м. Одеса

Мільдью винограду

Виноград – одна з найбільш сприйнятливих до хвороб культура. Отримання високих урожаїв винограду лімітується в основному розвитком несправжньої борошнистої роси (мільдью) за умов високої вологості. Хвороба проявляється на листках, пагонах, суцвіттях, вусиках, ягодах.

Листки уражуються протягом усього вегетаційного періоду. Перші ознаки спостерігаються влітку на молодих і дорослих листках, на яких зверху спочатку з'являються блідо-зелені або жовтуваті маслянисті плями. Розмір плям часто досягає 2–3 см у діаметрі. За пізнього ураження фізіологічно старих листків восени, а також на відносно стійких сортах бувають дрібніші, часто кутасті, бурі плями з хлоротичною облямівкою, розташовані переважно вздовж жилок. Наліт на листках формується слабкий. За інтенсивного ураження листки опадають, оголюючи всі пагони.

У вологу погоду на місці плям з нижнього боку листків, на суцвіттях і на зелених ягодах з'являється білий або сіруватий наліт – безстатеве спороношення збудника хвороби, що складається із зооспорангієносців та зооспорангіїв. Пізніше плями стають червонувато-бурими, уражена тканина некротизується.

На молодих пагонах, вусиках формуються видовжені, злегка вдавлені бурі плями. У вологу погоду на їхній поверхні з'являється білий або сіруватий наліт. Якщо плями окільцьовують пагін або вусик, частина їх, що знаходиться вище місця ураження, як правило, відмирає. При ураженні бутонів квітки в суцвіттях буріють і засихають, бутони осипаються. На квітконіжках утворюються світло-бурі вдавлені плями, які теж покриваються сірувато-білим нальотом. Квітки також осипаються внаслідок зараження і відмирання квітконіжок. У вологу погоду на них також розвивається білий борошнистий наліт спороношення гриба.

Характерною діагностичною ознакою ураження ягід є формування навколо плодоніжки синювато-фіолетової облямівки, самі ягоди стають темно-бурими, у вологу погоду покриваються сірувато-білим нальотом, у суху – деформуються, засихають. Ягоди уражуються лише в молодому віці.

Хворі ягоди буріють і засихають. На молодих ягодах при цьому утворюється білий наліт, а сама ягода стає ніби темно-сірою. Дорослі ягоди, позбавлені продихів, засихають, не утворюючи нальоту. Хворі побурілі ягоди зморщуються і опадають за незначного струшування. Характерно, що уражуються не всі ягоди в гроні. При цьому знижується не тільки урожай, але і якість сусла, виготовленого із здорових та хворих ягід. Вино, приготоване з таких грон, некондиційне, має підвищену кислотність, знижену цукристість, надмірний вміст азотистих речовин, погано освітлюється і легко псується.

Збудником хвороби є гриб *Plasmopara viticola (Berk et M.A. Curt.) Berl. et de Toni*. Зооспорангієносці гриба розгалужені моноподіально, вони виходять з продихів тканини у вигляді пучків по 3–5, іноді до 20. На зубчастих верхівках формуються літні зооспорангії. На кожному зооспорангієносці утворюється до 200 зооспорангіїв. Вони лимоноподібні, безбарвні, розміром 8,5–12 х 12,5–30 мкм. У краплі води зооспорангії проростають з утворенням 4–8 зооспор, які мають два джгутики. Зооспори уражують рослини протягом їхньої вегетації.

В ураженій тканині збудник хвороби також утворює статевим шляхом ооспори діаметром 25–35 мкм. Після зимового періоду спокою ооспори навесні проростають з утворенням первинних зооспорангіїв. Їхній розмір значно більший від літніх зооспорангіїв. Первинні зооспорангії проростають з утворенням дводжгутикових зооспор, якими відбувається первинне зараження рослин.

Джерелом первинної інфекції мільдью є ооспори

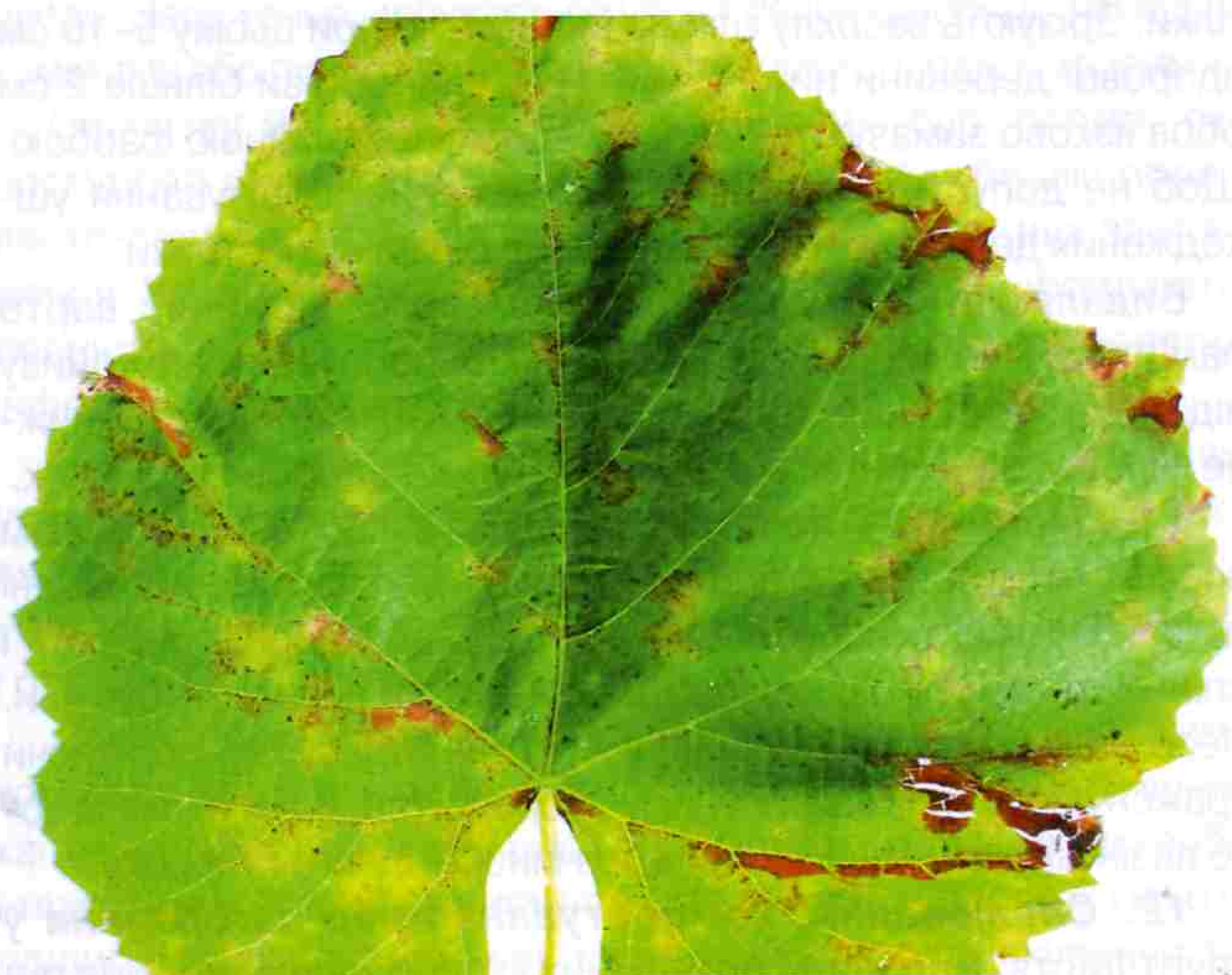


Фото 1. Симптоми проявлення мільдью на листках винограду з верхнього боку пластинки (перші фази розвитку хвороби).



Фото 2. Некрози ураженої тканини на листках з верхнього боку пластинки (на пізніх стадіях розвитку хвороби).

гриба, що зимують в опалих уражених листках або ягодах. На 1 мм² поверхні ураженого листка може формуватися до 200–250 ооспор патогена. Для проростання ооспор необхідне тривале, не менше двох–трьох днів, зволоження ураженої тканини і температура на поверхні ґрунту не менше 11°С. Такий процес відбувається в природі за умов випадання дощу, який у змозі промочити ґрунт на глибину 5–10 см. Оптимальною температурою для проростання ооспор є 20–25°С.

Проростаючі ооспори формують один зооспорангій, в якому утворюються дводжгутикові зооспори. Зооспорангії легко відокремлюються і переносяться повітряними течіями на порівняно великі відстані. Осідаючи потім на поверхню листків винограду, змочених дощем або росою, зооспорангії гриба розкриваються і вивільняють зооспори, які в них знаходяться. Перебуваючи у крапельній рідині, зооспори активно рухаються. Підпливаючи до продихів, вони втрачають рухливість, втягують у себе джгутики (цистуються) і відразу ж проростають паростковою трубкою (інфекційною гіфою) та проникають через продихи всередину тканини листка. Так відбувається первинне зараження рослини. У міжклітинниках листків починає розвиватися грибниця патогена. Деякий час хвороба протікає безсимптомно. Цей скритий проміжок часу розвитку хвороби прийнято називати інкубаційним періодом. По закінченні інкубаційного періоду на листках з'являються перші ознаки хвороби у вигляді світло-зелених або жовтуватих маслянистих плям.

Тривалість інкубаційного періоду залежить від температури навколишнього середовища. Найкоротший інкубаційний період хвороби становить 4 доби за середньодобової температури 24–25°С. При зниженні або підвищенні температури нижче або вище оптимуму інкубаційний період відповідно подовжується. Наприклад, при середньодобовій температурі 17°С він дорівнює 6–7 дням, при 15°С – 8 діб і т. д. Розвиток грибниці патогена в тканинах листка припиняється, якщо нічна температура опускається нижче 7,9°С. Ця температура вважається нижнім температурним порогом для розвитку гриба. Дослідженнями встановлено, що інкубаційний період розвитку мільдью закінчується за суми середньодобових ефективних температур, що дорівнює 61°С.

Якщо закінчення інкубаційного періоду збігається з вологою дощовою погодою, то одночасно з появою плям на нижньому боці листків з'являється і білий або сіруватий наліт безстатевого спороношення гриба. Коли ж погода в цей період стоїть суха, спекотна і сонячна, то наліт на плямах не утворюється. Мінімальна температура, при якій можливе утворення спороношення гриба – 13°С, максимальна 29°С.

Утворений у вологих умовах наліт безстатевого спороношення спричиняє нові повторні зараження мільдью. У літніх зооспорангіях формуються зооспори, які у краплі дощу або роси швидко звільняються і здійснюють нові зараження, також як і при первинній інфекції. За вегетаційний період гриб залежно від вологості і температури повітря в умовах півдня України може формувати від 16 до 27 поколінь.

Оскільки зараження мільдью, як первинне, так і вторинне, відбувається завжди через продихи, уражуються головним чином молоді листки або ягоди, на яких продихи широко відкриті. Доросліші ягоди (розміром з горошину і більше) уражуються тільки через плодоніжку. Зооспорангієносці із зооспорангіями гриба виходять на поверхню ураженого листка або ягоди також тільки через продихи.



Фото 3. Спороношення збудника хвороби з нижнього боку пластинки листка у вигляді білого нальоту.

Доведено, що розвиток безстатевого спороношення патогена на уражених листках або інших органах відбувається завжди вночі. Зооспорангії, що утворилися, відразу ж проростають у зооспори і викликають нове зараження. У зв'язку з цим нічні роси, а також вечірні або нічні дощі являють собою найбільш серйозну небезпеку, серйознішу, ніж денні опади, коли волога швидко висихає.

У роки з частими і рясними росами нові зараження мільдью можуть відбуватися практично майже щодня. Крива наростання мільдью йде в цих умовах безперервно вгору. У посушливі роки, коли нічні роси випадають рідко, нові зараження зумовлені випаданням тільки дощів. У цих умовах розвиток мільдью має ступінчастий характер у вигляді різко окреслених окремих спалахів.

Перезимівля збудника, як уже зазначалося, здійснюється ооспорами, які утворюються в результаті статевого процесу і знаходяться всередині ураженої тканини листка. Ооспори зберігаються у ґрунті протягом двох років і більше.

Особливо сильно уражуються загущені виноградники, з несвоєчасним видаленням пасинків, за несвоєчасного підв'язування лоз на шпалеру та ті, що розташовані на погано провітрюваних ділянках тощо.

Шкідливість хвороби зумовлена різким зниженням асиміляційної поверхні рослин у результаті передчасного опадання уражених листків, суттєвим зниженням продуктивності рослин і якості ягід в наступні роки вегетації. Уражений садивний матеріал стає непридатним для його подальшого використання. У роки з частими дощами і за відсутності необхідних засобів захисту або порушення технології проведення захисних заходів рослини можуть бути уражені мільдью настільки, що не тільки втрачається урожай поточного року до 80% і більше, але й значно зменшується його закла-



Фото 4. Спороношення збудника хвороби з нижнього боку пластинки листка у вигляді сіруватого нальоту.

дання на наступний рік. Кущі, уражені сильно, погано зимують, розвиток їх ослаблений. За умов інтенсивного прояву хвороби протягом двох–трьох років поспіль кущі можуть загинути. Чим вологіший рік, тим більша шкідливість мільдью.

Захисні заходи

Успішний захист винограду від мільдью може бути забезпечений тільки виконанням цілого комплексу заходів, який передбачає санітарно-профілактичні, агротехнічні та хімічні заходи.

Вирощування стійких до хвороби сортів винограду. Найбільш радикальним, економічно вигідним і екологічно чистим заходом є вирощування стійких до хвороби сортів винограду. З-поміж районованих і перспективних в Україні сортів винограду слабо уражуються хворобою: Гранатовий Магарача, Каберне-Савіньйон, Рубіновий Магарача, Первісток Магарача, Подарунок Магарача, Рислінг Магарача, Огоньок таїровський, Сапераві, Загадка, Мускат дністровський, Пам'ять Вердеревського, Муромець, Івлен, Ністру, Осінній рожевий, Лоза горянки, Ювілей Молдавії, Мерцишор, Дністровський рожевий, Дойна, Олімпійський та інші.

Знищення зимуючої інфекції шляхом ретельного переорювання або перекопування грунту. В роки, коли від попереднього вегетаційного періоду залишається великий запас інфекції, рекомендується проводити ранньою весною викорінююче обприскування ДНОКом, за температури повітря вище 4°С.

Вирощування виноградної лози на шпалерах, своєчасне підв'язування зелених пагонів на шпалеру, вчасне проведення зелених операцій: виламування неплодоносних пагонів, пасинкування та інші заходи.

При закладанні нових виноградників слід враховувати, що ступінь розвитку і шкідливість мільдью значно менша на добре провітрюваних ділянках, при садінні кущів з широкими міжряддями і розташування рядів паралельно напрямку панівних вітрів. Слід пам'ятати, що своєчасне і якісне проведення агротехнічних заходів суттєво зменшує ступінь розвитку хвороби.

Своєчасна обробка виноградників рекомендованими фунгіцидами. Для приватного сектора на виноградниках проти мільдью рекомендовані такі фунгіциди (див.таблицю).

Строк виходу людей на виноградники для виконання ручних робіт після обприскування рослин фунгіцидами дозволяється через 7 днів. Ефективність хімічного захисту винограду від мільдью залежить від правильності встановлення строків обробок та своєчасності їхнього проведення.

Термін першого обприскування встановлюють по одному з наступних критеріїв:

а) за теоретично вирахуваного терміну закінчення першого інкубаційного періоду;

б) за виявлення на виноградниках першої масляної плями мільдью;

в) при відростанні лози на 20–25 см.

Для встановлення терміну обприскування після закінчення першого інкубаційного періоду необхідно точно знати дату первинного зараження виноградника від ооспор. Для цього з часу настання досить теплої для проростання ооспор погоди (температура на поверхні ґрунту не менше 11°С) і утворення на рослинах молодих листочків винограду строго стежать за кіль-

Фунгіциди, дозволені для обробки виноградників проти мільдью на присадибних ділянках

Назва фунгіциду, препаративна норма	Норма витрати препарату на 1 сотку	Максимальна кратність обробок за вегетацію, рази	Строк останньої обробки, днів
Ридоміл Голд МЦ, в.г.	25 г на 8–10 л води	3	25
Стробі, в.г.	3 г на 10 л води	2	50
Танос, в.г.	4–4,5 г на 10 л води	3	30
Тайтл 50, в.г.	4–4,5 г на 10 л води	2–3	30
Хорус, в.г.	6 г на 5 л води	3	30
Захисник, к.с.	20 мл на 10 л води	1	30

кістю опадів, що випали. Якщо пройде дощ, після якого ґрунт залишається вологим протягом двох–трьох днів, можна прогнозувати, що ооспори проросли. Якщо листки рослин до кінця другого–третього дня були мокрими, можна вважати, що зараження відбулося і з цього дня розпочався інкубаційний період розвитку хвороби. Термін його закінчення визначають за сумою ефективних температур (61°С). Сигнал для початку обприскування рослин фунгіцидами подають інспекції по захисту рослин за 2–3 дні (на більших за площею виноградниках за 3–4 дні) до теоретичного закінчення інкубаційного періоду. Якщо середньодобові температури повітря мало коливаються (погода в період інкубації відносно рівна), термін закінчення інкубаційного періоду можна визначити діленням 61°С на середню (типову) ефективну температуру.

Успішно провести першу профілактичну хімічну обробку виноградників до закінчення інкубаційного періоду дуже важливо, тому що у випадку вологої погоди одночасно з появою плям мільдью може розвинутися і безстатеве спороношення, а відтак і відбутися нове, повторне зараження. Обприскування рослин фунгіцидами після того, як відбулося зараження рослин, слабо ефективні. Вони мають слугувати профілактичним заходом проти проникнення інфекції в рослину.

Метод визначення терміну першої обробки виноградників після закінчення інкубаціонного періоду досить ефективний, але потребує точного обліку метеофакторів і певного досвіду в розрахунках. Це робота інспекцій по захисту рослин, які роблять розрахунки сигналізації і прогнозу розвитку хвороби та дають сигнали до обробки виноградників всім господарствам, розташованим у зоні діяльності даної інспекції.

Поява на винограднику першої мілдьюзної плями точно відображає термін первинного проявлення мільдью, і цей метод встановлення терміну першої обробки можна було б визнати ще більш точним. Але й тут потрібні дуже ретельні спостереження за виноградниками. З часу встановлення "небезпечного" періоду (температура, вологість на поверхні ґрунту тощо) необхідні щоденні огляди виноградних кущів, і в першу чергу на найбільш вологих ділянках. Важливо виявити прояв саме найперших, можливо, навіть лише однієї, поки що одиничної мілдьюзної плями, тому що вже на наступний день ці плями можуть бути численними, і тоді є побоювання запізнитися з обробкою.

Друга дуже важлива обставина, що обмежує можливості широкого застосування цього методу: необхідність обробки всієї площі виноградників у дуже стислий термін – 1–2 дні. У випадку, якщо немає можливості вести ретельні спостереження за погодою і розвитком паразита й не отримувати цих відомостей



Фото 5. Загальний вигляд рослин винограду, уражених мільдью.



Фото 6. Засохлі ягоди винограду, уражені у ранньому віці.

від інспекцій захисту рослин, необхідно починати першу обробку виноградників при відростанні лози на 20–25 см. Багаторічна практика показує, що саме з цим періодом найчастіше збігаються терміни початку розвитку гриба – збудника мільдью винограду. Терміни наступних обробок повинні визначатися диференційовано, залежно від місцевих екологічних умов.

У районах, де розвиток хвороби не має ступеневого характеру, кожне наступне обприскування слід проводити в міру наростання на лозі 3–4 нових, не захищених фунгіцидом листків. У відносно сприятливі (сухі) періоди можна допустити утворення 5–6 незахищених листків. Календарно це становить приблизно 8–10 днів у першому випадку і 14–16 днів – у другому.

Там, де хвороба розвивається поступово, у вигляді окремих чітко обмежених спалахів, обробки можна проводити за інкубаційними періодами, але не перед закінченням кожного, а через один, тобто наприкінці третього, потім п'ятого, сьомого періоду тощо. У другій половині літа, коли навіть у такій зоні (без випадання частих нічних рос) мільдью втрачає чітко виражену ступінчастість (на різних за віком листках інкубаційний період може бути неоднаковим), слід перейти на обробки виноградників за приростом листків.

У фазу розпушення суцвіть (за 7–10 днів до цвітіння) рекомендується в усіх зонах так зване резервне обприскування, що запобігає зараженню суцвіть. У ряді випадків резервне обприскування буває взагалі першим, якщо до цього погодні умови були несприятливими для первинної інфекції. В інших випадках воно друге.

За одночасного ураження рослин мільдью та оїдіумом необхідно використовувати препарати широкого спектру дії: строби, 50% в.г.; хорус, 75% в.г. або захисник, к.с.

З метою підвищення ефективності хімічного захисту виноградників від мільдью слід чергувати обробки різними фунгіцидами. Цей прийом знизить ризик виникнення резистентних форм у збудника хвороби до діючих речовин застосовуваних фунгіцидів.

І.Л.Марков,
кандидат біологічних наук,
професор НУБіП України

Урожай зберігся під листям

Не можна сказати, що ідея зберігати овочі в обпалому листі спала мені на думку якось випадково. Зовсім ні, просто так склалися обставини. Однак розповім про все по порядку.

Трапилося так, що кілька років тому моя земельна ділянка обдарувала мене таким урожаєм городини, що для зберігання всієї вирощеної продукції не вистачило б місця у будь-якому сховищі. Що робити в такій ситуації, не викидати ж вирощені й зібрані коренеплоди на смітник? Тому я вирішив овочі, які за браком місця не потрапили до льоху, накрити обпалим листям, аби вони не так швидко зіпсувалися.

Ситуація ця трапилася пізньої осені, коли наближалося похолодання, а відтак потрібно було поквапитися. І я вирішив зробити так: розчистив і підготував у саду потрібних розмірів майданчик, ретельно ущільнив на ньому ґрунт і насипав шар обпалого листя завтовшки 5–7 см, а потім на цю "подушку" почав акуратно складати зібрані овочі – капусту, редьку, буряки, ріпу і навіть редиску, спеціально вирощену для зимового зберігання. Усі овочі складав окремо, не перемішуючи їх.

Вийшло щось схоже на піраміду, яку належало вкрити обпалим листям, зібраним у садку. Проте, коли я прикинув "на око", скільки ж мені потрібно буде підготувати укривного матеріалу, то зрозумів, що надійного укриття не вийде, бо не вистачить листя.

Ось і довелося завозити листя, зібране у лісосмузі, і навіть використовувати обпале листя з тополь, які росли неподалік від моєї ділянки. Завдяки додатковій заготівлі листя товщина укриття для овочів тепер становила понад 50 см. Зверху я акуратно накрив купу сосновим гіллям, а на нього поклав гілки, які залишилися від осіннього обрізування дерев у саду.

Щоб атмосферні опади не намочили листкове укриття, спорудив над ним невеликий дашок, який накрив старим шифером і частково толем, а навколо цього сховища прокопав водовідвідний рівчак.

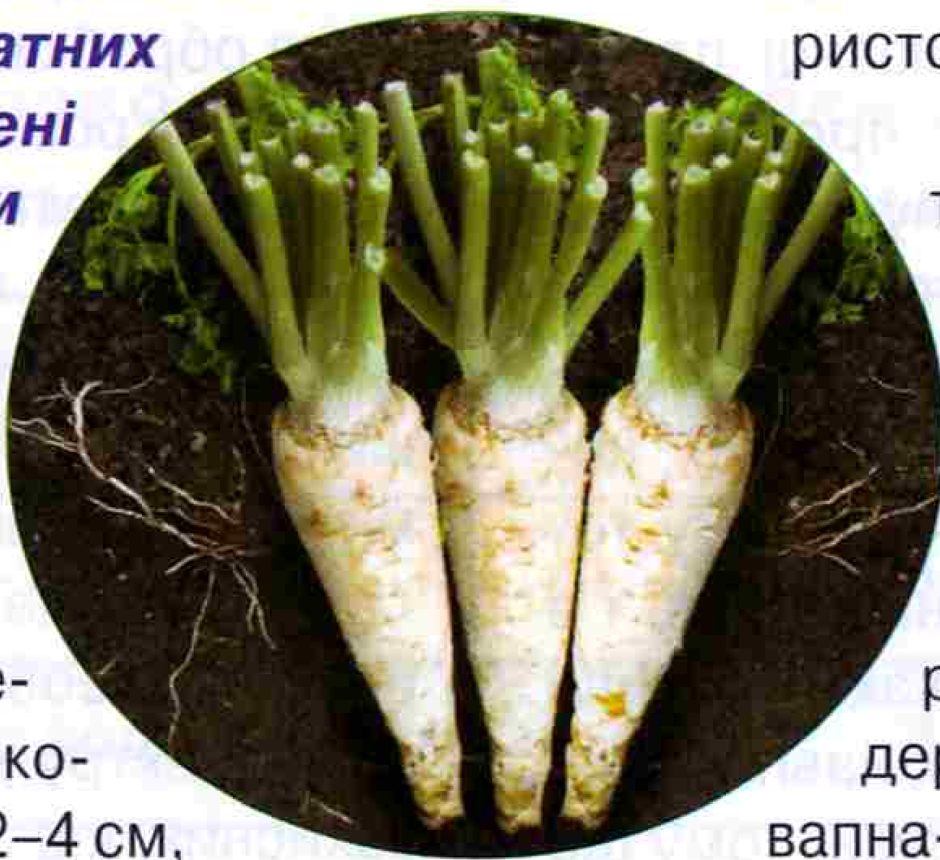
Напередодні Нового року вирішив перевірити стан продукції, що зберігалася у саморобному сховищі. Відверто кажучи, я й не сподівався, що овочі вдасться врятувати, і тому був дуже здивований, що не лише за своїм зовнішнім виглядом, а й за смаком вони були такі, неначе щойно зняті з грядки.

Минув час і, коли я навесні розкрив листкове укриття, то побачив, що продукція в ньому збереглася навіть краще, ніж у погребі. Причина виявилася досить проста: у такому сховищі зберігається постійна оптимальна вологість, температура повітря завжди близька до нуля, а саме такі умови і потрібні для успішного зберігання овочів.

Насамкінець хочу сказати: нещодавно я прочитав ще одне пояснення такому цікавому феномену. Виявляється, листя тополі, навіть обпале, виділяє особливі леткі речовини, які вбивають майже всі хвороботворні бактерії і спори грибів, тому умови зберігання овочів у "листковій купі" виявилися просто ідеальними.

Щоб петрушка росла всю зиму, *подбайте про це в листопаді*

Для того, щоб мати зелень петрушки протягом усього осінньо-зимового періоду і напровесні, наприкінці жовтня – на початку листопада я заготовляю коренеплоди цієї рослини для подальшої вигонки "на городі" у кімнатних умовах. А ті господарі, які позбавлені такої можливості, можуть придбати садивний матеріал на ринку або в овочевому магазині. Щоправда, при цьому слід обов'язково переконатися, що коренеплоди цілком здорові і не мають механічних пошкоджень.



Для вигонки петрушки придатні коренеплоди будь-якої величини, але краще, коли їхній діаметр становитиме приблизно 2–4 см, а маса – 60–70 г. Варто також зазначити, що в такий спосіб можна вирощувати не лише петрушку, а й селеру, діаметр коренеплодів якої має бути 8–10 см, а маса 50–100 г. Під час сортування коренеплодів слід обов'язково дотримуватися таких параметрів відбору, бо давно помічено, що, чим більші коренеплоди, тим більше утворюється бруньок з головок і більше відростатиме листя. Крім того, такі рослини довше вегетують.

Протягом зими я, зазвичай, роблю кілька вигонок вітамінної зелені в домашніх умовах. Для цього з осені висаджую дрібні коренеплоди, а трохи згодом – більші.

У весняний період для вигонки можна також використовувати балкон або лоджію.

Перед висаджуванням коренеплодів усю тару обов'язково дезінфікую 1%-ним розчином марганцівки. Грунтову суміш заготовляю заздалегідь або купую готову в спеціалізованих магазинах. Вона має бути не дуже важкою. Зазвичай, така ґрунтосуміш складається з 70% торфу або городньої землі, 20–25% перегною і 5–10% дернової землі. До ґрунтосуміші додаю 2–3% вапна-пушонки, а також трохи фосфорних добрив. Усе це ретельно перемішую, а потім заповнюю ґрунтосумішшю тару, в якій вирощуватиму петрушку.

Подальший догляд за рослинами нескладний: поливають їх у міру потреби, за хмарної погоди бажано влаштувати їм підсвічування і не варто забувати про своєчасне зрізування зелені.

Підживлювати петрушку під час вирощування на такому субстраті не потрібно.



Посоліть... троянди

За теплих осінніх днів здається, що троянди починають цвісти ще пишніше, радуючи різнобарв'ям своїх господарів, яким, звичайно ж, хочеться зберегти цю красу подовше, навіть до новорічних свят. І щоб при цьому і колір, і аромат, і свіжість квітів були такими, ніби вони щойно зірвані з куща.

Можливо, комусь таке завдання здаватиметься нездійсненним і фантастичним, але у мене взимку до кожного свята завжди стоять у вазі троянди, які були зрізані ще восени.

Домогтися цього нескладно, треба лише взяти і... посолити ці прекрасні квіти. Але робити це слід, дотримуючись певних правил, про які я вирішив розповісти докладніше.

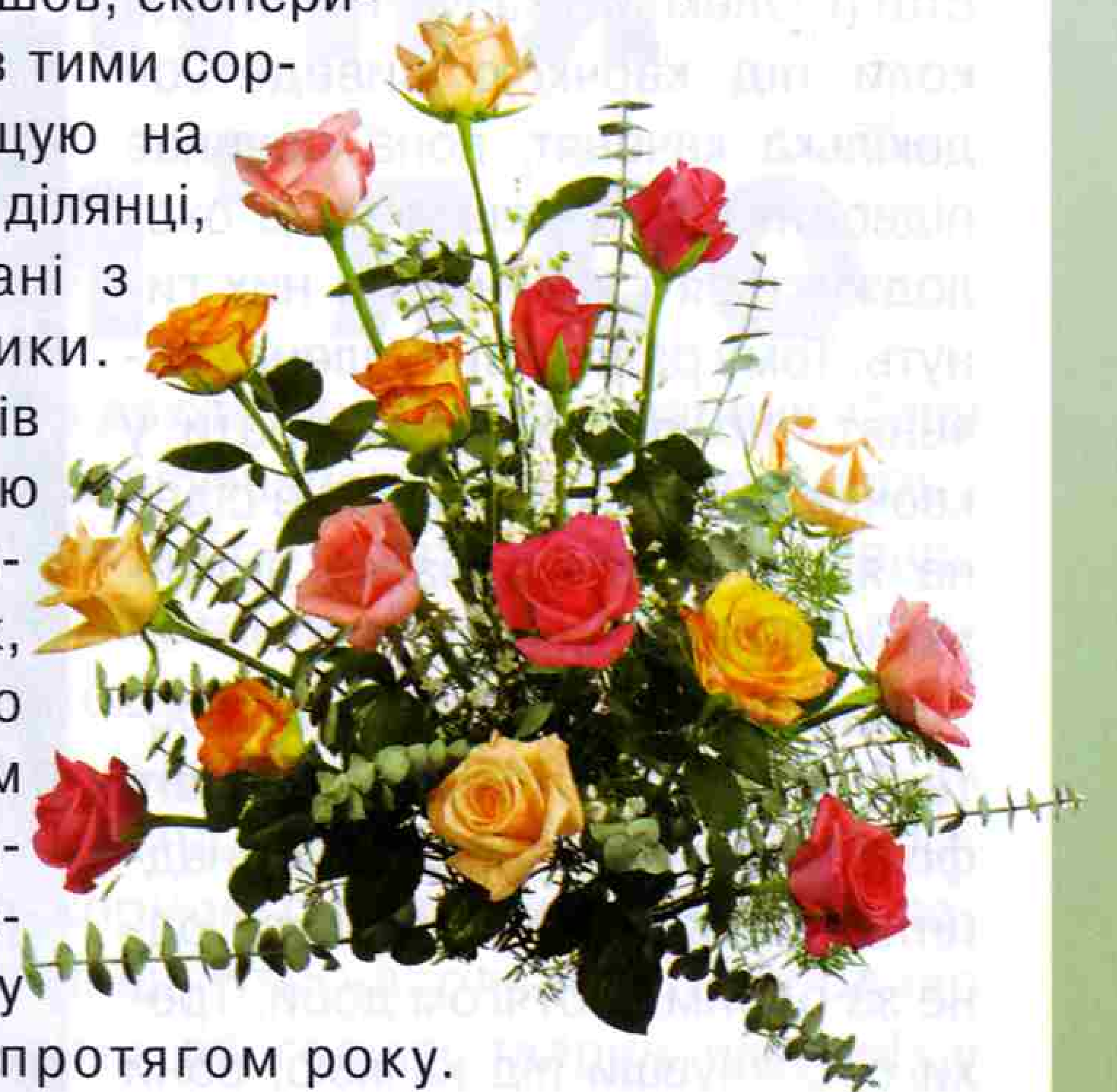
У картонні коробки, яких протягом літа я стараюся заготовити якнайбільше, насипаю сіль шаром 1 см, попередньо прогріту на чистій сковорідці й охолоджену. Потім укладаю в ці коробки троянди, що напіврозпустилися, і засипаю їх так само сіллю, але роблю це дуже акуратно.

Потім коробки накриваю кришками і ставлю їх у поліетиленовий мішок, який зав'язую і переношу в сухе прохолодне місце.

А далі – все просто. До Нового року або іншого свята так само акуратно, як і укладав, виймаю троянди з коробки і складаю їх у велику миску або відро, заливаючи водою так, щоб вона повністю вкривала квіти. Залишаю квіти у такому стані на три години.

До речі, до ємкості з трояндами можна підвести шланг від крана, тоді в проточній воді результат буде ще кращим. З промитих таким чином квітів складаю букет. Він радуватиме господарів тривалий час, бо рослини за такого способу зберігання не втрачають запаху і кольору, довго стоять у воді і практично нічим не відрізняються від квітів, зрізаних влітку.

Слід зазначити, що різні сорти трянд по-різному витримують таке "засолювання". Найкраще підійдуть для цієї процедури сорти Анжеліка, Конкорд і Кардинал, а також деякі інші. Однак мушу сказати, що такого висновку я дійшов, експериментуючи лише з тими сортами, які вирощую на своїй земельній ділянці, тому й навів дані з власної практики. Щодо інших сортів троянд, то я не маю про них такої інформації. Однак, мені здається, що вони також цілком придатні для "засолювання" і зберігання в такому вигляді майже протягом року.



І горіхи не псуватимуться

Волоські горіхи, як відомо, плодоносять нерегулярно: бувають роки, коли врожай дуже малий, але інколи трапляється так, що його надто багато. Використати все відразу неможливо, тому вихід один – правильно зберегти корисні й поживні плоди. Однак це не так уже й просто, бо досить часто ядра горіхів швидко чорніють, уражені якоюсь гниллю, або починають гірчити. Зрозуміло, що така продукція неякісна і для споживання майже не придатна.

Протягом останнього десятиріччя мені кілька разів довелося стикатися з цією проблемою і я вирішив поцікавитися у досвідчених садівників, як їм вдається її вирішити. Один знайомий літній селянин навчив мене, як з нею впоратися.

То що саме потрібно для того, щоб горіхи зберігалися довго й не втрачали своїх смакових і поживних властивостей? Виявляється, зовсім небагато.



Зібрані горіхи, звичайно ж, без зеленої оболонки й злегка просушені, необхідно занурити в солоний окріп (150 г кухонної солі на 10 л води), який відразу ж зняти з вогню.

У цьому розчині горіхи бажано витримати протягом 8–10 годин. Тому найкраще таку процедуру робити з вечора, щоб вони постояли до ранку. Після "соляної" ванни горіхи слід добре просушити на гратах або дечку з духовки так, щоб вони просохли з усіх боків. Для цього їх час від часу потрібно перевертати. Найкраще робити це за сонячної погоди на відкритому повітрі, але в такому місці, де їх обдуватиме легкий вітерець, або покласти дека на легкому протязі.

Добре просушені горіхи можуть зберігатися до двох і більше років, не втрачаючи свого смаку й свіжості. Тільки не варто зберігати їх у теплі, бо в горіхових ядрах міститься багато жирів, які за кімнатної температури швидко гіркнуть.

Щоб уникнути цього, чимало сільських мешканців зберігають горіхи на горищах житлових або господарських будівель, розклавши їх тонким шаром. І це правильно, бо горіхи, які лежать без доступу повітря, у надто "закупореному" приміщенні, починають псуватися: всередині їхньої шкаралупи дуже швидко утворюється цвіль, боротися з якою – марна справа.

М.С. Рітченко,
м. Луганськ

МУСКУСНІ КАЧКИ У ГОСПОДАРСТВІ
(можу посперечатися)

Ми з чоловіком понад 12 років передплачуємо та із захопленням читаємо журнал "Дім. Сад. Город". Цікавлять усі розділи на будь-яку тематику.

У №9 за 2012 рік уважно прочитала статтю Олексія Лашка про вирощування мускусних качок на присадибних ділянках. Я теж вирощую шипунів. Спостереження за їхнім життям підказує мені рішення проблем їхнього утримання.

Як і Олексій, я – прихильниця вирощування цих каченят під качкою-квочкою. Однак із деякими його рекомендаціями погодитися не можу. Зокрема, у своїй статті Олексій вказує на те, що коли під квочкою виведеться декілька каченят, вона починає підводитися, а решта яєць охолоджується і каченята в них гинуть. Тому радить вилуплених каченят, що обсохли, забирати у квочки, тоді качка щільніше сідає на яйця, і решта малят вилупляться нормально.


Фото 1. Каченята у перші години життя.

Навпаки. У цьому році я спостерігала появу каченят на світ, фотографувала процес. Дванадцять каченят вилуплювалися одне за одним протягом доби. Трохи обсохнувши під качкою, вони переміщувалися з допомогою качки до передньої частини її тулуба. У цій частині тиск тулуба качки мінімальний. Періодично качка вставала з гнізда, викидала з нього шкаралупу яєць, обережно переміщувала каченят і знову сідала на яйця, що залишилися (фото 1). Жодне каченя не було розчавлене. Селезень, у свою чергу, цілу добу сидів поруч із гніздом "на варті". Каченята отримували необхідне тепло й уникли стресу від втручання людини у їхнє життя.

Далі Лашко зазначає, що каченят разом із квочкою випускають у добру погоду на третій день, а до водойми їх випускають лише з 20–25-денного віку, якщо це зробити раніше, то вони намокнуть і переохолодяться.

Мої спостереження та досвід вирощування мускусних качок доводять протилежне. Неодноразово спостерігала, як качка-квочка виводить свій виводок каченят із гнізда: вона, насправді, чекає 1–2 доби, допоки всі каченята обсохнуть, стануть на лапки, стануть рухливими, і тільки потім виводить їх із гнізда.


Фото 2. Перші кроки, перші пізнання.

Цікавий сам процес. Качка виходить із гнізда, відходить на деяку відстань і починає видавати досить голосні звуки (хоча вони й шипуни), закликаючи каченят іти до неї. Закличні звуки квочка видає до тих пір, допоки усі або декілька каченят залишать гніздо. Потім повертається з ними у гніздо і, разом відпочивши, повторює ті ж самі дії. Коли всі каченята вийдуть на її поклик, процес навчання виходу із гнізда закінчується.

Цього року качка насиджувала яйця у найспекотніший місяць літа – липень. Каченят вивела із гнізда на третій день після вилуплення. Першими діями каченят і качки-матусі стали водні процедури: купання, а не вживання корму (фото 2). Водоймище я роблю із старого дека, висота бортиків якого сягає 3–4 см. Купаючись, каченята можуть намочити тільки животики. Коли їм виповнюється тиждень, ставлю ємкість поглибше, близько 7–8 см. А коли пройде дощ, каченята підкорюють калюжі вже різної глибини. І, незважаючи на те, що куприкова залоза не виробляє жир для змащування пір'я, та й саме пір'я ще відсутнє, каченята не гинуть, намокнувши.

Знаю, що здоров'я каченят, особливо, якщо виводок вийшов ближче до осені, напряму залежить від кормів. На мою думку, найкраще годувати каченят з першого дня, коли качка вивела їх із гнізда (до цього моменту вони корм не їдять), стартовим комбікормом, а далі – дрібно гранульованим комбікормом (до 1 місяця). Комбікорм доцільно згодовувати тільки сухим. З місячного віку каченят слід поступово переводити на мішанку. Якщо мішанку перезволожити, вона стане для каченят згубною, забиваючи стравохід.

Ряска для молодняка дуже корисна – вона зміцнює імунітет у малюків. За можливості раджу давати ряску каченятам з перших днів.

Окремо хочу сказати про гнізда для качок. Сама я припинила робити їх. Помітивши, де качка у пташнику вибрала місце й почала нести яйця, кладу туди побільше сухої соломи або сіна – стільки, щоб качка змогла добре вкрити яйця. Мускусні качки глибоко, до 8–10 см, кладуть яйця у солому. Квочка самостійно робить заглиблення у гірці соломи. Накопичивши 14–16 яєць, вкриває гніздо пухом і сідає висиджувати каченят. До кладки можна підкласти додаткові яйця, звичайно ж, якщо квочка погодиться їх прийняти. Яйця краще підкладати по 1–2 штуки протягом декількох днів, допоки гніздо не буде вкрите пухом.

Зазвичай, мускусні качки не допускають будь-якого втручання людини у процес насиджування.

Ольга Упир,
м. Черкаси, E-mail: olgaupyr@gmail.com

У присадибних господарствах на м'ясо вирощують усіх бичків. Умови годування та утримання бичків до шестимісячного віку такі, як і теличок. Їм згодовують такі ж корми і в тому самому співвідношенні, що й теличкам. Помилково вважати, що вирощувати бичків на м'ясо можна на кормах гіршої якості й мати добрі результати. В цьому разі потрібно пам'ятати, що це подовжить строки вирощування тварин і призведе до більших витрат кормів.

Раціони мають бути повноцінні, містити в достатній кількості доброякісні корми. Для їхнього складання виходять з орієнтовних добових даванок, наведених у таблиці.



Бичок симентальської породи на пасовищі.

Вирощування бичків на м'ясо

За такими раціонами годують бичків середніх за величиною порід. Проте тварини одного віку навіть однієї породи нерідко різняться між собою за живою масою. Тому даванки кормів регулюють залежно від вгодованості тварин та інтенсивності росту. Бичкам, що добре ростуть і розвиваються, не жиріють, дають більше кормів, ніж це наведено в таблиці. В той же час за виявлення навіть незначних ознак ожиріння величину даванок кормів зменшують. За підвищеними нормами годують також худих бичків.

Грубі корми краще давати досхочу протягом усього періоду вирощування бичків. Добре, якщо це буде високоякісне сіно, особливо заготовлене з бобових трав. У такому разі потреба в концентрованих кормах зменшиться майже наполовину. До 20–30% сіна в раціоні можна замінити доброякісною соломою ярих зернових культур або кукурудзинням.

Соковиті корми дають обов'язково, бо вони поліпшують перетравлення інших кормів і сприяють кращому їх засвоєнню. З-поміж соковитих для годівлі бичків використовують цукрові та кормові буряки, капусту, гарбузи, картоплю, брукву, турнепс. Жителі, що мешкають поблизу цукрових заводів, купують відходи переробки цукрових буряків: жом, мелясу, які мають велику кормову цінність.

Картоплю бичкам дають як сиру, так і варену. Сиру картоплю перед згодовуванням обов'язково миють і подрібнюють. Варену добре давати у вигляді мішанок з концентрованими кормами. В обох випадках картопля має бути чистою і незіпсованою.

Змінюють раціон і дають у повному наборі нові корми поступово, уважно стежачи за їхнім поїданням. Коли ж замінюють кормові буряки цукровими, то даванки останніх зменшують наполовину. Особливо треба бути уважними до годівлі тварин навесні, у період переходу до згодовування молодої трави. Давати зелену масу починають з невеликих порцій і доводять для бичків віком 6–9 міс. до 25–30 кг, 10–12 міс. 30–35 кг, 13–15 міс. 35–40 кг, 16–18 міс. 40–50 кг.

Концентровані корми дають до 1,5 кг за добу, але в останній період вирощування (останні 2–3 місяці) їхню норму доцільно збільшити до 2 кг. До раціону обов'язково вводять кухонну сіль з розрахунку 1 г на 10 кг живої маси.

Годують бичків з 6-місячного віку три рази на день через однакові проміжки часу в одні й ті ж години. Тварини швидко звикають до режиму, і якщо він порушується, вони нервують. Вранці бичків можна годувати о 6–7-й год, опівдні о 13–14-й, увечері о 20–21-й год.

Раціон для бичків старше 6-місячного віку.

Вік, міс.	Жива маса, кг	Середньодобовий приріст, г	Добова даванка кормів, кг						
			Сіно	Солома ярих зернових культур	Картопля	Буряки кормові	Концентровані корми	Сіль, г	Крейда, г
6–9	160–215	600	5	1	2	5	1	25	20
10–12	215–270	600	6	2	2	6	1	30	20
13–15	270–325	650	7	2,5	2	8	1,5	35	20
16–18	325–390	700	8	3	3	10	2	40	30

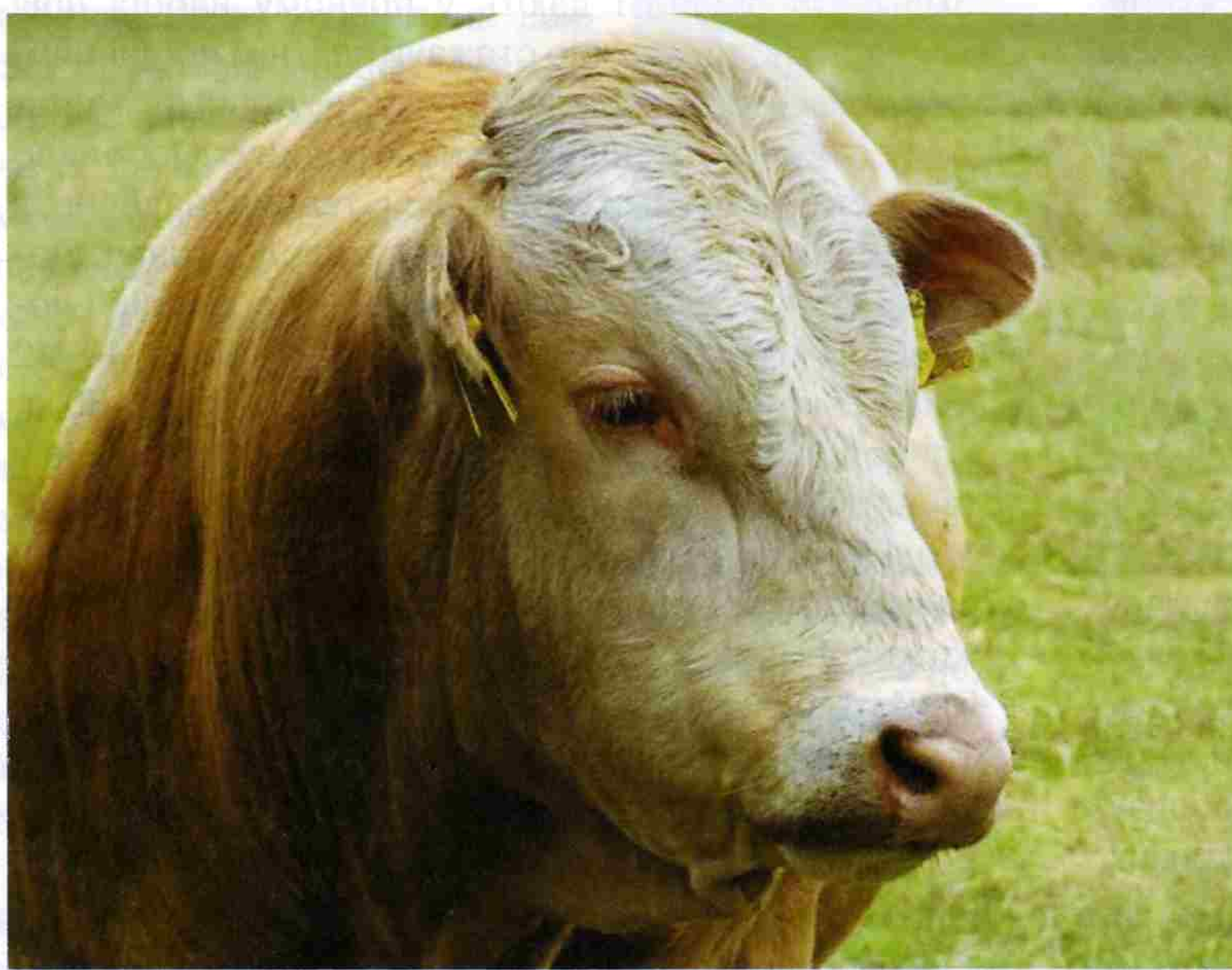


Бичок симентальської породи на пасовищі.

Дотримання певного розпорядку дня сприяє кращому поїданню кормів і повнішому засвоєнню організмом поживних речовин.

Напувають бичків після кожної даванки кормів водою кімнатної температури. Бички 6–18-місячного віку випивають за добу в середньому 20–25 л води.

Утримують бичків з 6-місячного віку на прив'язі в стійлі, яке можна обладнати поряд з коровою. Щоденні прогулянки зміцнюють і поліпшують діяльність організму. Тому бажано щодня, крім негоди,



Результат відгодівлі видно неозброєним оком.

випускати тварин на свіже повітря. Тривалість прогулянок 2–3 год. Влітку бичків краще утримувати під легким навісом. Необхідно уникати тривалого перебування тварин під прямими сонячними променями, бо це може призвести до сонячного удару.

Із стійла регулярно прибирають гній і стелять чисту й суху підстилку, не допускаючи забруднення тварин. Для підстилки використовують солому озимих зернових культур, торф, тирсу. Добре, якщо 2–3 рази на тиждень тварин чистять волосяними щітками. Це сприяє видаленню з тіла залишків волосся, гною та іншого бруду, що поліпшує діяльність шкірного покриву.

Дмитро Білай,
магістр з технології виробництва та переробки продукції тваринництва

ЛІКУЄМО

Висока інтенсивність ведення сучасного тваринництва ставить нові вимоги до лікувальної ефективності ветеринарних препаратів. Поряд з їхніми лікувальними та профілактичними властивостями важливе значення має комплексність терапевтичної тривалості їхньої дії, доведення до мінімуму кількості ін'єкцій.

Забезпечення згаданих властивостей може бути здійснене завдяки створенню нових комплексних ветеринарних препаратів. Саме такі завдання почали розв'язувати науковці Інституту біології тварин НААН. Розроблені препарати дозволяють поєднати в одній ін'єкції діючі речовини з різними фізико-хімічними властивостями, запобігають швидкому перетворенню і зв'язуванню діючих речовин печінкою, забезпечують подовження їхньої циркуляції у крові. Препарати у формі ліпосомальної емульсії дають можливість значно зменшити дозу діючої речовини (антибіотика, гормону) та продовжити час їхньої дії. Такі переваги особливо відчутні у лікуванні заразних захворювань, за регуляції довготривалих фізіологічних процесів (формування статевих циклів, лактації, післяродових ускладнень та інших гормонозалежних процесів).

У лабораторії імунології розроблено комплексний препарат антимікробної дії – ліпоген. Він пройшов широку апробацію на тваринницьких комплексах у різних регіонах України і зарекомендував себе як ефективний засіб для лікування шлунково-кишкових та респіраторних захворювань у сільськогосподарських тварин. Ліпоген дієвий для лікування та профілактики набрякової хвороби і як антистресовий засіб при відлученні поросят від свиноматки. Одноразове введення препарату у день відлучення поросят зменшує захворюваність та загибель молодняку і позитивно впливає на формування неспецифічної резистентності у поросят після відлучення від свиноматки.

Суттєва перевага препарату полягає у тому, що, крім антимікробної дії, завдяки наявності лецитину, ненасичених жирних кислот, вітамінів А, D_3, Е ліпоген проявляє антиоксидантні, мембранорепаруючі та імуностимулюючі властивості. Застосування препарату для профілактики стресу при відлученні поросят від свиноматки дає змогу підвищити стресостійкість тварин та збільшити їхні середньодобові прирости на 15–21 %.

Для лікування респіраторних, шлунко-

ТВАРИН НОВИМИ ПРЕПАРАТАМИ

во-кишкових та алергічних захворювань у поросят добре зарекомендував себе комплексний препарат ліпофлок. Застосування його поросятам у день відлучення від свиноматки сприяє підвищенню середньодобових приростів маси тіла, життєздатності та збереженості відлучених поросят. Введення поросятам ліпофлоку у день відлучення їх від свиноматки підвищує резистентність їхнього організму до патогенної мікрофлори, про що свідчить збільшення бактерицидної, лізоцимної та фагоцитарної активності крові, порівняно з тваринами контрольної групи, яким у день відлучення препарат не вводили. Середньодобові прирости поросят під час використання ліпофлоку були на 27 % вищими, ніж у тварин контрольної групи і становили відповідно 230 г та 182 г.

В умовах сучасного сільськогосподарського виробництва важливу роль у скотарстві відіграє відтворення тварин, що взаємопов'язане з продукцією молока. У той же час у високопродуктивних корів кількість молока негативно корелює з показниками відтворювальної здатності.



Разом з тим, однією з причин низького виходу телят є різні форми неплідності, одна з яких симптоматична, за даними різних авторів вона становить 10–20 % і переважно у формі гнійно-катаральних ендометритів.

Для профілактики та лікування післяродових ускладнень й ендометритів різної етіології, поряд з використанням антибіотиків, пропонується введення нового комплексного препарату пролонгованої дії міметон. Цей препарат пришвидшує процеси регенерації ендометрію, посилює тонус та скорочення. Застосування міметону при затримці посліду сприяє послабленню зв'язку плаценти з слизовою оболонкою матки, унеможливлює необхідність механічного його відокремлення, що усуває екзогенне інфікування. Під час лікування ендометритів із застосуванням міметону скорочується термін лікування на 5–7 днів, на 30 % підвищується рівень запліднення корів, зменшуються витрати на лікування.

В умовах промислового ведення свинарства виникає порушення функції відтворення у свиноматок, причиною якої може бути багато чинників: порушення режимів годування, якість комбікормів, умови утримання, акушерсько-гінекологічні захворювання, тощо. Для стимуляції і синхронізації статевої охоти у самок сільськогосподарських тварин розроблено комплексний гормонально-вітамінний препарат гонадофіт, до складу якого входить збалансований набір гормонів, вітамінів, ненасичених жирних кислот, які сприяють формуванню та дозріванню повноцінних фолікулів. Біологічна дія підібраних у складі препарату компонентів сприяє нормалізації обмінних процесів в організмі та забезпечує ефективний терапевтичний вплив на функціональний стан органів розмноження і підвищує відтворювальну здатність організму свиноматок за ановуляторних циклів на 95 %.

Однією з умов отримання здорового поголів'я молодняку тварин є підвищення резистентності організму у ранній постнатальний період. Відомо, що плацентарний бар'єр тварин не пропускає материнські імуноглобуліни, тому у крові новонароджених поросят їх немає. В інституті розроблено препарат очищених імуноглобулінів з добавками антиоксидантів, які вводяться внутрішньом'язово у перший день життя, що дає можливість підвищити резистентність новонароджених тварин.

Вивчення біологічної ролі жиророзчинних вітамінів, їхнього впливу на обмін речовин, фізіологічні функції та продуктивність сільськогосподарських тварин забезпечило широке використання їх у ветеринарній медицині. Розроблений в інституті препарат ліповіт відрізняється від відомих ветеринарних препаратів наявністю жиророзчинних вітамінів А, D_3, Е у формі стабілізованої ліпосомальної емульсії, що забезпечує тривале циркулювання цих вітамінів у крові за парентерального введення.

Імунологічна реактивність відіграє визначальну роль у формуванні опірності тварин до інфекційних захворювань, чутливості до засобів специфічної профілактики, а у випадку захворювання забезпечує активний імунологічний захист від збудників. Встановлено стимулювальний вплив нового імуномодулятора з антиоксидантними властивостями антоксан на імунну реактивність та резистентність телят при застосуванні його в якості ад'юванта за профілактичних вакцинацій.

В Інституті біології тварин НААН здійснюються клінічні випробування препаратів, спрямованих на підвищення збереженості новонароджених тварин, посилення імунітету, пришвидшення росту й розвитку молодняку. Застосування таких препаратів дає змогу забезпечити швидкий, дієвий та економічно вигідний спосіб розв'язання сьогоднішніх проблем у тваринництві.

І.В. Кичун,
провідний науковий співробітник лабораторії імунології
О.І. Віщур,
завідувач лабораторії імунології
Н.З.Огородник,
старший науковий співробітник лабораторії імунології
Інститут біології тварин НААН, м. Львів



Щоб гарно зимувати, дачу слід підготувати

Закінчення дачного сезону аж ніяк не збігається з календарним закінченням літа. Чимало садівників і городників продовжують їздити на вихідні дні за місто аж до пізньої осені, аби провести зайвий день–два на свіжому повітрі, поки природа дарує таку можливість. Однак рано чи пізно дачний будинок все одно доведеться "законсервувати" на зиму, а це досить серйозний і відповідальний процес. Адже необхідно прийняти всі запобіжні заходи для того, щоб убезпечити своє господарство від найрізноманітніших катаклізмів: поривів сильного вітру, електрозамикання, весняного підтоплення і, зрештою, від грабіжників.

Отже, якщо у вас немає можливості часто відвідувати дачу, до зимівлі потрібно готуватися особливо ретельно.

◈ ***Дах.*** Насамперед, незалежно від того, новий у вас будинок чи старий, перевірте, чи все в порядку з його покрівлею. Чи не підгнила вона часом, чи не завелася десь цвіль, не відійшли листи шиферу? За виявлення недоліків слід обов'язково полагодити покрівлю ще до першого снігу, інакше за зиму такі "дрібнички" істотно збільшаться у розмірі, а напровесні нагадають про себе протіканням. Тож потрібно обов'язково оглянути і підлатати дах, поки не пізно.

Крім того, варто перевірити, чи немає у вас на горищі осиних гнізд. Саме час їх ліквідувати, інакше наступного літа не уникнути появи неприємних "сусідів".

◈ ***Електрика.*** Обов'язково вимкніть електрику на ділянці. Для цього зовсім не обов'язково лізти на стовп – достатньо лише просто викрутити пробки або відключити електроживлення на розподільному щиті. Не забудьте також відключити електроплиту та холодильник.

◈ ***Газове обладнання.*** Щоб не виникло випадкового загоряння, не варто залишати в приміщенні або на ділянці легкозаймисті речовини, які можуть стати джерелом пожежі, зокрема каністри з горючими матеріалами типу солярки, газові балони, сухі гілки, сміття. Якщо ви користуєтеся газовими балонами, то найкраще перенести їх кудись у безпечне місце або вивезти в місто. Тобто, на дачі взагалі краще їх не залишати: дуже часто злодії, обікравши садибу, "замітають" сліди свого злочину, влаштовуючи пожежу.

◈ ***Водопровід.*** Готуючись до зими, не варто забувати про водопровід, звичайно, якщо він у вас на дачі є. Після закінчення дачного сезону необхідно злити воду з усіх труб. Тож обов'язково перекрийте водопровідні крани і простежте за тим, щоб вода стекла з усіх труб, інакше за сильних морозів замерзла вода може їх розірвати. Те саме стосується і систем опалення з використанням води в якості теплоносія.

Злити воду необхідно з усіх резервуарів у будинку і на подвір'ї, тому зверніть увагу на всі закриті ємкості з рідинами: за сильних холодів їх теж може спіткати така сама доля. Заховайте їх у теплий підвал або сарай, а якщо такого немає, заберіть із собою або звільніть від рідини.

◈ ***Бочки*** слід перевернути догори дном, а відра, лійки та інші дрібні ємкості обов'язково прибрати в сарай або на горище.

◈ ***Водостічну воронку*** краще накрити листом жерсті. Значною мірою це допоможе ближче до весни, за сильних перепадів температури, запобігти утворенню льоду у водостоках, під вагою якого водостічна труба може пошкодитись або її взагалі зірве.

◈ ***Каналізація.*** Якщо у вас на ділянці автономна каналізація, її труби також слід ретельно очистити й просушити. Деякі господарі для виконання цієї роботи користуються послугами спеціальних бригад.

◆ ***Колодязь або свердловину*** потрібно на зиму закрити кришкою, а сам колодязь також бажано почистити, попередньо відкачавши воду.

◆ ***Вікна.*** У регіонах із сильними вітрами вікна, якщо на них не влаштовані віконниці або рольставні, краще забити дерев'яними щитами, дошками. Це запобігатиме пошкодженню будинку за сильних поривів вітру і одночасно слугуватиме деякою перешкодою для дачних злодіїв. Якщо на ділянці є переносна драбина, обов'язково занесіть її в сарай або в будинок – нерідко зловмисники проникають у приміщення по драбині, розбиваючи вікна другого поверху, які господарі, зазвичай, не закривають щитами. Крім того, варто пам'ятати, що стандартні щити – це не панацея. Залізні грати в такій ситуації значно надійніші. Статистика свідчить, що за багатьох випадків вони стають непереборною перешкодою для дачних злодюжок.

◆ Щодо самих вікон, то, якщо ви вважаєте, що утеплювати їх у дачному будинку немає сенсу, то помиляєтеся.

По-перше, протяги, навіть взимку, навряд чи комусь потрібні, адже вони виморожують і вихолоджують приміщення. Приїхавши взимку на дачу, щоб перевірити, чи все в порядку, і зайшовши до такого будинку, не захочеться в ньому довго залишатися.

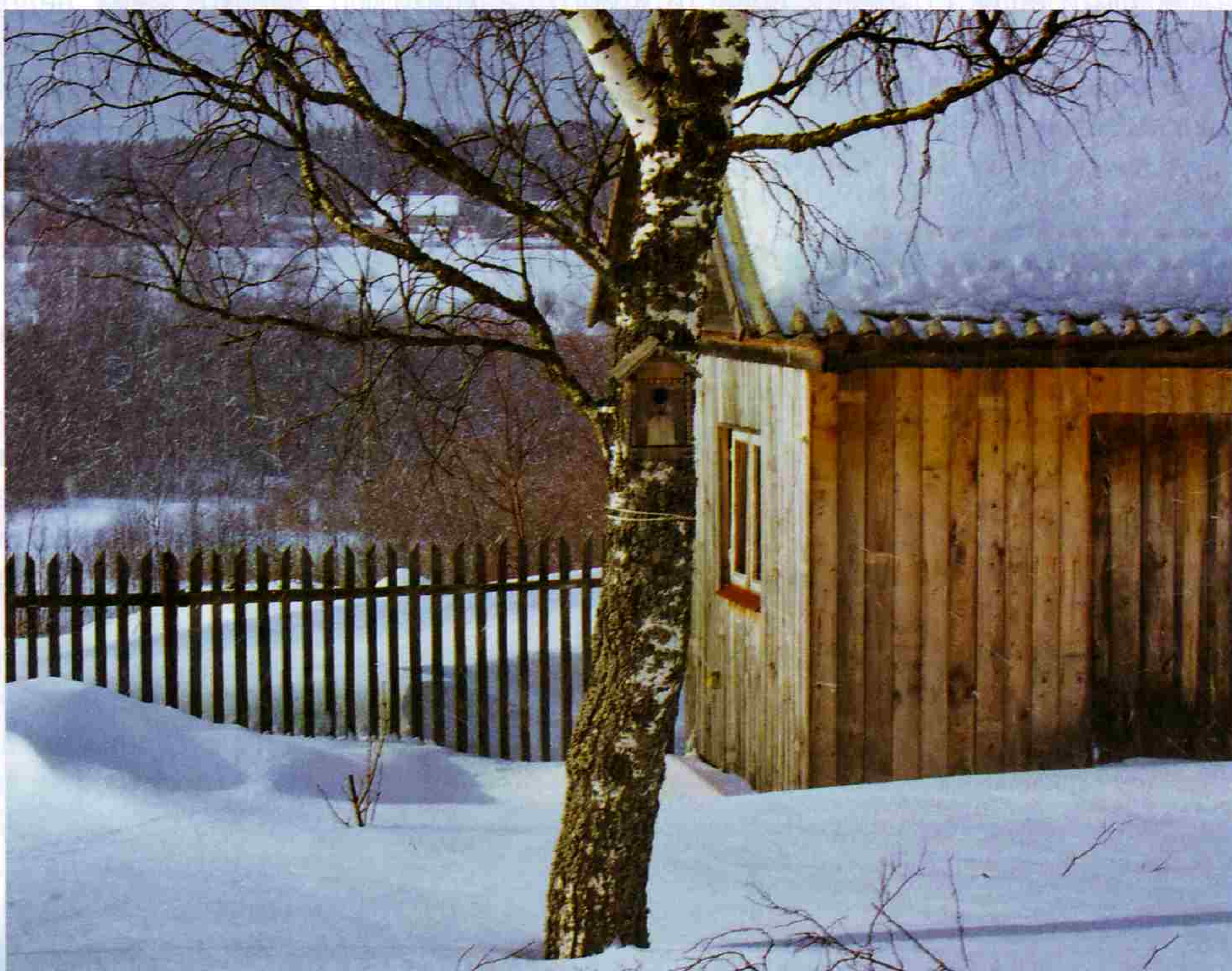
По-друге, утеплений дачний будинок захищений у холодну пору року не лише від холоду, а й, що дуже важливо, від конденсату. А відтак, ні цвіль, ні грибок швидше за все не поселяться в ньому.

◆ ***Цінні речі.*** Щодо таких речей, зокрема побутової техніки, то її бажано відвезти на зиму в місто або, якщо є така можливість, залишити на зберігання сусідам, які постійно мешкають на території дачного кооперативу.

Часом господарі ховають цінні речі у сховища, комори, на горища, замаскувавши їх від потенційних зловмисників. Інколи такі заходи виявляються дієвими. Але після того, як сховаєте цінні речі, наприклад, на горищі, драбину, що туди веде, варто скласти й прибрати.

◆ ***Замки.*** Заздалегідь потурбуйтеся про надійні замки на дверях. І не забудьте зачинити на замки усі двері й підсобні приміщення. А також заховайте подалі сокиру, лом і подібні до них речі, щоб не провокувати бомжів та інших любителів легкої наживи випробовувати дачні двері й вікна на міцність за допомогою ваших же інструментів.

◆ ***Продукти.*** Не залишайте в приміщенні будь-які сипкі продукти у паперовій або картонній упаковці: для мишей та щурів це не стане перешкодою. Макарони, крупи краще пересипати в банки зі щільними кришками та заховати. І взагалі, не залишайте у будинку те, що може слугувати їжею для гризунів. У зимовий голодний час миші дуже активно "атакують" дачні селища, а наявність чогось їстівного може стати для них приводом облюбувати саме ваш будинок.



Взагалі на зиму всю їжу краще вивезти з дому, бо вона може привернути увагу диких тварин, а банки з варенням або компотом можуть просто-напросто луснути від морозів.

Хотілося б дати ще кілька корисних порад щодо підготовки заміського будинку і всієї садиби до зими.

У дачному будинку:

◆ щоб у заміський будинок завжди було приємно повертатися, потрібно залишати його в чистоті, тим більше, що це сприятиме і рятуванню від небажаних гостей: гризунів і комах;

◆ необхідно навести в будинку порядок, зробити вологе прибирання;

◆ переправити постільну білизну, рушники, одяг, покривала та інший текстиль;

◆ всю постільну білизну, насамперед подушки й ковдри, слід просушити й повісити, скажімо, на горищі, щоб вони не відсиріли, а миші, які можуть взимку потрапити до дачного будинку, не влаштували в цій білизні гніздо;

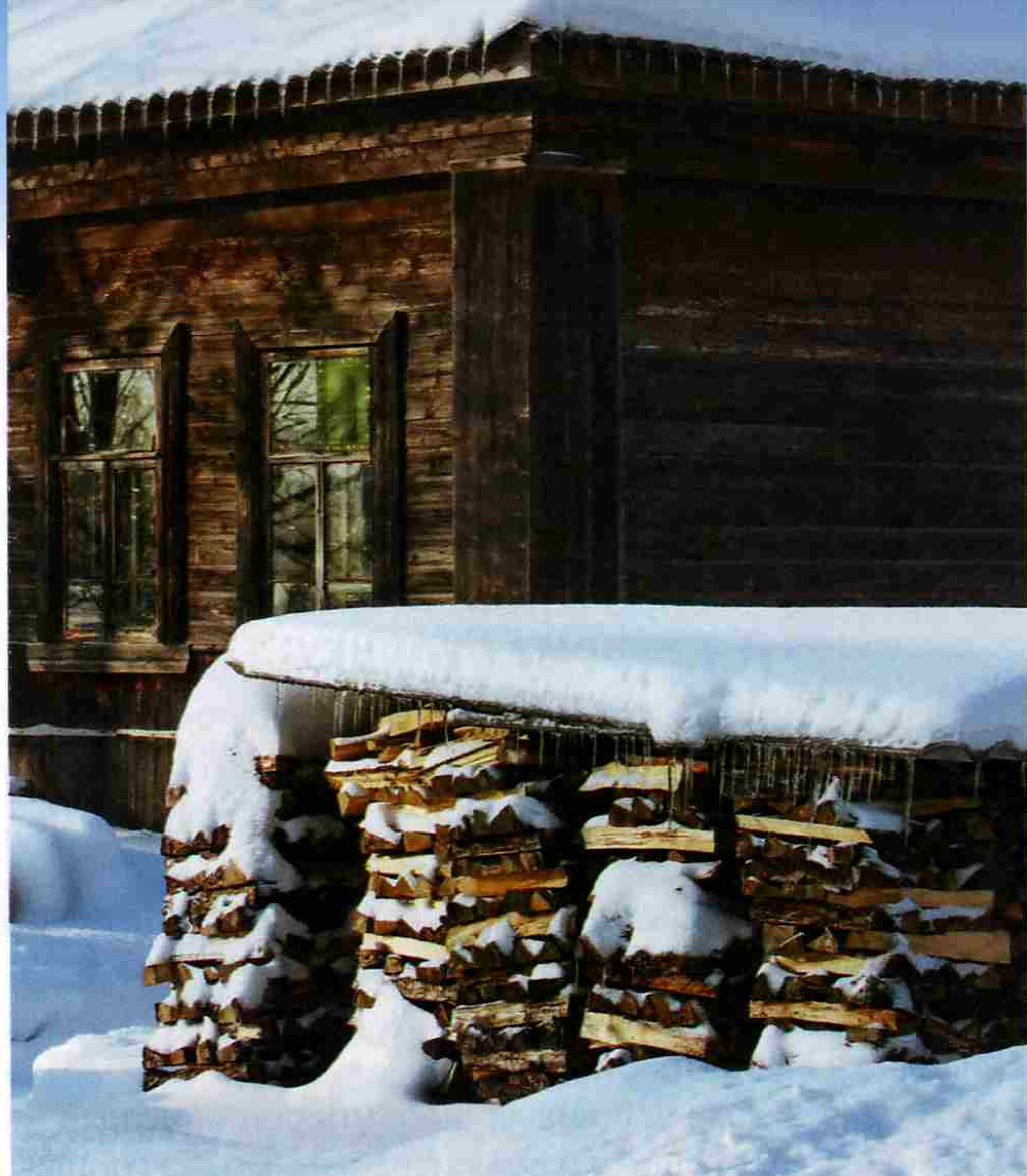
◆ щоб позбутися гризунів, можна розкласти в будинку гілочки сухого полину або бузини, запаху яких вони не люблять;

◆ у шафу з чистим одягом варто покласти таблетки від молі, особливо, якщо туди скласти вовняні речі;

посуд вимити, накрити рушником або прибрати в шафу, щоб він не припадав пилом, або скласти його в цупкі коробки, якщо є ймовірність проникнення мишей;

◆ накрити плівкою або тканиною меблі й шафи;

◆ електроприлади відключити, протерти сухою ганчіркою або спеціальним засобом для техніки, обгорнути плівкою від вологи і пилу. Однак краще відвезти їх у міську квартиру, бо від зайвої вологи взимку вони можуть згодом вийти з ладу.



Не забудьте:

- закрити всі вікна і кватирки;
- змастити маслом всі замки, накрити їх пакетом або пластиковою пляшкою, щоб вони не заіржавіли за зиму.

На дачній ділянці:

- прибрати до будинку або сараю садові гойдалки, гамаки, лавки, мангал тощо;
- перевірити садову техніку (газонокосарку, мотоблок, мотор з колодязя та ін.), очистити і змастити її машинним маслом, а потім надійно заховати;
- так само очистити, просушити і полагодити весь ручний інвентар, за необхідності змастити його і прибрати для зберігання під дах – у сарай або якесь інше підсобне приміщення;
- злити воду з басейну, почистити його і накрити плівкою;
- полагодити паркан і ворота, перевірити, як працюють замки на них і змастити їх;
- зняти плівку з теплиць, очистити та продезінфікувати її, скласти і прибрати під дах. Засклені теплиці теж після очищення слід продезінфікувати від комах. За необхідності поставити додаткові підпори під ці конструкції, щоб сніг не продавив дах;
- у лазні, за наявності водонагрівальної колонки, злити з неї воду, а також з труб і шлангів.

Не забудьте:

- змастити й щільно зачинити всі крани й вентилі;
- прибрати з ділянки, промити й змотати всі шланги;
- заготовити і скласти в сухому місці дрова, на випадок приїзду взимку;
- від'їжджаючи, перевірити, чи не залишили десь ввімкненим світло, наприклад, у погребі або коморі.

Рятуємо недобудову

До цього мова йшла лише про те, як необхідно "консервувати" на зиму дачний будинок. А якщо у вас недобудова? Що робити за таких обставин?

Звичайно ж, усі будівельні роботи на ділянці бажано до зими закінчити. А якщо з якихось причин це не вдалося, то варто виконати наступне:

- Якщо побудований тільки фундамент, його слід закрити руберойдом або толем, добре закріпивши листи по периметру споруди. Інакше до весни він може піти тріщинами, навіть якщо зроблений з якісного бетону.
- "Скелет" з уже зведених стін і даху також треба "законсервувати". Але не перестарайтеся при цьому. Адже занадто "укутаний" недобуд може зіпріти зсередини: через парниковий ефект і недоліки вентиляції там накопичуватиметься волога і може з'явитися грибок.
- Дверні та віконні прорізи, зазвичай, затягують руберойдом, але не затикайте при цьому всі щілини – забезпечте вентиляцію. У наземній частині фундаменту також потрібно зробити вентиляційне віконце, щоб вода не збиралася в нижній частині будинку. І перш ніж "запаковувати" недобудову, відкрийте всі встановлені на цьому етапі будівництва вікна й двері, щоб добре провітрити приміщення.
- За будь-яких випадків не завадить бетон і цеглу обробити спеціальним складом проти грибка (продається в спеціалізованих будівельних магазинах). Щодо дерев'яних конструкцій, то їх необхідно обробити антисептиком обов'язково.
- Будматеріали на зиму на ділянці краще не залишати: не згниють, так розкрадуть. Якщо ж подіти їх зовсім нікуди, то дошки краще скласти під навіс або в провітрюване приміщення. Для надійного зберігання їх варто обробити антисептиком. Цеглу, бетонні блоки можна залишити на вулиці, але покласти їх слід на дерев'яні піддони і закрити толем.

Сподіваємося, що наші поради стануть вам у пригоді і допоможуть правильно підготувати дачу до зими та уникнути різних неприємностей, пов'язаних із цим складним завданням. Тоді взимку ви менше хвилюватиметеся за збереженість майна, яке залишили без нагляду, а напровесні з радістю повернетеся на улюблену дачу і не залишитеся розчарованими щодо її загального стану.

К. Василенко

Дім Сад Город маркет

www.dim-sad-gorod.com



Касети пластикові з піддоном



- на 18 вічок 14 грн
- на 36 вічок 14 грн
- на 50 вічок 14 грн
- кришка прозора 7 грн

Торф'яні таблетки у сітці "Willy"



ø27 ø36 ø42 ø70

- 27ø, 20шт. 11 грн
- 36ø, 20шт. 17 грн
- 42ø, 20шт. 21 грн
- 70ø, 10шт. 35 грн

Торф'яні горщики "Willy"



- 80х80мм, круглі 24шт. 20 грн
- 50х90мм, круглі 32шт. 28 грн
- 60х60 мм, квадратна торф касета на 16 вічок 15 грн

Мінеральні добрива



- Агрофоска, 0,5кг 13 грн
- Цеоліт, 0,5 кг 12 грн
- Гумак, 0,5л 18 грн
- Гумат, 0,5л 18 грн
- Попіл соняшника, 0,5л 12 грн
- Кальцієва селітра, 0,5кг 18 грн
- Біогумус, 0,5кг 12 грн
- Екоплант, 1 кг 20 грн
- Цеоліт, 1кг 20 грн

В зручному пластиковому горщику.

Супутні товари



- Табачний пил, 0,5кг 10 грн
- Мідний купорос, 0,1 кг 9 грн
- Борна кислота, 0,1кг 7 грн
- Суміш Бордо, 0,3кг 10 грн
- Мох сфагнум, 0,5л 12 грн
- Вермікуліт, 0,5л 6 грн
- Субстрат "Орхідеї", 0,8л 9 грн
- Горщик "Орхідея" 1,5л 12 грн
- Сітка шпалерна 1,6х10м, 25 грн
- Садовий бинт 20х1000см 20 грн
- Садова замазка на основі бджолиного воску, 100г 55 грн

Сидеративні культури



- Гірчиця жовта, 0,5кг 22грн
- Горлиця, 0,5 кг 22грн
- Люпин, 0,5 кг 25 грн
- Соя, 0,5кг 25 грн
- Рапс, 0,5 кг 32 грн
- Редька, 0,5кг 32 грн
- Конюшина, 0,1кг 25 грн

Агроволокно





чорне 1,6х10м щільність 60 г/м	біле 1,6х10м щільність 30 г/м
79,00 грн	49,00 грн

або

При замовлені від 30м діють спеціальні ціни за погоний метр:

Агроволокно біле 1,6м щільність 17 г/м з УФ стабілізатором	3,00 грн/м
Агроволокно біле 1,6м щільність 30 г/м з УФ стабілізатором	4,70 грн/м
Агроволокно чорне 1,6м щільність 60 г/м з УФ стабілізатором	7,70 грн/м

Геотекстиль 1,6х10м



Нетканий матеріал для ландшафтних та будівельних робіт. Для газонів, альпінаріїв, квітників, компостних ям. Поділ шарів грунту, захист землі від вимивання, пригнічення росту бур'янів.

щільність 90г/м **99,00 грн**

щільність 120г/м **129,00 грн**

Регулятори росту рослин



- Потейтин, для картоплі
- Івін, для овочевих культур
- Чаркор, для укорінення живців дерев, чагарників, квітів
- Емістим, універсальне, для всіх видів рослин

3 ампули по 1 мл **15,00 грн**

Кристалічні добрива "Чистий лист"



- для троянд, 250г
- універсальне, 250 г
- для витких, 250 г
- для фіалок, 250 г
- для хризантем, 250 г
- укорінювач, 250г
- для хвойних, 250г
- для саду та городу, 250 г

19,00 грн

Замов на 90 грн або більше - отримай ПОДАРУНОК!* та безкоштовну доставку

*Під подарунком розуміється покупка "Міні теплички та 12 торф таблеток" за **0,01 грн**

Умови виконання замовлення:

1. Мінімальна сума замовлення з безкоштовною доставкою товарів має складати **не менше 90грн.**
2. В разі замовлення на суму менше 90грн товари пересилаються за ваш рахунок.
3. При отриманні посилки на пошті чи курьерською службою Ви додатково сплачуєте тариф за переказ грошей (2-5% від вартості посилки).
4. Замовлення можна відправити:
   а. поштовим листом: **ДСГ маркет (Донцов Я.О), А/С 208, 02002 Київ**
   б. електронним листом - info@dim-sad-gorod.com
   в. в інтернет магазині - www.dim-sad-gorod.com
   г. за телефоном: **044 599-53-52, 095 572 02 80, 067 938 92 41, 063 130 03 16**
5. Детальні умови замовлення товару читайте на сайті **http://dim-sad-gorod.com/ua/uslovija_prodazhi**

Ця лікувальна глина...



З незапам'ятних часів люди застосовують глину не лише для виготовлення посуду або як будівельний матеріал, а й для лікування захворювань. Німецький священик і медик Себастьян Кнейп зазначав: "Чимало травм і порушень не піддаються так швидко лікуванню, як при використанні глини...".

Як кажуть у народі: "Немає здорових людей, є ті, хто не відвідував лікарів". А відтак, усім нам доводиться лікуватися. На щастя, нам доступно чимало засобів, унікальних за своїми цілющими властивостями. Взяти хоча б трави. Практично немає такої трави, яка у тій чи іншій мірі не володіла б цілющими властивостями. Навіть один із найшкодочинніших бур'янів – амброзія – також може стати у пригоді людям. Нині науковці продовжують вивчати цю рослину і з упевненістю стверджують, що незабаром амброзія зцілюватиме людей. Недарма ж ще стародавній римський учений-енциклопедист і великий шанувальник Гіппократа Авл Корнелій Цельс сказав: "У природи багато помічників здоров'я, треба лише зуміти знайти їх".

З давніх часів людство лікує недуги травами, камінням, а також глиною, про яку ми вирішили розповісти докладніше. Лікувальні властивості глини були відомі ще за сивої давнини. Зокрема, єгиптяни використовували її при бальзамуванні. Під час війни 1914–1918 рр. французьким солдатам додавали в гірчицю трохи глини для профілактики дизентерії. А на індійських базарах і в наші дні продаються невеликі мішечки з глиняним порошком, який використовують як ліки, а жінки ще й як помаду.

Мешканці деяких країн, зокрема Болгарії, лікуванню глиною надають дуже великого значення. Кожен може придбати будь-які види глини в аптеці – просту, бентонітову або так звану "блакитну" глину, яка отримала таку назву через блакитний відтінок забарвлення. А ще її називають кембрійською, бо вважається, що з'явилася вона на нашій планеті саме в кембрійський період, тобто мільйони років тому.

Глина містить близько 50% кремнезему, без якого не може існувати жодний живий організм. Слід зазначити, що глина різних сортів містить усі мікроелементи і біологічно активні речовини, а також концентрує в собі електромагнітні випромінювання. Чи не найважливіша властивість глини – "витягувати" з організму і вбирати в себе його хвороби. Глина – найсильніший антисептик.

Слід зазначити, що, якщо живий організм потерпає від дефіциту кремнію, одного з найпоширеніших елементів на землі, це може спричинити його передчасне старіння і призвести до виникнення цілої низки складних захворювань: атеросклерозу, артриту і навіть онкозахворювань. Щоб запобігти їм, необхідно поповнювати організм кремнеземом і глина тут може стати у великій пригоді.



Глина ввібрала в себе за мільйони років сотні корисних компонентів, таких необхідних для зцілення різних недуг. Вона виводить з організму "брудну" енергію, звільняючи його від закупорювання. Болгарський цілитель Іван Йотов стверджує: "Глина – це дар Божий, за допомогою якого людина може відновити своє здоров'я".

Всі ми добре знаємо, що "хімія" більше шкодить, ніж зцілює. На відміну від синтетичних антисептиків, що вбивають як шкідливі мікроби, так і здорові, глина підвищує імунітет організму, його опірність інфекціям, оновлює клітини. Вона зміцнює природні сили організму, врівноважує і тонізує живі клітини. Особливо це корисно за доброякісних і злоякісних пухлин, а також різних виразок. Ефективно виводить з організму гній, шкідливі рідини, допомагає позбутися неприємних запахів.

Кремній, який міститься в глині, забезпечує еластичність судин і відповідає на команди мозку до розширення або звуження судин. Заміщення кремнію кальцієм у судинах робить їх жорсткішими і команд мозку вони не сприймають, кальцій, проникаючи в стінки судин, робить їх крихкими, на кальцієві включення осідає холестерин, а це дуже небажано і призводить до розвитку серйозних хронічних захворювань.

Добре мати лікувальну глину в домашній аптечці. Як адсорбент її застосовують при отруєннях. Зовнішнє застосування глини засноване на тих самих властивостях, що й за приймання всередину: здатності поглинати токсини і віддавати мінерали. На рани глина діє як хороша асептична пов'язка – швидко підсушує і очищує їх.

Глиняні "коржі" з додаванням меду, бджолиного підмору (мертвих бджіл), трав народні цілителі часто призначають, щоб зняти біль і зменшити запалення під час артритів, ревматизму, радикулітів, варикозного розширення вен і багатьох інших захворювань.

Види лікувальної глини

Для лікування використовують всі види глини. Зокрема, в червоній глині багато заліза й міді, у зеленій – кремнію, в жовтій – натрію. Все це враховується під час призначення глинотерапії. Переважаючі елементи визначають колір глини. Вважається, що за відсутності глини потрібного кольору можна використовувати будь-яку. Але головне – щоб вона була екологічно чистою.

Склад глини залежить від місця її походження. Відоме родовище блакитної глини знаходиться в Болгарії у Родопських горах. Так званий Глуховецький каолін і Пулковську глину добувають на Північному Заході Росії. Марокканська глина залягає в горах, що прилягають до Сахари. Вона червоно-коричневого кольору, славиться сильними загоюючими властивостями і ефективна при опіках.

Як застосовувати глину?

Існує два способи: внутрішній (пити) та у вигляді аплікацій (компресів). Найефективнішим вважається комбінований. Блакитна глина протипоказань не має і за змістом мінеральних речовин перевершує овочі та фрукти.

Глину можна застосовувати як мазь, у вигляді пасти, припарок і компресів, аплікацій, розтирань, бальзамів. Для посилення лікувального ефекту до неї додають мед, оцет, ароматичні цілющі трави – стевію медову, лофант тощо.

Глину можна використовувати за гострих і хронічних хвороб, виразок, опіків, ран, переломів тощо у будь-якому віці і без побоювання, що таке лікування може завдати шкоди. А, вилікувавшись від виразки, пухлини або іншої хвороби за допомогою глини, можна бути впевненим, що організм очистився повністю і хвороба більше не відновиться.

Щоб позбавитися від новоутворень, варикозного розширення вен, виразкової хвороби шлунка й кишківника, інших захворювань, на хворе місце потрібно накладати 4–5 примочок протягом дня. При хворобах легенів, шлунка, печінки, нирок примочки ставлять локально – на хвору частину тіла.

Глина добре тамує біль будь-якого походження: при запаленні вуха, очей, головний біль, під час нервових захворювань. При здутті, пухлинах, вузлах глину застосовують тривалий час.

При накладанні примочок слід пам'ятати, що консистенція маси не повинна текти. Не рекомендується ставити примочки на груди і живіт через 1–1,5 години після їди. Глину використовують лише в холодному вигляді, без підігрівання.



Якщо примочку складно накласти на хворе місце (вуха, очі тощо), можна зробити обгортання: у напіврідкій глиняній масі змочують полотняну тканину так, щоб вона добре просочилася, і накладають її на хвору частину тіла, прикриваючи зверху вовняною тканиною.

Увага!

- Примочки, аплікації й тампони забороняється тримати на тілі більше 2–2,5 годин.
- Повторно глину використовувати не можна!
- На жаль, глина може й нашкодити. Як і будь-який сорбент, за неправильного лікування або передозування глина здатна виводити вітаміни та інші корисні речовини з організму, тому лікування глиною слід виконувати під контролем лікаря. За таких обставин аналіз крові дасть змогу виявити порушення і своєчасно скоригувати лікування.
- За внутрішнього застосування глиняний порошок розчиняють у воді, відстоюють, зливають, а потім п'ють дрібними ковтками. Але слід пам'ятати, що при цьому не можна використовувати металевий посуд.
- Глиняний порошок, розведений у холодній воді, приймають тільки до їди.
- Спожита всередину глина – відмінний евакуатор шлаків. Тож, якщо при внутрішньому застосуванні глини трапляються закрепи, то це ознака того, що у вас серйозне захворювання шлунково-кишкового тракту. "Засмітити" кишківник глиною неможливо. Варто також знати, що під час закрепів інколи рекомендують робити клізми, в тому числі і з глиняного розчину.

Яку кількість глини приймати?

Кількість вживаної глини необхідно регулювати залежно від потреб організму. Як уже зазначалося, шкоди глина практично не завдає, але в окремих випадках може спричиняти неприємні відчуття та реакції. Саме тому за слабкості шлунку розпочинають лікування із вживання води з додаванням невеликої кількості глини, тобто не застосовують відразу густих насичених розчинів.

Перший курс лікування: розколотити 1–2 ст. ложки порошку глини у 3 л води, закрити банку капроновою кришкою і періодично збовтувати. Настояти 12–24 години. Пити по 0,5–1 л протягом доби до стабілізації стану шлунково-кишкового тракту. Осад при цьому зливають і використовують з іншою метою. По закінченні першої частини лікування розпочинають пити каламутну збовтану воду (суспензію). Потім вживають глиняний порошок – по 0,5 чайної ложки тричі на день протягом 1–2 тижнів.

Другий і третій курси лікування: по 1 повній чайній ложці тричі на день.

Слід зазначити, що найкраще приймати глину всередину вранці, відразу після пробудження і завжди тільки до їди або через 1,5–2 години після неї.

З незапам'ятних часів глина використовується і в косметиці. Її здатність очищати шкіру, зберігати її свіжість і пружність використовувалися ще за часів Стародавнього Вавілонського царства.

Унікальними цілющими властивостями володіє також глина Криму. У 1996 р. відбулася науково-практична конференція республіканської асоціації "Екологія і світ" на тему "Використання природних сорбентів Криму в охороні здоров'я". Мова, звичайно ж, йшла про кримську глину. Найбільш цілющою лікувальною глиною є бентоніт, відомий як кил, або камінь мильний.

Як зазначав професор, завідувач кафедри гастроентерології Кримського медичного університету Н.Б. Буглак: "Результати зондуючих досліджень щодо внутрішнього застосування бентоніту при захворюваннях органів травлення виявилися досить успішними". А професор цього ж університету Н.Н. Каладзе неодноразово наголошував: "Нині відчувається брак ліків і їх недоступність через високу ціну. Тому появу недорогого місцевого кримського лікувального препарату, тим більше дуже ефективного під час лікування багатьох захворювань, слід тільки вітати. Вченими встановлена висока ефективність кримського препарату для виведення токсичних важких металів та радіонуклідів з організму людини. Сьогодні вже впроваджується глинолікування в комплексі з грязелікуванням у республіканській лікарні ім. Семашко, а також на Євпаторійському курорті. У кримських природних сорбентів велике майбутнє".

Не можу не погодитися з такою думкою. Глина – це насправді просте, доступне, надійне й дешеве лікування.

О.Я. Дидиченко,
вул. Котовського, 7, м. Берислав,
Херсонська обл., 74300

Біодинамічний календар

Грудень

Здається, що у садівників і городників залишилося небагато турбот, тож можна відпочити від нелегкої роботи в саду й на городі, помріяти про майбутнє тепле літо. Насправді ж, грудень – це ще не привід для розслаблення. Адже саме час продумати й спланувати роботи на новий сільськогосподарський сезон, завчасно подбати про придбання насіння, садивного матеріалу, добрив, реманенту, потурбуватися про зимівлю багаторічних насаджень, дерев, хвойників, застосувати заходи боротьби з гризунами і підгодувати птахів.



Рак 30.11 (15:56) – 3 (3:59)

У грудні основне завдання городників полягає у правильному зберіганні картоплі та овочів. Оптимальний температурний режим і вологість повітря для зберігання більшості овочів становить 0–1°С, відносна вологість – 80–90%, для зберігання картоплі відповідно 1–2°С і 80–95%. За можливого потепління, коли температура повітря вища за оптимальну, її знижують шляхом відкривання на ніч припливно-вентиляційних люків.

Якщо виявили нори гризунів, слід подбати, щоб вони не потрапили до овочесховища. Для цього нори необхідно щільно забити камінням і залити цементним розчином або скористатися іншим доступним і дієвим способом вирішення цієї проблеми.



Лев 3 (3:59) – 5 (13:53)

Садівникам у грудні варто потурбуватися, щоб накопичити якнайбільше снігу в саду й укрити ним ягідні кущі – малину, смородину, агрус, а також суницю. Бажано, щоб рослини були повністю сховані під товщею снігу. Також потребують максимального снігового укриття теплолюбні садові рослини, зокрема кущові вишня й слива. За дуже холодної зими у них часто вимерзають квіткові бруньки, тож наступного року можна залишитися без урожаю.

Якщо на початку грудня вже випало чимало опадів і сніговий покрив достатньо глибокий, то варто струсити сніг з дерев і кущів, щоб запобігти обламуванню гілок.



Діва 5 (13:53) – 7 (20:37)
Остання чверть Місяця – 6 (17:31)

Господарі періодично перевіряють стан продуктів, закладених на зберігання. Якщо на зиму ви насушили чимало плодів і ягід, то варто розкласти їх у невеликі спеціальні ємкості, призначені для зберігання сухофруктів.

Висушену продукцію, щоб вона не поглинала пари з повітря, зберігають у сухих прохолодних приміщеннях. Можна зберігати сухі продукти в дерев'яних або фанерних ящичках, дно яких вистеляють цупким папером. Заповнений доверху ящик також накривають шаром паперу і забивають кришкою.

Однак варто зазначити, що найнадійніший спосіб зберігання висушених плодів, овочів і грибів – це герметична їх упаковка в скляні банки.



Терези 7 (20:37) – 9 (23:52)

Досвідчені садівники знають, що для тривалого зберігання відбирають лише першосортні за зовнішнім виглядом яблука і груші. Вони мають бути абсолютно здорові – без механічних пошкоджень, з гладкою поверхнею, зі збереженою плодоніжкою. На лежкість плодів суттєво впливають фізіолого-біохімічні процеси, що протікають в них під час зберігання. Адже відомо, що плоди в цей період продовжують дихати, випаровувати вологу, в їхніх тканинах відбуваються процеси розпаду складних органічних речовин на простіші сполуки, що використовуються в якості дихального матеріалу. У міру випаровування води процес розпаду органічних речовин, які містяться в плодах, посилюється.

У результаті таких перетворень знижується стійкість плодів до мікроорганізмів і послаблюється лежкість. Плоди в'януть, погіршується їхня поживна цінність. Однак багатьох небажаних змін у плодах можна уникнути, якщо вибрати правильний режим зберігання. При цьому велику увагу слід приділити факторам зовнішнього середовища – температурі, вологості повітря та його складу в сховищі, які мають вирішальне значення.

Під час зберігання зимових яблук рекомендується температурний режим у межах від –1 до 2°С. Оптимальна температура для зберігання – від –1 до 0°С. Однак варто пам'ятати, що температура самих плодів у зв'язку з процесом дихання завжди трохи вища, ніж у приміщенні. Різниця в температурі плодів і навколишнього середовища також залежить від способу їхнього упакування. Наприклад, яблука, загорнуті в папір і складені у ящики, мають температуру на 1°С вищу, ніж ті, що зберігаються відкритим способом.



Скорпіон 9 (23:52) – 12 (0:23)

Навіть якщо ви живете далеко від своєї дачної ділянки, варто хоча б один–два рази на місяць відвідати її, щоб перевірити, чи не зірвав вітер зимове укриття з багаторічників, чи добре вкриті снігом інші насадження. Якщо шар снігу невеликий, його перекидають на рослини з доріжок.

Особливої уваги в грудні потребує альпійська гірка. Під час відлиг або сильних вітрів дуже часто її верхівка і схили, особливо з південного та західного боку, оголюються. У таких випадках на них необхідно перекинути сніг з доріжок або вільних від рослин ділянок, але за жодних обставин не слід при цьому забирати сніг з газону або з-під дерев і кущів.

Якщо на ділянці ростуть хвойники, які мають компактну крону (ялівці, туї, кипарисовики), обов'язково стягніть їх шпагатом або обмотайте покривним матеріалом, щоб під снігом не зламалися їхні верхівки. Щоб молоді насадження в саду не потерпали взимку від сонячних опіків, їх також варто обв'язати ялиновим гіллям, руберойдом або обгорнути лутрасилом.



Стрілець 12 (0:23) – 13 (23:44)
Новий Місяць – 13 (10:42)

На Молодик не варто займатися культурними рослинами. Натомість це сприятливий час для поливу кімнатних рослин, у тому числі в зимовому са-

ду і в теплицях, звичайно, крім тих рослин, які перебувають у стані спокою. Дозволяється також підживлення мінеральними добривами вічнозелених рослин, а також тих, що квітують взимку.



Козеріг 13 (23:44) – 15 (23:54)

Виноградарі в грудні виконують роботи із снігозатримання на винограднику. Заготовляють органічні й мінеральні добрива, а також необхідні інструменти, матеріали та реманент. Складають план робіт на наступний рік. Однак при цьому не варто забувати про періодичний огляд виноградника з профілактичною метою і за потреби надання рослинам "швидкої допомоги".

У грудні дерева в саду перебувають у стадії повного спокою. Періодично, у міру випадання снігу, ним необхідно підгортати стовбури, ретельно утоптуючи його навколо пристовбурних кругів плодових дерев. Це сприяє утепленню кореневої системи дерева й запобіганню пошкодженню стовбурів молодих дерев гризунами.

Після рясних і мокрих снігопадів сніг обов'язково струшують з дерев, щоб під його вагою не зламалися гілки. При цьому спочатку його струшують з нижніх гілок і лише потім з розташованих вище.



Водолій 15 (23:54) – 18 (2:50)

На початку зими оглядають газонну ділянку, однак роблять це обережно, бо з першими заморозками трави вступають у зимовий спокій, тому саме в цей період газон краще не турбувати. Це особливо важливо до того часу, поки він не вкрився достатнім сніжним покривом. Інакше пошкодження рослинних тканин можуть слугувати джерелом різних захворювань, що значно послабить загальний стан рослин. Крім того, якщо взимку газон не зазнає навантажень, то небезпека його вимерзання значно знижується.

Взимку газонні трави надійно захищає від вимерзання шар снігу висотою 20–25 см. Якщо сніговий покрив тонший, фахівці рекомендують збільшити його товщину на газоні за рахунок снігу, який розчищають з доріжок.



Риби 18 (2:50) – 20 (9:45)
Перша чверть Місяця – 20 (7:19)

Господарі продовжують періодично перевіряти стан плодів, закладених на зберігання. Як свідчить практика, для кращого зберігання яблук оптимальна вологість у приміщенні має бути в межах 85–90%. За такої вологості плоди не в'януть, а життєдіяльність мікроорганізмів значно нижча, ніж за 100%-ї вологості.

Необхідно стежити, щоб на яблуках не було навіть незначних механічних пошкоджень (вм'ятин, подряпин). Більш лежкі плоди можна зберігати насипом у ящиках, менш лежкі акуратно упаковують, загортаючи в папір.

Останнім часом чимало садівників зберігають яблука і груші в поліетиленових мішках місткістю 1,5–2 кг. Таким способом вдається зберегти яблука сортів Пепін шафрановий, Уелс та деяких інших сортів, а також зимові груші. На відміну від Антонівки, яка в поліетилені зберігається погано. Тож перед закладанням великої кількості плодів у поліетилен варто спочатку випробувати цей спосіб на невеликій кількості яблук.



Овен 20 (9:45) – 22 (20:27)

У грудні садівникам варто подбати про захист суниці від морозів, особливо за малосніжної зими. Адже на самому її початку нерідко за відсутності снігу спостерігаються морози критичного рівня для суниці – мінус 8°С. Для оберігання суничника від ранніх морозів ґрунт біля кущів прикривають торфом або перегноєм. За відсутності снігу після настання легких стійких морозів насадження вкривають обпалим з лісових дерев листям, хвоєю або тонким шаром сухого торфу. Щоправда, за тривалої відлиги укриття доведеться зняти, аби уникнути підпрівання рослин.



Тілець 22 (20:27) – 25 (9:15)

Якщо маєте намір виконувати щеплення й вирощувати саджанці з живців, то до настання сильних морозів варто подбати про їхню заготівлю. На живці зрізають добре розвинені однорічні пагони, які зв'язують у жмутики, на які відразу прикріплюють етикетки з назвою культури і сорту. Живці загортають у злегка зволожений папір або мішковину, а потім у плівку. Зберігають їх, закопавши глибоко в сніг у такому місці, куди не зможуть дістатися гризуни.



Близнята 25 (9:15) – 27 (23:08)

Городники продовжують перевіряти, як зберігаються коренеплоди, закладені у сховища. Коренеплоди необхідно зберігати за температури від 0 до 2°С і відносної вологості 85–95%. Моркву і петрушку, зазвичай, зберігають у штабелях або дерев'яних ящиках, перешаровуючи вологим піском. Перед укладанням коренеплодів у штабель насипають пісок шаром 3–5 см, на нього викладають ряди коренеплодів упереміш із шарами піску 1–1,5 см. Висота штабеля, як правило, становить 60–70 см, ширина – до 1 м.

У ящиках коренеплоди піскують до самого верху. І, звичайно ж, пісок для зберігання коренеплодів потрібно щороку міняти на свіжий, щоб не поширювалися хвороби.

Буряки, ріпу, редьку, пастернак зберігають насипом у засіках або ящиках.



Рак 27 (23:08) – 30 (9:47)
Повний Місяць – 28 (12:21)

Коли місяць уповні, рослини краще не чіпати, дозволяється лише розпушування сухої землі (субстрату). Квітникарі в ці дні можуть оглянути бульби, цибулини й кореневища гладіолусів, лютиків, бегонії, монтбрецій, анемони, жоржин, канн та інших теплолюбних рослин, що зберігаються до весни. При цьому обов'язково видаляють усі хворі рослини, а за виявлення невеликих вогнищ ураження гниллю їх вирізують і дезінфікують.

За необхідності провітрюють ящики, в яких зберігаються бульби, цибулини й кореневища квіткових рослин, і намагаються підтримувати в сховищі оптимальний температурний режим.



Лев 30 (9:47) – 1.01.2013 (19:37)

Переважна більшість наших читачів присвятить ці дні відпочинку у колі сім'ї. А головна рослина, яку за жодних обставин не можна буде обійти увагою в цей період, – новорічна ялинка. Тож із наступаючими новорічними та різдвяними святами вас, дорогі наші читачі! Бажаємо вам щедрих урожаїв і власних городньо-садівничих рекордів наступного сільськогосподарського сезону!

Пропоную…

…**кролі** великих елітних порід, багатоплідні (австрійської, словацької селекції).

Володимир Федорович Гордієнко,
м. Вінниця,
тел. (097) 308-20-95

…найкращі сорти суниці: Солонь, Сірано, Альбіон, Гарігуета, Елан, Тельма, Маркіза, Портола, Мальвіна та ін. (80). Нові сорти малини (60). Ожина, смородина, аґрус, порічки. Опт, роздріб. Конверт – каталог.

Ю.В. Коміренко,
вул. Леніна, 399, с. Мошни,
Черкаський р-н, Черкаська обл., 19615,
тел. (097) 575-77-81

…цибулини лілій, ОТ-гібридів, ЛА-гібридів, Лонгіфлорум, азіати, орієнтали, група танго, горщикові. Конверт – кольоровий каталог. Пропонуємо тільки новинки.

Л.В. Петрусенко-Касьянова,
вул. Шевченка, 77, смт Голоби,
Ковельський р-н, Волинська обл.,
тел. (096) 796-69-62

…поросята породи мангал, угорська пухова мангалиця, дикі.

Олександр,
тел. (050) 311-35-69, Київська обл.

…кролі м'ясних порід, велетні.

Тел. (096) 230-01-07,
м. Обухів, Київська обл.

…саджанці, чубуки комплексностійких сортів винограду. Каталог.

Е.М. Олефір,
вул. Авраменка, 18-84, м. Запоріжжя, 69120,
тел. (0612) 67-49-53, (066) 772-58-89,
(097) 479-56-25,
Olefir@ukr.net, www.olefir1.uaprom.net.

…суниця садова Рожевий фламінго, Трюфеля де Парі… томатне дерево Спрут F_1, плюмерія, дипладенія, ахіменус, азиміна, картопля, міцелій грибів.

Б.О. Карпич,
а/с 32, м. Харків, 61052

…суниця, малина, смородина, аґрус, ожина. Конверт – каталог. Сайт www.OLNA. com.ua.

О.А. Крохмаль,
с. Соснівка, Олександрівський р-н,
Кіровоградська обл., 27322,
тел. (096) 369-39-95, (099) 470-60-77

…поросята мангали, свиноматка.

Миронівський р-н, Київська обл.,
тел. (04574) 36-134, (066) 009-15-69

…саджанці, чубуки елітних столових, технічних, безкісточкових сортів винограду. Найкращі сорти великоплідної малини. Ожину безколючкову, жимолость, фундук, калину, актинідію, голубику, лимонник, гумі, гібіскус, інжир. Штамбову смородину, аґрус. Конверт – каталог.

О.М. Онищенко,
вул. Санітарна, 19, м. Запоріжжя, 69118,
тел. (066) 755-50-38,
E-mail:o-naslada@mail.ru, www.naslada.info

…високоякісну сортову картоплю вітчизняної та зарубіжної селекції. Новинки та суперновинки 2012 року. Конверт – каталог.

С.А. Пилипков,
с. Ковтунове, Шосткинський р-н,
Сумська обл., 41122,
тел. (095) 932-27-47, (096) 884-66-81

…вроздріб та оптом. Саджанці великоплідної суниці звичайного та постійного плодоношення, малини, ожини, смородини, аґрусу. Насіння городніх культур.

О.Ю. Савейко,
с. Хорішки, Козельщинський р-н,
Полтавська обл., 39112,
тел. (096) 771-24-75, (050) 230-98-44,
www.olegsaveyko.org.ua

…саджанці декоративних кущів – пістряволистих, вічнозелених, хвойні, лілії, лілійники, іриси. Ківі, лимони, лимонники, актинідія, жимолость, зізіфус. Німфеї, аїр, рогіз та багато іншого. Конверт – каталог.

С.В. Тимофєєва,
вул. Вечірня, 11, м. Севастополь, 99018,
тел. (095) 304-05-21

…сортове насіння овочів, оплата будь-яка. Конверт – каталог.

В.І. Чебаненко,
с. Бреусівка, Козельщинський р-н,
Полтавська обл., 39150,
тел. (05342) 98-119, (067) 300-61-48

…велика колекція квітів. Каталог з фото – безкоштовно у вашому конверті.

В.О. Головко,
с. Олексіївка, Арбузинський р-н,
Миколаївська обл., 55333

…поросята м'ясні, травоїдні Ландрас, Мангал, Мангалиця угорська. Недорого.

Олена,
м. Вінниця, тел. (096) 028-13-23

…малина: Глен Ампл, Арбат, Патриція, Сірєневий туман, Краса Росії. Ремонтантні: Полка, Полана, Оранжеве чудо, Жар-птиця, Пінгвін (штамбова).

Нові сорти суниці: Альбіон, Сірафін, Сіжозе, Сірано, Пенсіонер Челсі, Клері. Ожина безколючкова (4).

М.М. Макаренко,
с. Любомирка, Олександрівський р-н,
Кіровоградська обл., 27316,
тел. (099) 654-55-31

...саджанці морозостійкого винограду. Актинідія, жимолость, ожина, малина, аґрус, смородина та ін. Декоративні кущі та ліани. Конверт – каталог.

Олександр Федорович Дейцев,
вул. Жовтнева, 137, с. Садки,
Кременчуцький р-н, Полтавська обл., 39764,
тел. (066) 222-01-77, (098) 947-33-08

...картоплю! Кращі сорти: Тайфун, Киранда, Здобуток, Сорокаденка, Жуковський ранній, Скарб, Нагорода... 70 сортів. Малину: Гордість Росії, Недосяжна, Патриція...

Тел. (096) 528-09-84,
(099) 257-89-12

...великий вибір якісного насіння перспективних сортів: томати, перець, баклажани, квіти та ін. Багато новинок. Конверт з маркою на 2,5 грн. – каталог.

В.В. Паранчук,
пл. Меліораторів, 4, кв.36, пгт Брилівка,
Херсонська обл., 75143,
тел. (066) 820-94-00

...реалізую на місці і поштою чубуки і саджанці кращих сортів винограду.

В.І. Пришляк,
вул. Скоробрехи, 5, смт Маньківка,
Черкаська обл., 20100,
тел. (04748) 612-07

...плодовий розсадник "Вишенка" реалізує оптом і вроздріб поштою та самовивозом саджанці плодових та ягідних культур: смородину чорну, білу, червону (Краса Львова, Селеченська-2 та ін...), аґрус (Уральський безколючковий, сливовий, Берил...), малину (Краса Росії, Поляна, Феномен, Генералісимус, Брусвяна, Геракл...), ожину безколючкову, суниці, жимолость, гумі, виноград, фундук та ін... Конверт – каталог.

А.Д. Драганов,
смт Вільшанка, Кіровоградська обл.,
до запитання, 26600,
тел. (098) 245-08-70
E-mail:agrokg@yahoo.com

...вівці романівської породи.

Тел. (095) 512-56-97

...насіння посухостійких, суперурожайних іспанських та кращих колекційних сортів помідорів, перцю, стевії медової і ліппії солодкої, лікарських рослин з рецептами та ін. Конверт – каталог.

П.М. Олексюк,
вул. Київська, 12/188, м. Тернопіль, 46023

...безкоштовно спосіб опалення холодною водою.

п/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09500,
тел. (097) 140-36-53

...кролі, кроленята великих порід.

Володя,
м. Київ,
тел. (097) 270-71-05, (050) 510-32-20

...великорослі вівці, Романівської породи.

Тел. (097) 546-33-20

...жоржини, флокси, багаторічні.

Н.І. Соколова,
с. Копитів, Корецький р-н, Рівненська обл., 34745,
тел. (097) 842-32-13

...насіння багаторічної кормової культури Шавнат Румекс ОК-2 для худоби, свиней, птиці, кролів. На одному місці росте більше 10 років, щороку даючи рекордний врожай зеленої маси. Посухостійкий. Починає відростати відразу після танення снігу. На момент цвітіння абрикосів, коли кругом ще гола земля, Шавнат виростає до 40–60 см. Під кінець травня сягає висоти 1,7–1,8 м. За літо дає кілька укосів. Витримує морози до -7°С, що дозволяє скошувати його до глибокої осені. А, в окремі роки, навіть до Нового року. Кілька соток Шавнату завжди згодяться в господарстві. Агротехніку надсилаємо. А також насіння кормових гарбузів-гігантів (до 100 кг), кавбуза та столових гарбузів тривалого зберігання. Суперурожайної кормової кукурудзи, люцерни "Зарніца" (І-а репродукція). Для сім'ї і бізнесу насіння цукрової кукурудзи раннього комерційного сорту Міраж (65 днів від сходів), суперсолодкої – Айова Світ (85 днів, з жовтими зернами), Мермейд (75 днів, з білими зернами). Насіння помідорів, огірків, кабачків, кавунів та ін. Конверт – каталог. Можна замовити по телефону (увечері).

Мельник Валерій Іванович,
с. Чернявка, Оратівський р-н,
Вінницька обл., 22612,
тел. (095) 786-60-35, (096) 729-97-71

...унікальний збірник "Механізація робіт на подвір'ї". По 20 видах домашніх робіт: по догляду за садом, городом, тваринами, пасікою, навантажувально-розвантажувальних роботах та інше. Прості технології для самостійного виготовлення. Конверт зі з/а.

Григорій Васильович Кот,
а/с 79 "ДСГ", м. Прилуки, Чернігівська обл., 17500

...дешево цікава колекція насіння овочів і квітів. Конверт з марками на 2,50 – кольоровий каталог.

Лідія Василівна Смірнова,
с. Пронозівка, Глобинський р-н,
Полтавська обл., 39040

...насіння традиційних, екзотичних та кімнатних овочів, всього понад 1000 сортів, а також садивний матеріал озимого часнику. Каталог та пакет насіння безкоштовно – у вашому конверті з марками на 2,5 грн.

М.В. Семикопний,
с. Нова Басань, Бобровицький р-н,
Чернігівська обл., 17461

...поросят угорської пухової мангалиці.

Полтавська обл., тел. (095) 619-62-07

...фазани королівські, золоті; павичі білі чорноплечі.

Тел. (097) 470 44 73

Осінні рецепти

Я порівняно недавно (другий рік) передплачую журнал і дуже ним задоволена. Знаходжу кваліфіковані поради стосовно обрізування дерев, догляду за садом, вирощування полуниці та багато інших. Кулінарна ж сторінка взагалі чудова. Що не приготую за рецептами журналу – все виходить смачне і з мінімальними затратами. Дуже вдячна всім. Пропоную свої рецепти.

Світлана Деменчук,
м. Жашків

Баклажани на зиму

Треба мати: 3 кг баклажанів, 1 кг цибулі, 500–700 г солодкого перцю, 1 гіркий перець, 1 кг помідорів, 2 столових ложки солі, 2 столових ложки цукру, 1 головку часнику, 0,5 л олії, 100 г 6%-ного оцту.

Баклажани, перець, цибулю, помідори ретельно вимити, обсушити й почистити. Баклажани та помідори нарізати частками, перець – соломкою, цибулю – напівкільцями. Олію, оцет, сіль, цукор влити та насипати у велику каструлю. Туди викласти подрібнені овочі. Додати подрібнений часник, довести до кипіння, помішуючи, щоб не пригоріло. Потім зменшити вогонь і варити 40 хв.

Гарячим салат розкласти у підготовлені стерилізовані банки і закатати кришками.

Салат "Осінь"
(із гарбуза з горіхами)

Треба мати: 250 г м'якоті гарбуза, 1 велике яблуко, 6–7 грецьких горіхів, лимонний сік та цукор кладемо за смаком.

М'якоть гарбуза натерти на тертушці із середніми вічками, яблуко потерти на тертушці з великими вічками або порізати кубиками. Заправити лимонним соком та цукром за смаком. Зверху присипати подрібненими у блендері горіхами.

Голубці домашні

Треба мати: 1 кг листків капусти, 100 г цибулі, 100 г моркви, 100 г вершкового масла, 200 г (склянку) рису, склянку сметани, 2 склянки томатного соку, пучечок зелені (кріп, петрушку), 500 г будь-якого м'яса – свинини або яловичини. Якщо не маєте змоги купувати м'ясо, то купуйте курячі серця.

М'ясо разом з цибулею пропускаємо через м'ясорубку. Кому подобається, цибулю можна обсмажити. Рис відварити майже до готовності і додати до м'яса з цибулею. Додати також терту сиру або смажену моркву та подрібнену зелень. Заправити спеціями за смаком, добре вимішати.

Листки капусти витримати у підсоленому окропі, щоб стали м'якими. Потім воду злити, листки капусти охолодити і зрізати потовщення. На листки викласти фарш і згорнути конвертом або трубочкою. Підготовлені голубці обсмажити на маслі, скласти у товстостінну каструлю, залити спочатку окропом (0,5 склянки), а потім полити сметаною і томатним соком. Тушкувати під кришкою до готовності, але не менше 35–40 хв.

Фаршированний короп або щука

Треба мати: рибу середньої величини, 300–400 г молока, 4–5 скибочок батона, склянку манної крупи, 3 яйця, сіль, перець кладемо за смаком. Можна додати дрібку мускатного горіха.

Перш за все треба добре нагострити ніж, випатрати рибу, вирізати жабра і ретельно вимити рибу. Потім за допомогою гострого ножа зняти з неї шкіру. Біля хвоста та голови хребет слід акуратно розрубати, щоб не пошкодити шкіру. У вас мають залишитися голова, порожня шкіра й хвіст. Потім треба із риби зняти м'ясо. Двічі пропустити його через м'ясорубку, додати батон і ще раз перекрутити через м'ясорубку. Влити молоко, всипати манку, вбити яйця, заправити спеціями і вимішати до однорідної маси. Цим фаршем начинити шкіру риби і зашити черевце.

Далі можна готувати по-різному.

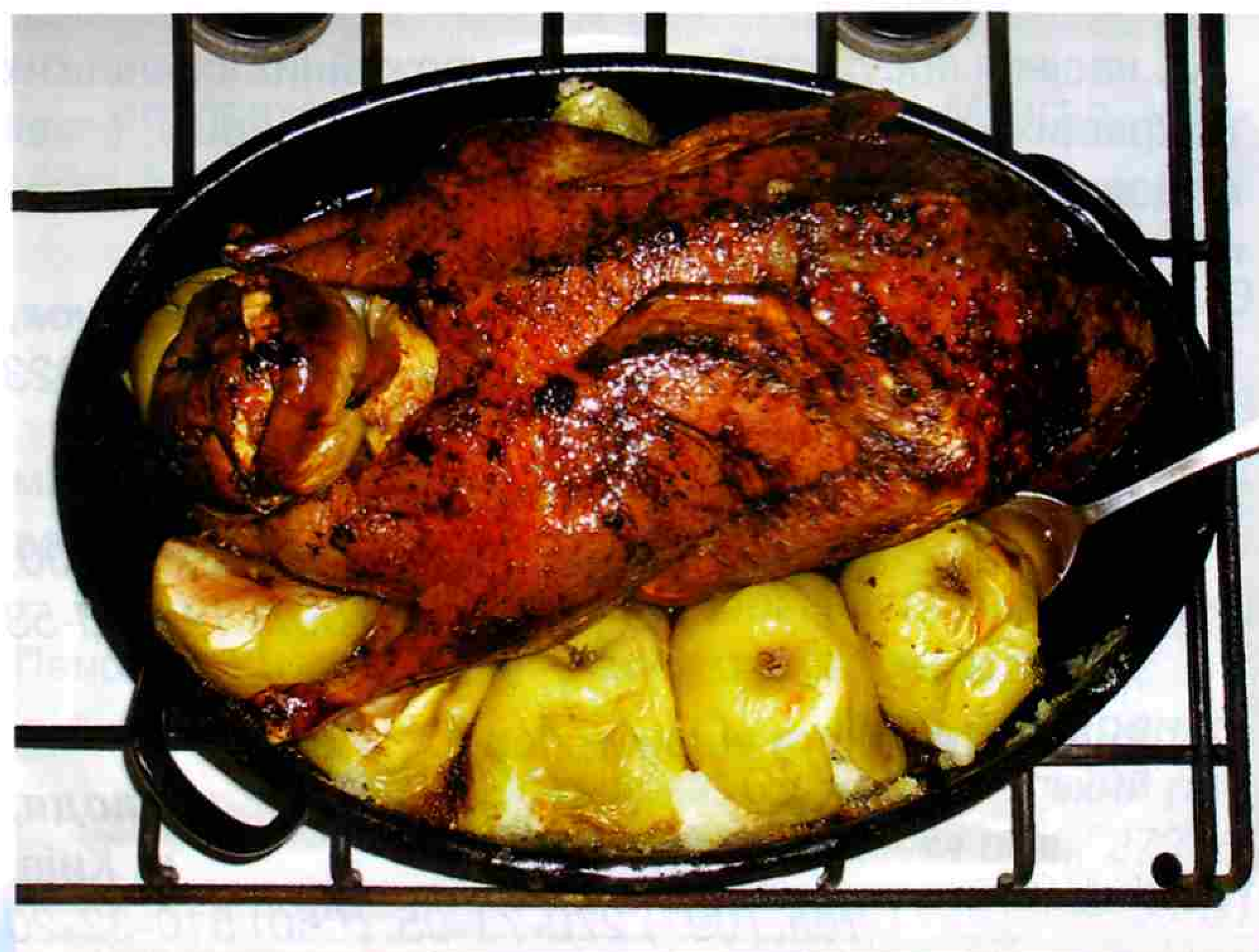
Перший рецепт. Рибу викласти на деко, змащене олією, і запекти до золотистої шкоринки. Перед подаванням до столу перекласти рибу на блюдо, вийняти нитку і прикрасити за своїми вподобаннями.

Другий рецепт. У каструлю викласти кістки від риби, нарізати скибочками червоний буряк, цибулю та моркву, зверху викласти рибу, залити рибним бульйоном або просто окропом, додати лавровий лист, сіль і варити на помірному вогні до готовності.

Коли риба охолоне, обережно викласти її на блюдо, розкласти навколо шматочки варених буряків, моркви, прикрасити рибу шматочками лимона, зелені тощо.

Птиця смажена з яблуками

Треба мати: середню тушку качки або курки (2 кг), 2 столових ложки майонезу, кислі яблука, сіль, перець.



Яблука нарізуємо скибочками, а кілька невеликих яблук будемо запікати цілими.

Підготовлену тушку качки або курки натираємо сіллю з перцем і змащуємо майонезом. Черевце начиняємо яблуками і зашиваємо товстою ниткою. Птицю кладемо у гусятницю або просто на деко. Навкруг неї викладаємо цілі яблука.

Запікаємо у гарячій духовці при температурі 200°С. Качку запікаємо не менше 1,5 години, а курку – 1 годину. Готовність визначаємо дерев'яною шпажкою. Після проколу із птиці має виділятися прозорий сік. Якщо він рожевий, це означає, що птиця ще сира. Знявши нитку, готову качку викладаємо на блюдо, прикрашаємо цілими печеними яблуками та половинками сирих червоних помідорів, гілочками зелені.

Пиріг з лимоном

Треба мати для тіста: 3 склянки борошна, 200 г вершкового масла, половину пачечки сирих дріжджів, 0,5 склянки молока, 0,5 чайної ложечки солі без верха.

Для начинки треба мати: 1 лимон, 1 склянку цукру.

Дріжджі розводимо у теплому молоці й залишаємо на 10 хв. Масло витримуємо у теплі і потім перетираємо з борошном. З'єднуємо з молоком та дріжджами. Замішуємо тісто. Готове тісто ставимо на 1 год. у холодильник.

Через годину тісто виймаємо і ділимо на дві частини. Першу частину викладаємо у змащену маслом форму, не доходячи до її краю на 1 см. Швидко готуємо начинку: лимон із шкіркою, але без зерен пропускаємо через м'ясорубку або подрібнюємо у блендері. Начинку готуємо тоді, коли тісто знаходиться у формі. Якщо зробити це раніше, то лимон пустить сік і начинка буде рідка. Лимон з'єднуємо з цукром і рівномірно викладаємо на тісто у формі. Зверху накриваємо другою частиною тіста і добре защипуємо краї. Верх проколюємо виделкою. Випікаємо у формі за температури 200°С 40–45 хв. Коли охолоне, верх можна прикрасити часточками лимона.

Пироги з сиром

Мабуть, усі знають слова з народної пісні: "Любив козак дівчину і з сиром пироги"...

Треба мати для тіста: 1 кг борошна, 50 г дріжджів, 2 склянки молока, 100 г вершкового масла, 2 домашніх яйця, 3 столових ложки цукру, 1 чайну ложечку солі.

Треба мати для начинки: 500 г сиру, 1 яйце, 0,5 склянки цукру, 1 столову ложку вершкового масла.

Перш за все треба розвести дріжджі у теплому молоці. Борошно просіяти через сито. Вершкове масло розтопити. Замісити тісто й поставити його у тепле місце на 2 години. Готове тісто викласти на стіл, розділити на однакові шматочки і залишити на 10 хв., щоб підійшло. А тим часом приготувати начинку: всі складові для начинки добре вимішати. Масло не забудьте розтопити.

Шматочки тіста, що підійшли, розкачати качалкою. На кожний шматочок тіста викласти начинку,



краї защипнути. Пиріжки викласти на змащене маслом деко швом донизу. Якщо ви любите, щоб пиріжки були склеєні боками, то кладіть близенько. А коли хочете мати окремі, то кладіть на відстані 4–5 см.

Перед тим, як ставити деко у гарячу духовку, пиріжки мають постояти 20 хв. Кожний пиріжок треба змастити збитим яйцем або водою.

Випікати до готовності. Готовність визначаємо дерев'яною зубочисткою або шпажкою. Якщо тісто на налипає на неї, то пироги готові.

Торт "Пушинка"

Для бісквіта треба мати: 5 яєць, 1 склянку борошна, 1 склянку цукру, 1 чайну ложечку розпушувача.

Для крему треба мати: 1 склянку молока, 10 яєць, 300 г вершкового масла, 2 склянки цукру, 1 столову ложку борошна, 1 пакетик ваніліну, 40 г желатину (2 пакетики), 3 столових ложки какао.

Для прикрашання: квіти із кондитерської мастики або цукати, шоколад або шоколадні цукерки, нарізані шматочками. Все берете у відповідності з вашими смаками і вподобаннями.

Яйця збиваємо з цукром до тих пір, поки не збільшаться в об'ємі у 2–3 рази. У склянку борошна всипаємо розпушувач і маленькими порціями всипаємо у збиті з цукром яйця. Бісквітне тісто виливаємо у форму і випікаємо. Охолоджуємо, розрізуємо на два, а то й чотири коржі, якщо бісквіт має бути високий.

Готуємо крем: желатин всипаємо у теплу воду, настоюємо, а потім на вогні доводимо до кипіння, щоб не було грудочок. Жовтки розтираємо з однією склянкою цукру, вливаємо молоко, всипаємо столову ложку борошна і розмішуємо до однорідної маси. На водяній бані крем доводимо до кипіння. Коли крем охолоне, додаємо вершкове масло, ванілін і збиваємо. Потім окремо збиваємо білки із склянкою цукру. Швидко вливаємо у білки желатин і перемішуємо. З'єднуємо крем і білкову масу. Розділяємо крем на дві частини. В одну додаємо 3 столових ложки какао, вимішуємо.

Складаємо торт: один корж змащуємо білим, а другий коричневим кремом і т.д. Зверху торт прикрашаємо за вподобаннями господині.

Смачного всім!

Не зловживаймо їжею!

За рівнем еволюційного розвитку здоровий організм людини, особливо в молодому віці, має значний потенційний запас міцності, здоров'я та витривалості, які допомагають йому вижити у надзвичайних ситуаціях. Цей показник – коефіцієнт сумарної переносності перевантажень, який становить приблизно 3–10, в середньому – 5. При цьому очевидно, що зазначені параметри забезпечення максимальних навантажень не можуть бути реалізовані організмом людини всі разом і одночасно, а лише в межах визначеного для кожної індивідуальної особи коефіцієнта сумарної переносності перевантажень. З віком або через різні захворювання цей коефіцієнт може зменшуватися до 1 і навіть менше. Значною мірою залежить він і від кількості та якості споживаної людиною їжі.

Розглянемо простий приклад. Припустимо, що якійсь конкретній людині для підтримання життєздатності організму й виконання роботи необхідно за добу спожити кількість продуктів харчування, загальна енергетична ємкість яких становить 2000 ккал. З цих 2000 ккал приблизно третина витрачається на розщеплення спожитої їжі на дрібніші компоненти, які здатний засвоїти людський організм. Решта енергії (приблизно 1350 ккал) витрачається на енергозабезпечення життєвих та робочих функцій.

А тепер припустимо, що людина спожила значно більше продуктів, скажімо, у 5 разів, що реально може бути насправді, тобто 2000 x 5 = 10000 ккал. Її організму потрібно, як уже зазначалося, лише 2000 ккал, які він здатний легко розщепити й спрямувати "на переробку". Тоді як для приймання та обробки 10000 ккал організму доведеться мобілізувати свій максимальний ресурс, при цьому лише на розщеплення і перетравлювання їжі він потребуватиме енерговитрат, еквівалентних 10 000 x 1/3 = 3300 ккал. Решта енергії – 6700 ккал – має бути спрямована на життєзабезпечення і роботу. Але ж людині потрібно для цього лише 1350 ккал!

Отже, 6700 ккал – 1350 ккал = 5350 ккал виявляються "надплановими" і непотрібними для організму людини. Вони створюють додаткове навантаження на всі його органи і можуть бути використані тільки на відкладення жиру, непотрібного організму, або недостатньо перероблені будуть просто "утилізовані", але також із підвищеним навантаженням на більшість органів.

Недарма ж у народній приказці мовиться, що від надмірної їжі людина "совіє": їй хочеться полежати або поспати, поки не перетравиться ця надмірна їжа. На більше в цей час вона не здатна. А якщо надмірне споживання їжі супроводжується ще й зловживанням міцним алкоголем, то ситуація ще більше загостриться. Міцний алкоголь здатний ще більше "розганяти" апетит, крім того, це дуже енергоємний продукт і для його розщеплення організму потрібно задіяти значні ресурси. За твердженням фахівців, особливо потерпає при цьому печінка.

Поки організм людини молодий і здоровий, такі великі навантаження за споживання їжі він може витримати, хоча й не без прихованих наслідків. А з віком ця переносність зменшується і може призвести до розвитку різних недуг і навіть серйозних патологій. Тож відомий рекламний ролик про препарат мезим на тлі дуже щедрого столу зі словами: "Ай, молодець!", на думку автора, зовсім недоречний з точки зору правильного і здорового харчування та довголіття людини.

Ми часто говоримо: надмірне споживання їжі – це дуже погано. А як визначити, де його міра, а де воно насправді надмірне? Відповідь наступна:

1. Кожна людина може визначити в загальноприйнятих одиницях – калоріях необхідну її організму сумарну енергетичну ємкість споживаної їжі з розрахунку 25–50 ккал на добу на кожен кілограм маси тіла, залежно від інтенсивності й тривалості праці, кліматичних умов та інших чинників.

2. Згідно встановленої таким чином норми сумарної енергетичної ємкості необхідно забезпечити власний організм набором продуктів харчування з орієнтовним підрахунком їхньої енергетичної ємкості у калоріях.

Дані про енергетичну ємкість найрізноманітніших продуктів харчування, виражену в калоріях, можна знайти в різних спеціалізованих довідниках. Крім того, вони позначені на упаковках практично всіх продуктів харчування.

Наведемо, як приклад, дані щодо енергетичної ємкості (калорійності) деяких найпоширеніших продуктів харчування, ккал на 100 г продукту (missfit.ru/diet/table-calory):

- хліб і хлібобулочні вироби: хліб житній – 200–220, хліб пшеничний – 240–260, сухарі пшеничні – 330–390, бублики, сушки – 310–330, борошно житнє – 320–325, борошно пшеничне – 325–330;
- крупи: ячна, рисова, перлова, кукурудзяна, пше-

ична, манна, пшоняна, гречана, вівсяна та інші у порядку зростання – 320–345;

◈ овочі: салат, огірок, томат, редиска, редька, перець болгарський, баклажан, кабачок, капуста білоголова, цвітна, червоноголова, щавель, квасоля зелена, морква, цибуля ріпчаста, петрушка, буряки, гарбузи у порядку зростання – 10–50, горошок зелений, хрін – 70, картопля – 80, часник – 105;

◈ фрукти: обліпиха, мандарин, грейпфрут, ожина, алича, слива, смородина, порічки червоні та білі, суниця, малина, груша, персик, агрус, кизил, яблуко, вишня, гранат, інжир, горобина тощо у порядку зростання – 30–60, виноград – 70, шипшина свіжа – 100, фініки – 280;

◈ молоко й молочні продукти: молоко – 55–60, кисле молоко, кефір – 30–60, ряжанка – 80–85, сир домашній – 90–200, сметана, 20% – 200–210, вершки, 20% – 205, сир твердий – 370–390, масло вершкове – 750;

◈ м'ясо та м'ясопродукти: телятина – 90, яловичина – 190, баранина – 200, свинина – 300–500, курка – 160, індичка – 200, качка – 340, гуска – 360, ковбаса варена – 170–250, ковбаса напівкопчена – 300–400, ковбаса сирокопчена – 480–510, сало свиняче – 820;

◈ риба, рибопродукти та морепродукти: тріска, окунь річковий, хек, судак, карась, камбала, горбуша, окунь морський, ставрида, салака, сом, скумбрія, кета, сайра дрібна, оселедець, сайра велика та ін. у порядку зростання – 75–240, ікра зерниста – 200–250, печінка тріски – 600, краб, кальмар – 70–75, морська капуста – 5;

◈ яйця (курячі, перепелині) – 150–170;

◈ солодощі: мед бджолиний – 300, цукор рафінований – 380, цукерки шоколадні – 400, шоколад чорний – 540, торт – 390–540, халва – 510–520;

◈ горіхи: арахіс – 550, волоський – 650, мигдаль – 645, фундук – 700;

◈ насіння соняшнику – 580.

Калорійність алкогольних і безалкоголних напоїв (ккал на 100 г напою):

◈ горілка, віскі, 40% – 300, коньяк, 42% – 320, вино кріплене, 20% – 170, вино натуральне, 10% – 80, пиво, 5-6% – 45–50;

◈ вода мінеральна (в асортименті) – 0.

Насамкінець варто зазначити, що більшість хвороб виникає внаслідок неправильного харчування. Щоб наш організм отримував необхідну кількість корисних речовин, слід навчитися правильно і збалансовано харчуватися. І головне – пам'ятати, що все добре в міру, тому ретельно стежте за своїм раціоном, аби ваш організм не відчував нестачі поживних речовин, але й не страждав від їх перенасичення.

А.П. Антосик,
кандидат технічних наук

У номері:

"ДІМ, САД, ГОРОД"
виробничо-практичний журнал

№ 11 (287), листопад, 2012 р.

Головний редактор
М. І. Халимоненко

Головний художник
Т. П. Колодницька

Заступники головного редактора
Б. К. Донгаш, І. Ф. Куштенко

Зав.відділами
А.М.Капітульська, О.В.Кисленко
Літературний редактор
А.М.Капітульська
Дизайн, верстка **О.В.Кисленко**
Комерційний директор **Г.А.Донець**

Реклама **В.П.Васильєв**
тел.: (044) 223-38-17,
E-mail:vgt951@gmail.com

Оголошення **О.К.Шевченко**
223-22-58
E-mail:dsg@dimsadgorod.com

Розповсюдження, маркетинг
Т. І. Лазебник
тел.: 223-22-58, 221-68-08

E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com
Видання зареєстровано, серія КВ, № 3536 від 3.10.98
Підписано до друку 15.10.2012 р.
Загальний тираж 141 558 прим.
Ціна договірна.
Адреса редакції та видавця:
вул. Академіка Заболотного, 19, Київ, 03680, МСП–680.
Тел.: (044) 223-69-11, (044) 223-69-12,
факс/автомат: 223-22-59
www.dimsadgorod.com

Передплатні індекси комплектів журналів у складі:

«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — 22430.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — 22431.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — 22432.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — 22433.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — 22434.
«Дім, сад, город» + «Бібліотека «Дім, сад, город» — 21869.
«Дім, сад, город» + «Календар садівника і городника» — 90245.
«Дім, сад, город» + «Чумацький шлях» — 98881.

12-7

Передплачуйте наші видання











Дім, сад, город

Журнал "Дім, сад, город" видається з 1989 року. Це найпопулярніше в Україні, справді народне видання для всіх, чиє життя і праця пов'язані із землею.

"Дім, сад, город" (укр.). Передплатний індекс 74142
90240 – річна передплата (на 20% дешевше)
23909 – пільгова передплата для пенсіонерів, ветеранів та дітей війни, учасників ВВВ
"Дом, сад, огород" (рос.). Передплатний індекс 22429
90250 – річна передплата (на 20% дешевше)

Журнал "Пасіка" — індекс 74429
Журнал "Будьмо здорові" — індекс 74063
Журнал "Квіти України" — індекс 74275
Журнал "Виноград. Вино" — індекс 40305
Журнал "Туризм сільський зелений" — індекс 40307
Журнал "Чумацький шлях" — індекс 22436
"Календар садівника і городника" — індекс 30203

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ВИДАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ!

Журнал"Яблунька" — індекс 40306
Журнал-розфарбовка з ігровими вкладками "Чарівна казка"– індекс 01220
Комплект "Чарівна Яблунька" – індекс 21870

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ КОМПЛЕКТИ ЖУРНАЛІВ У СКЛАДІ:

«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — індекс 22430
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — індекс 22431
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — індекс 22432
90260 – річна передплата (на 20 % дешевше)
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — індекс 22433
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — індекс 22434
«Дім, сад, город» + «Бібліотека «Дім, сад, город» — індекс 21869
«Дім, сад, город» + «Календар садівника і городника» — індекс 90245
«Пасіка» + «Яблунька» – індекс 98882
«Дім, сад, город» + «Чумацький шлях» — індекс 98881

КОМПЛЕКТ ЖУРНАЛІВ ДЛЯ САДІВНИКІВ І ГОРОДНИКІВ У СКЛАДІ:

«Дім, сад, город», «Пасіка», "Виноград. Вино", "Квіти України", "Календар садівника і городника" – індекс 01217

КОМПЛЕКТ ЖУРНАЛІВ ДЛЯ РОДИНИ У СКЛАДІ:

«Дім, сад, город», "Яблунька", "Квіти України", "Чумацький шлях", "Будьмо здорові" — індекс 08070

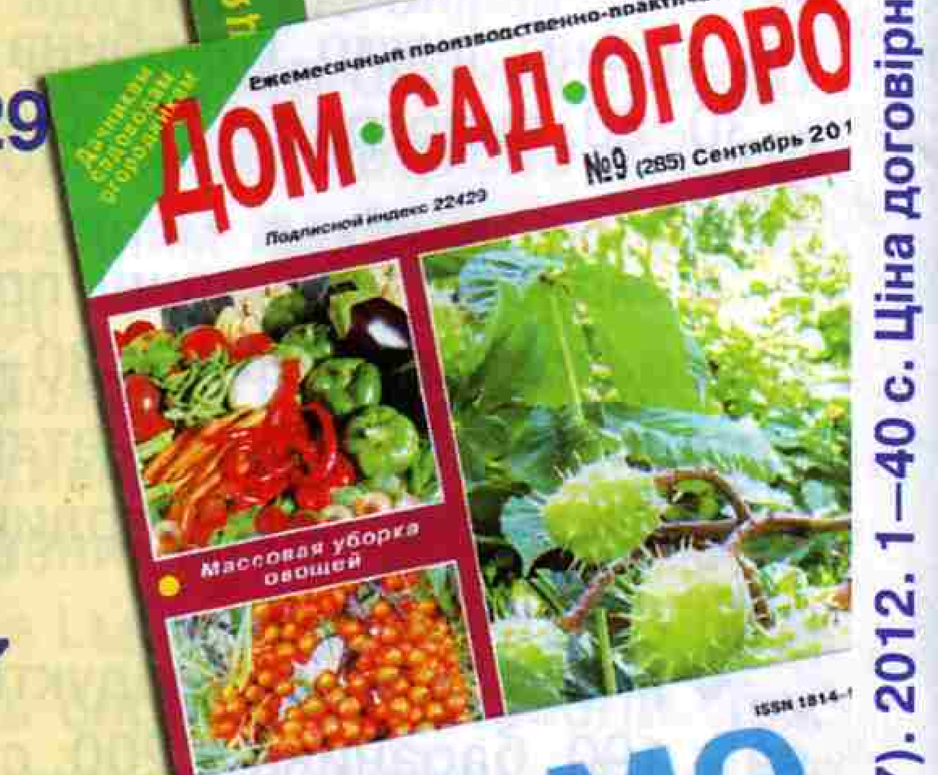
Річна передплата на 2013 рік здійснюється до 1 грудня 2012 року!



















Індекс 74142. ISSN 1814–4357. Дім, сад, город. №11 (287). 2012. 1—40 с. Ціна договірна.